

BUYING/SELLING In Michigan

Homes, Gas Stations, Liquor
Stores, Plazas, Hotels

RAJ SHERGILL

Associate Broker

Landmark Realty

40600 Ann Arbor Rd. Ste. 150
Plymouth, MI 48170

Cell 734-751-4455, rajsshergill@yahoo.com

Truck Insurance

Specialist

- Preferred Carriers (A++)
- Bobtail Insurance
- Cargo and Primary Liability

734 655 9090

10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ

AMANTEL.COM

\$25 'ਚ 2600 ਮਿੰਟ (43.5 ਘੰਟੇ)

ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਇਕੋ ਰੇਟ

24/7 Customer
Service

ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ

1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

Eighteenth Year of Publication

ਮਿਡਵੇਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@gmail.com

www.punjabtimesusa.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 18, Issue 19, May 13, 2017

20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਮਰਜ਼ ਬੜਤਾ ਗਯਾ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਦਵਾ ਕੀ...

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਫਿਰ ਕਲੇਸ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ): ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰੀ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦਾ ਮੁਖੀ ਥਾਪਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਬਾਗੀ ਸੂਰਾਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਕਮਾਨ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਮਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੀ ਸੀ।

ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਉਹ ਸ਼ਖਸ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹ-ਵਾਸਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਰਲਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਪਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਤਰਕ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮਾਨ ਸਟਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਨ ਤੇ ਲੋਕ ਫਤਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਭੁਗਤਿਆ ਹੈ।

ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਘਰ ਰੱਖੀ ਸਾਂਝੀ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੀ ਆਦਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਪੀਣਗੇ, ਜੇ ਪੀਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਟਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀਆਂ ਕਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੀਡੀਓ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਵਾਇਰਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਨਸ਼ੇ 'ਚ ਟੱਲੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਕਤਵਰ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਉਭਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕੁੱਲ 117 ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ 20

ਸੀਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਦੋ ਸੀਟਾਂ ਇਸ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ਼ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਜਿੱਤੀ ਸਨ। (ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 'ਤੇ)

ਆਖਰਕਾਰ ਤੇਤੀ ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਮਿਲਿਆ ਨਿਆਂ

ਜੋਧਪੁਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਹਰਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਦੌਰਾਨ ਫੜੇ ਗਏ 40 ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 33 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਮੁਤਾਬਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 'ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ' ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 40 ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ 8 ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਛੱਡਣ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਫਿਰ ਜੋਧਪੁਰ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੋਧਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਨਾਂ 'ਜੋਧਪੁਰੀਏ ਸਿੱਖ' ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਗੁਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 40 ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ 4-4 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ 12 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀ ਸੂਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲੀ। ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਫੌਜੀਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹਮਲਾ ਵਰਗੀ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ 4-4 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਉੱਤੇ 6 ਫੀਸਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਵਿਆਜ ਵੀ

ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪਾਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਦੌਰਾਨ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 14 ਜੂਨ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦਿਆਲਾ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਆਰਜ਼ੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੋਧਪੁਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ 40 ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 3 ਜੂਨ 1984 ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ (ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 'ਤੇ)

Best Fare Guarantee

Harpreet Singh

AMRITSAR \$915

DELHI \$875

Mumbai \$865

866 66 INDIA
4 6 3 4 2

**WorldWide
Travel**

Detroit Chicago
734 838 9998 312 224 8800

Fares shown above are from Chicago and may change without notice, please call our office for more details. Other conditions apply.

Restaurant For Sale or Lease

Restaurant For Lease 4500 SF. building. Great location next to New Holiday Inn Express off US Route 24 and also in city. Awesome for Indian Restaurant. No real competition in the vicinity. Very high volume busy area. Long term lease opportunity.

1270 Independence Dr, Napoleon, OH 43545

Turn Key Operation with all the restaurant equipment.

Contact: Jazz Sohi

Ph: 248-931-7694

Jas@sohirealty.com

ਹੁਣ ਪਟਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖੇਡ ਸਕਣਗੇ ਸਿੱਖ ਖਿਡਾਰੀ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਨਾਮੀ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਨੂੰਨਸ਼ਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ-ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸੰਸਥਾ ਫੀਬਾ ਵੱਲੋਂ ਪੱਗ (ਪਟਕਾ) ਤੇ ਹਿਜਾਬ ਵਰਗੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਲਾਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਹਟਾ ਲਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਇਸਲਾਮ ਤੇ ਯਹੂਦੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਹਿਰਾਵਿਆਂ ਸਣੇ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਣਗੇ।

ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ (ਫੀਬਾ) ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਲਈ ਵੱਡਾ ਫੈਸਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪਹਿਨਣ ਕਾਰਨ ਖੇਡਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਜੋ ਅਕਾਉਲੀ ਤੇ ਐਮੀ ਬੇਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਿੱਖ ਤੇ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਕੀਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਫੀਬਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਹੈ। ਫੀਬਾ ਦੇ ਲੰਮੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਉਡੀਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਡੈਮੋਕ੍ਰੈਟ ਕਾਨੂੰਨਸ਼ਾਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਸ ਵਿਤਕਰੇ-ਭਰੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਐਨ.ਸੀ.ਏ.ਏ. ਵਿਚ ਪਟਕਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਖਿਡਾਰੀ ਦਰਸ਼ ਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਅਕੀਦੇ ਤੇ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਖੇਡਣ ਦੀ ਮੇਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਫੀਬਾ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਰੁਮਾਂਚਿਤ ਹਾਂ।” ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸਿੱਖ ਕਲੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਫੀਬਾ ਨੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਤਾ ਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੈ।” ਸਿੱਖ ਅਮੈਰਿਕਨ ਲੀਗਲ ਡਿਫੈਂਸ ਐਂਡ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਫੰਡ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੀਵਰ ਕਰੀਕ 'ਚ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ

ਡੇਅਟਨ, ਓਹਾਇਓ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੈਂਟਰ, ਬੀਵਰ ਕਰੀਕ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਸਿਰਜਣਾ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਂਦਿਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਸੰਗਤ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚੌਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ਅਤੇ ਤਨ ਮਨ, ਧਨ ਨਾਲ ਅਪਾਰ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਗਏ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੁਆਈ। ਇੰਡੀਆਨਾ ਤੋਂ ਆਏ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨੂੰ

ਮੁਖ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੱਤੀ।

ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ ਨੇ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਆਪਣੀ ਇਕ

ਕਵਿਤਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਿਆ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਤੇ ਰੀਕਾਰਡਿੰਗ ਸੁਨੀਲ ਮੱਲੀ ਨੇ ਕੀਤੀ।

ਭਾਰਤੀ-ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਮੌਤ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ: ਭਾਰਤੀ-ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਕਟਰ ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (32) ਦੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਹੈਨਰੀ ਫੋਰਡ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਯੂਰੋਲਾਜੀ ਵਿਭਾਗ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਪੈਲਾਟਾਈਨ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ

ਭਾਈ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ ਅਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਥਾ ਭਾਈ ਮਹਿਲ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

22 ਤੇ 23 ਮਈ 2017

ਕੀਰਤਨ ਸ਼ਾਮ 6:30 ਤੋਂ 7:30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਭਾਈ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ
ਕਵੀਸ਼ਰੀ 7:30 ਤੋਂ 8:45 ਵਜੇ ਤੱਕ ਭਾਈ ਮਹਿਲ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

24 ਮਈ (ਬੁੱਧਵਾਰ)

ਸ਼ਾਮ 7:00 ਤੋਂ 8:30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਭਾਈ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ

25 ਮਈ (ਵੀਰਵਾਰ) ਅਤੇ 26 ਮਈ (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ)

ਸ਼ਾਮ 6:30 ਤੋਂ 7:45 ਵਜੇ ਤੱਕ ਭਾਈ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ

ਸ਼ਾਮ 7:45 ਤੋਂ 9:30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੈਣਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ

27 ਮਈ (ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ)

ਸਵੇਰੇ 5 ਵਜੇ ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ

ਅਤੇ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਰਤਨ

ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ ਤੋਂ ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੈਣਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ

ਭਾਈ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ
ਸਾਬਕਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ

ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਥਾ ਭਾਈ ਮਹਿਲ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ

ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੋ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ

Sikh Religious Society
1280 Winnetka St., Palatine IL 60067 Phone: (847) 358-1117
www.srschicago.org e-mail:contactus@srschicago.org

ਸ਼ਹੀਦ ਨਾਇਬ ਸੂਬੇਦਾਰ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਖਰਚਾ ਕਲਗੀਧਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਉਠਾਏਗੀ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਕਲਗੀਧਰ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਬੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 30 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਨਾਇਬ ਸੂਬੇਦਾਰ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਅਕੈਡਮੀ, ਢੋਟੀਆਂ (ਤਰਨ ਤਾਰਨ) ਵਿਚ ਮੁਫਤ ਸਿਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਖਾਤਰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਮਦਦ (ਕਰੀਬ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ) ਕਲਗੀਧਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਾਸੀ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਿੰਮੇ ਲਈ ਹੈ।

ਨਾਇਬ ਸੂਬੇਦਾਰ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ, ਪੁੱਤਰ ਸਾਹਿਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਖੁਸ਼ਦੀਪ ਕੌਰ ਤੇ ਸਿਮਰਦੀਪ ਕੌਰ

ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਣਛ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਘਾਟੀ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਨੇ ਘਾਤ ਲਾ ਕੇ ਕੀਤੇ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋ ਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 22 ਸਿੱਖ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦਾ ਨਾਇਬ ਸੂਬੇਦਾਰ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਦੀ 200ਵੀਂ ਬਟਾਲੀਅਨ ਦਾ ਹੈਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਗਰ ਸੀ। ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਦਾ ਇਕ ਜਵਾਨ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

42 ਸਾਲਾ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਵੇਈਂ ਪੁਈਂ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਧੀਆਂ, ਇਕ ਪੁੱਤਰ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਪਿਤਾ ਤੇ ਇਕ ਭਰਾ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੈ।

Singh Tax & Accounting Services LLC.

Individual & Business Taxes, Accounting, Payroll & Financial Consulting Services.

File your taxes on time, Tax planning, start new business, to resolve tax related matters with IRS. Free consultation for tax matters. Translation from Punjabi to English and Notary Services.

ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਟਰਾਂਸਲੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Ph: 248-982-2036

Fax: 616-855-5575

Mohan Singh M.COM, MBA (Finance), ACA Master in Taxation. IRS Enrolled agent, Notary Public

Office Locations

38969 Cheshire Dr., Northville, MI 48167

38565 Joy Rd., Westland, MI 48185

Email : jhand_mohan@yahoo.com; or info@SinghTaxServices.com For More Detail check our web site at : www.SinghTaxServices.com

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਯੂਰਪ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਆਗੂ ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ (ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ) ਜਗਦੀਸ਼ ਗਗਨੇਜਾ ਸਮੇਤ ਕਤਲ ਦੀਆਂ 5 ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਦੇ ਤਾਰ ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦੇ ਤੱਥ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਮੁਢਲੀ ਜਾਂਚ ਮੁਤਾਬਕ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਪਿਛੇਕਤ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੱਟਸਐਪ ਰਾਹੀਂ ਸੰਪਰਕ ਬਣਾ ਕੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਵਿੰਗ ਦੇ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਗਗਨੇਜਾ ਦੇ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਕਰੋੜ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਕਾਲ ਨੂੰ ਘੋਖਿਆ, ਪਰ ਨਾਕਾਮ ਰਹੇ। ਜਗਦੀਸ਼ ਗਗਨੇਜਾ, ਦੁਰਗਾ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ, ਅਮਿਤ ਸ਼ਰਮਾ, ਜਗਤਾ ਪੁਲ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਾਖਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਪਿਤਾ-ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਸ਼ਾਖਾ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਇਕੋ ਗਰੇਹ ਦਾ ਹੱਥ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰਣਨੀਤੀ ਘੜਨ ਸਮੇਂ ਵੱਟਸਐਪ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਲੈਜੈਂਟ ਟਰੈਵਲ ਐਂਡ ਟੂਰਜ਼

Pleasant Travel & Tours

6257 N. Clark Street, Chicago, IL 60660

Serving Community For Over 25 Years

Fly to Any Destination with the Best Price

Chicago-Amritsar = \$ 795.00

Chicago-Delhi = \$695.00

Chicago-Mumbai = \$ 695.00

Restriction do apply

Ph: 773-508-1927

Pleasanttravel@hotmail.com

www.pleasanttravelchicago.com

ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੇਟ 'ਤੇ ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ

Charger logistics inc

ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

*ਹੁੱਕ ਐਂਡ ਡਰਾਪ ਆਪਸ਼ਨ *ਲੌਂਗ ਹਾਲ ਤੇ ਸ਼ਾਰਟ ਹਾਲ
*ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ
*ਇਕੱਲਾ ਡਰਾਈਵਰ 3000 ਮੀਲ ਹਫਤਾ ਅਤੇ ਟੀਮ 6000 ਮੀਲ ਹਫਤਾ ਪੱਕਾ
*ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ ਫਲੀਟ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਟਰੱਕ ਅਤੇ 13 ਸਪੀਡ
*ਪ੍ਰੀਪਾਸ, ਈਜ਼ੀਪਾਸ, ਕੰਪਨੀ ਫਿਊਲ ਕਾਰਡ
*ਘੱਟੋ ਘੱਟ 6 ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਮਾਂਗਟ

313-269-7634 ਜਾਂ 734-447-6159

India Palace

Restaurant - Fine Indian Cuisine

4213 Lafayette Rd., Indianapolis, IN 46254

Ph: 317-298-0773

UNDER NEW MANAGEMENT

Open Daily Lunch Buffett 11 am to 3 pm

Dinner

Monday-Friday 4:30 pm to 10 pm

Saturday Dinner 2:30 pm to 10 pm

Sunday Dinner 2:30 pm to 9:30 pm

Banquet Hall Available
Up to 650 People

We do private party's & catering at your home or business.

Call, Lakhvir S. Johal

Ph: 317-709-7800

www.indianpalaceindy.com

Madan Khatri

Want to Buy/Sell Homes, THs, Condos!

Call Madan Khatri

Ph: 847-530-1550

www.PropertyZoo.com

CALL TO BUY / SELL HOME TODAY!

Top Producer at the office in 2011-2013-2014

*****A Broker who can work with you from Beginning to End, Call Now!!!*****

BHHS American Heritage

1010 Rohwing Road, Elk Grove Village, IL

Personalized Service-Committed To Quality

Purchase & Refinance Your Home Loans

ਆਪਣਾ ਘਰ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਘਰ ਉਪਰ ਲੋਨ ਰੀਫਾਇਨਾਂਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

1701 E. Lake Avenue #280,
Glenview, IL 60025
Office: 847-834-0100
Fax: 847-834-0106

AMRIK P. SINGH
Mortgage Loan Originator
NMLS #232904

Cell 312-608-0006

Illinois Residential
Mortgage Licensee.

Email: asingh@solutionsfn.com
Web: www.solutionsfn.com

Michigan Truck Driving School

6405 Middlebelt Road, Romulus, MI 48174

ਸਭ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ
ਲੈਸ ਨਵਾਂ ਟਰੱਕ
ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

*ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ

*3-4 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Raj Jamarai **Cell:734-644-1010** Office:734-747-4298

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer (NMLS 353442)
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile

(586) 802-7385 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

Loans
Available
In Most
States!

*Refinance up to 125% value of the house.

•Residential Loans (Purchase, Refinance & Cash Out Refinance). •Self Employed and H1 Visa •Jumbo loans •Commercial Property With Business or Business Only.
•Business Equity Line of Credit. •Multi Unit Investment Property.

Anu Attorney Professional Law Group, PLLC.

*More than 25 years of experience *Internationally Awarded-Extraordinary ability *Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC

Anu Peshawaria
Attorney at Law

Licensed to practice
Immigration in all 50 states.
More than 20 year experience in
US immigration & Indian law

US IMMIGRATION

*Green Cards (Investor, Employment)
*E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
*Family Green Card, Fiancee Visa
*Deportation Defense, VAWA, U Visa
*Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
*H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students,
Doctors, Nurses, Physical Therapist

ਪੰਜਾਬੀ,
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ,
ਹਿੰਦੀ ਤੇ
ਉਰਦੂ ਵਿਚ
ਗੱਲ ਕਰੋ

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਵੀ
ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

Contact numbers:

Seattle, WA

Ph: 206-774-0907

Fremont, California

Ph: 510-353-0102

Cell Phone 510-299-1907

Toll free: 1-866-586-6297

anu@anuattorney.com

www.anuattorney.com

FAMILY LAW (Only In WA)

*Divorce *Annulment
*International Custody

INCORPORATIONS

(Only In WA)

*International Contracts, Mergers
*Attorney Supreme Court of India

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538
801 Pine Street, Suite 7H, Seattle, WA 98101
Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

Evening
Appointments
Available

ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ
ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਦੀ ਤੰਗੀ ਹੈ?
ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਖਰੀਦ
ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਵਧਾ ਸਕਦੇ
ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਲੋਡ
ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਸਾਨੂੰ
ਭੇਜੋ, ਤੁਰੰਤ ਅਦਾਇਗੀ ਪਾਓ।

*ਸਸਤੀਆਂ ਦਰਾਂ
*ਇਕ ਵਾਰ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ
*ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ

Rates as low as 2.0%

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਪਾਲ ਫੋਨ 1-800-705-3863

Trucking Companies-Improve Your Cash Flow

*Low Rates *One-Time Discounts *No Minimums

Call Paul at 1-800-705-3863

www.Transportationfunding.com

Transportation Funding Group, Inc.

Minneapolis, MN 55426

‘ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਗਵਾਂਢੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣੋ’ ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ ਸਮਾਗਮ

ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਿਲਬਰ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਅਮਰੀਕੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ‘ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਗਵਾਂਢੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣੋ’ ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਸ਼ਾਮਲ ਪਬਲਿਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਅਮਰੀਕੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਅਕੀਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ਸੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਾਹੀਂ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਇਕ ਸੁਖਾਵੇਂ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਜਾਣਨ ਤੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਉਪਰਾਲਾ ‘ਅਮਰੀਕਨ ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ’ ਤੇ ‘ਸਿੱਖ ਆਊਟਰੀਚ

ਸੁਸਾਇਟੀ’ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਪਬਲਿਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਗੈਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਗੜੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਪਿਛੋਂ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਨੂਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ‘ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਭੇ ਏਕੇ ਪਹਿਚਾਨਬੋ’ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਬਾਰੇ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ, ਬੀਬੀ ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਮਨੋਜਵਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ, ਸਿੱਖ ਅਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਪੋਸਟਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਵੀ ਲਾਈ ਗਈ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ. ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ, ਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅੰਬਾਲਾ: ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ‘ਤੇ ਲਗਭਗ 125 ਵਾਰ ਕਵਿਤਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਸ ਰਸ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਿਲਬਰ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਅੰਬਾਲਾ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਡੁੱਧਾ ਸਦਮਾ ਲਗਾ ਹੈ।

ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਚਾਰਜੇਈ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਆਸਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਵਾਸਤੇ ਚਾਰਜੇਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੀਨਾ ਨੇ ਭੋਜਨ ਤੇ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਾਇਕ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੇ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਾਲ ਦੋ ਰੋਜ਼ਾ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਬੈਠਕਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਾਇਕ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵਿਧੀ, ਭਾਵ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੀਆਂ ਅਹਿਮ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸੈਨਸੋਟ, ਗ੍ਰਿਫਿੰਬ ਫੂਡਜ਼ ਅਤੇ ਇੰਗ੍ਰੀਡੀਅਨ ਆਦਿ ਨਾਲ ਬੈਠਕਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ

ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ (ਐਫ.ਡੀ.ਆਈ.) ਵਿਚ 100 ਫੀਸਦੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਨਾ ਸਿਰਫ ਭੋਜਨ ਤੇ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਬਲਕਿ ਖਾਦ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ (ਈ-ਕਾਮਰਸ) ਰਾਹੀਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ 3 ਤੋਂ 5 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਰਲਡ ਫੂਡਜ਼ ਇੰਡੀਆ 2017 ਸਮਾਗਮ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਬਾਗਬਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚੂਨ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਖਾਧ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਮੁੱਚੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਮਕਸਦ ਭਾਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਸ ਕਿੱਤੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਲਾਭਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ‘ਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਰਿਹਾਇਸ਼ ਫਰੀ, ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਸੰਨੀ, ਫੋਨ: 608-630-0287

ਲੋੜ ਹੈ ਲੋੜ ਹੈ ਲੋੜ ਹੈ

ਕੁੱਕ, ਤੰਦੂਰੀਏ ਅਤੇ ਵੇਟਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ
ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ
ਵਧੀਆ ਤਨਖਾਹ, ਖਾਣਾ ਮੁਫਤ

SWAD
INDIAN RESTAURANT
1810 W. GALBRAITH RD
CINCINNATI OH 45239

GRILL OF INDIA RESTAURANT

354 LUDLOW AVE.
CINCINNATI OH. 45220

CHARANJIT BRAR
Ph. 317-903-7400

ਹਲਵਾਈ, ਡੋਸਾ ਮੇਕਰ ਅਤੇ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਹਿਊਸਟਨ (ਟੈਕਸਸ) ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਮਿਠਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਲਵਾਈ ਤੇ ਡੋਸਾ ਮੇਕਰ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 713-884-9547

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 832-724-1635

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

Punjab TimesEstablished in 2000
18th Year in PublicationPublished every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com**Editor:**

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

Correspondents**Detroit, MI**

Rajinder Syan

734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Texas, Virginia, Ne-
vada, Washington, Oregon, Arizona,
Georgia, Florida, New York, New
Jersey, Connecticut, Oklahoma, Penn-
sylvania, Missouri, Kentucky**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ**
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 100 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ**ਨੋਟ:** ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।**Disclaimer**The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.**All disputes subject to**
Chicago jurisdiction.

ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ‘ਤੇ ਉਠੇ ਸਵਾਲ

ਘਨੌਰ (ਪਟਿਆਲਾ): ਇਥੇ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੋਲੀਟੀਕਲ
ਸਾਇੰਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ.
ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ‘ਬਿੰਕਿੰਗ
ਅਬਾਊਟ ਕਾਸਟ’ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ
ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ
ਦੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਦੇ 9 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪੇਪਰ
ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਬਤੌਰ (ਹੁਣ ਵਤੋਦਰਾ) ਦੀ
ਮਹਾਰਾਜਾ ਸੱਤਿਆਜੀ ਰਾਓ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ
ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ
ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਹੰਸ ਨੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ
ਕੀਤੀ। ਉਘੇ ਲੇਖਕ ਦੇਸ ਰਾਜ ਕਾਲੀ ਅਤੇ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ
ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ
ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ।ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਪਰਚੇ
ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਤੇ
ਚੁਣੌਤੀ ‘ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ
‘ਦਲਿਤ’ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਤਪਤੀ
ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ
ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਜਾਤੀਵਾਦ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ**‘ਬਿੰਕਿੰਗ ਅਬਾਊਟ ਕਾਸਟ’ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਸੈਮੀਨਾਰ**ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ। ਦਲਿਤ ਭਾਈਚਾਰੇ
ਨੂੰ ਬਣਦੇ ਹੱਕ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ
ਹੋਈ, ਪਰ ਸੱਤਾ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਚੌਧਰ ਦੀ
ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ (ਦਲਿਤਾਂ) ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ
ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲਿਆ, ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਮਾਜਿਕ
ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਥੇ ਗਲਤ ਹਾਂ। ਇਕ ਹੋਰ ਪਰਚੇ
ਵਿਚ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ
ਉਠਾਏ ਗਏ। ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਦਲਿਤਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ
ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟੀ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ
ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ
ਦਲਿਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਦਲਿਤ
ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਆਮ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਗੰਭੀਰ
ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੱਖੋਂ ਉਹਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ
ਰਿਹਾ ਹੈ।ਇਸ ਮੌਕੇ ਦੇਸ ਰਾਜ ਕਾਲੀ ਨੇ ਕਈ ਅਹਿਮ
ਮੁੱਦਿਆਂ ‘ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਮੀਡੀਆ ਇਕ ਖਾਸ ਵਰਗ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ
ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ
ਅਜਿਹੀ ਸੋਚ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ
ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਡਾ. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਹੰਸ ਨੇ
ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਾਤ ਪਾਤ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ
ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ
ਹੁਣ ਵੀ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲ
ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਭੇਦਭਾਵ ਦੁਨੀਆਂ
ਭਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਨਸਲ, ਲਿੰਗ ਤੇ ਰੰਗ
ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ
ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ
ਇਸ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ
ਇਕਜੁਟ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥਲਾ ਮਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਮੋਦੀ ਦਾ ‘ਸਦਭਾਵਨਾ ਮਿਸ਼ਨ’ ਡੋਲਿਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਭਾਰਤ ਯਾਤਰਾ ਉੱਤੇ ਆਏ
ਲਾਹੌਰ ਗਰੈਮਰ ਸਕੂਲ ਦੇ 50 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ
ਨੂੰ ਵਾਹਗਾ-ਅਟਾਰੀ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ
ਆਗਿਆ ਨਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਕਹੇ ਜਾਣ
ਬਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ
ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਗੈਰ-
ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ (ਐਨ.ਜੀ.ਓ.) ਦੇ ਸੱਦੇ ਉੱਤੇ
‘ਸਦਭਾਵਨਾ ਮਿਸ਼ਨ’ ਲਈ ਭਾਰਤ ਆ ਰਹੇ ਸਨ।
ਇਸ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ
ਮਿਲਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਰਨਾ ਸੀ।
ਅਜਿਹੀਆਂ ਫੇਰੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ
ਕਤੌਤਣ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਕ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਮੁਲਕ
ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੇਤਿਉਂ ਦੇਖਣ ਸਮਝਣ ਪੱਖੋਂ ਬਹੁਤ
ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਪੁਣਛ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ
ਕੰਟਰੋਲ ਰੋਖਾ ‘ਤੇ ਦੋ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ
ਕਲਮ ਕਰਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਕਾਰਨ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ
ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣ
ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸਲਾਹ
ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਮਾਹੌਲ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਹੋਣ ਤੱਕ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨਾ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ।
ਅਸਲ ਵਿਚ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ.
ਵੱਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ

ਕਰਨ ਦੇ ਐਲਾਨ ਪਿੱਛੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਖਬਾਰ ‘ਦਿ ਨੇਸ਼ਨ’ ਵਿਚ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 13
ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਅਹਿਦ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ
ਕਦੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ
ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਪਿਛਲੇ ਡੇਢ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨ
ਵਾਰ ਇਹ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਲੜਾਈ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅਮਨਪਸੰਦ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨਾਲ
ਨਹੀਂ। ਲੜਾਈ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਤਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲਾਉਣ
ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਅਨਸਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ
ਆਪਣੀ ‘ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ’ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ
ਭਾਰਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ
ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਤਜਰਬੇ
ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਾਗਰਿਕ ਵੱਧ
ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ
ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਅਮਨ-ਓ-ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ
ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਲੈ ਕੇ ਵਤਨ ਜਾਣ, ਪਰ ਹੁਣ ਭਾਰਤ
ਦੇ ਇਸ ਰੁਖ ਉੱਤੇ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ।

ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਲੱਗੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਮਿਊਨਿਸਪਲ ਚੋਣਾਂ
ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ‘ਤੇ
ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਕਲੇਸ਼ ਲਗਾਤਾਰ
ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ
ਕੇਜਰੀਵਾਲ ‘ਤੇ ਉਂਗਲਾਂ ਉਠਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ
ਗਈਆਂ ਹਨ।ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ
ਕਪਿਲ ਮਿਸ਼ਰਾ ਵੱਲੋਂ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਉਪਰ
ਕ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ
ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 50 ਕਰੋੜ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨੀ
ਸੌਦੇ ਵਿਚ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਸਤਯੇਂਦਰ ਜੈਨ ਨੂੰ
ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ
ਰਕਮ ਸੌਂਪਦਿਆਂ ਖੁਦ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ
ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਬੂਤ ਐਂਟੀ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ
(ਏ.ਸੀ.ਬੀ.) ਅਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ
ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਇਸ
ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਮਾਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੇ ਵੀਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਕੰਮ-ਢੰਗ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਉੱਤੇ
ਉਜ਼ਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ
ਸਨ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਮਨਾ ਲਿਆ
ਗਿਆ। ਹੁਣ ਜੈਨ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ
ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ
ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਫਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ
ਹੈ ਕਿ ਜੈਨ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਰਾ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ
ਸਬੰਧੀ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਜ਼ਰੂਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ
ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਹੀ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲੇ
ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕਾਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਲਕਾ ਲਾਂਬਾ,
ਆਦਰਸ਼ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਸੋਮਨਾਥ ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਰਾਜੇਸ਼
ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਵੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ‘ਤੇ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ
ਸਪਸ਼ਟ ਤਸਵੀਰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ
ਕਿਹਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ
ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ
ਵਿਚ ‘ਆਪ’ ਦੀ ਮਾਯੂਸਕੁਨ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਮਗਰੋਂ
ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਉਪਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਮਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ
ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਮਸਲਾ ਇਕ
ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਠਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ।

ਮਰਜ਼ ਬੜਤਾ ਗਯਾ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਦਵਾ ਕੀ...

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਸੀਨੀਅਰ
ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਖਿੱਚਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ
ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਵਾਲ
ਉੱਠੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਸੰਸਦ ਅਤੇ
ਜਨਤਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਅਕਸਰ
ਲੱਗਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ
ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ
ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦਾ ਮੁਖੀ ਥਾਪ
ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ
ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਧਾ ਸੂਖਪਾਲ
ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।
‘ਆਪ’ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਵੀ ਬਾਗੀ ਤੇਵਰ ਦਿਖਾਏ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ
ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵੀ ‘ਵਰਤੋ
ਅਤੇ ਸੁੱਟੋ’ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ
ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਗੋਆ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ‘ਚ ਵੀ ਉਮੀਦਾਂ
ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਭਗਵੰਤਮਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੂਖਪਾਲ ਖਹਿਰਾ ਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ
ਸਿੰਘ ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਵੀ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ
ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਸ਼ੁਰੂ
ਤੋਂ ਹੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਚਹੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਆਖੇ
ਲੱਗ ਕੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ
ਦੀ ਬਲੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਮਾਨ ਦੀਆਂ ਕਈ
ਵੱਡੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ
ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਦ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ
ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ ਸਮੇਤ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਸੰਸਦ
ਮੈਂਬਰ ਧਰਮਿੰਦਰ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ
ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ
ਲਾਂਭੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਈ ਗਈ।
ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹੋਂਦ
ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਬਰਾਬਰ ਪੰਜਾਬ
ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ
ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਐਚ.ਐਸ. ਫੁਲਕਾ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਬੜੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਹੀ
ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਮਾਨ ਬਾਹਰੀ ਆਗੂਆਂਹੱਥ ਵਧੇਰੇ ਰਹੀ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦੇ
ਇੰਚਾਰਜ ਸੰਜੈ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜਥੇਬੰਦਕ
ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੁਰਗੇਸ਼ ਪਾਠਕ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ
ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਚੋਣਾਂ
ਸਮੇਂ ਮੀਡੀਆ ‘ਚ ਸੰਜੈ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੁਰਗੇਸ਼ ਪਾਠਕ
ਉੱਤੇ ਲੱਗੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ
ਵੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।
ਬੱਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਨ
ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਟੀਮ
ਨੇ ਵੋਟ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਨਾਰਾਜ਼ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ
ਥੋਕ ਵਿਚ ਅਹੁਦੇਦਾਰੀਆਂ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ‘ਆਪ’ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਚੋਣਾਂ
ਦਰਮਿਆਨ ਇੰਨੀ ਮਾਤੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸਾਲ
ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜੀ ਪਾਰਟੀ 100 ਸੀਟਾਂ ਲੈਣ ਦੇ
ਦਾਅਵੇ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ
ਕਰ ਕੇ 20 ਸੀਟਾਂ ‘ਤੇ ਸਿਮਟ ਗਈ। ‘ਆਪ’
ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਨੀਤੀਆਂ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ‘ਚ ਬੈਠੇ ਲੱਖਾਂ
ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਵੀ ਤੋੜ
ਸੁੱਟਿਆ।(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁਰਾ

ਐਫ.ਡੀ.ਏ. ਵਲੋਂ ਏ.ਐਲ.ਐਸ. ਦੀ ਨਵੀਂ ਦਵਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ (ਬਿਊਰੋ): ਅਮਰੀਕੀ ਫੂਡ ਐਂਡ ਡਰੱਗ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ (ਐਫ.ਡੀ.ਏ.) ਨੇ 1995 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਐਮਾਇਓਟਰੋਫਿਕ ਲੇਟਰਲ ਸਿਕਲਰੋਸਿਸ (ਏ.ਐਲ.ਐਸ.) ਜਾਂ ਲੂ ਗੈਰਿਗਜ਼ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਇਕ ਨਵੀਂ ਦਵਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਜਪਾਨੀ ਕੰਪਨੀ ਮਿਤਸੁਬਿਸ਼ੀ ਟੈਨੋਬਲ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰੈਡੀਕਾਵਾ ਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦਵਾਈ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਸ ਰੋਗ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਦਵਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 22 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 1995 ਵਿਚ ਸੈਨੋਫੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਦਵਾਈ ਰਾਈਲੂਟੈਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਏ.ਐਲ.ਐਸ. ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਰੋਗ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੰਤੂ ਯਾਨਿ ਮੱਸਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ 12 ਤੋਂ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮਰੀਜ਼ ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਰੀਜ਼ ਸਾਹ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਕਰਕੇ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ

ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਵੀ ਇਸੇ ਰੋਗ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਚਾਲੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਰੈਡੀਕਾਵਾ ਦੀ ਆਮਦ ਵੀ ਅਚਾਨਕ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਪਾਨ ਵਿਚ ਰੈਡੀਕਾਵਾ ਨਾਲ ਏ.ਐਲ.ਐਸ. ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਐਫ.ਡੀ.ਏ. ਨੇ ਮਿਤਸੁਬਿਸ਼ੀ ਟੈਨੋਬਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦਵਾਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਐਫ.ਡੀ.ਏ. ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ। ਦਵਾਈ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਐਫ.ਡੀ.ਏ. ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦਵਾਈ ਆਈ.ਵੀ. ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ

ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣੇ ਮੈਕਰੋਨ

ਪੈਰਿਸ: ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਣ ਵਾਲੇ ਇਮੈਨੂਅਲ

ਦੀ ਖੁਰਾਕ \$1000 ਅਤੇ ਸਾਲ ਭਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਕਰੀਬ \$146,000 ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਵਾਈ ਨੇ ਏ.ਐਲ.ਐਸ. ਦੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਏ.ਐਲ.ਐਸ. ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਏ.ਐਲ.ਐਸ. ਕਰਕੇ ਆ ਰਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਿਚ 33% ਤੱਕ ਕਮੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਵੀ ਹੋਣਗੇ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਏ.ਐਲ.ਐਸ. ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਕੁਝ ਨਵੀਆਂ ਕਾਢਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। 2015 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਪੈਸਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲਾਈ ਗਈ 'ਆਈਸ ਬਕਟ ਚੈਲੇਂਜ' ਮੁਹਿੰਮ ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਇਸ ਰੋਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਜੀਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ।

ਮੈਕਰੋਨ (39) ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਕਰੋਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੈਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਬੈਂਕਰ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਹੱਥ ਅਜਮਾਇਆ।

ਐਨ ਮਾਰਸੇ ਨਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੈਕਰੋਨ ਉਦਾਰ ਮੱਧ-ਮਾਰਗੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਧਨੀ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਚੋਣ ਲੜ ਕੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵੋਟਰਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ। ਉਹ ਮੁਲਕ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਫਰਾਂਸਵਾ ਹੋਲਾਂਡੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤਜਰਬਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੌਰਾਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਰਜੀਹ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ ਰੱਖਿਆ।

ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਓਠੀ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸ. ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਓਠੀ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਕਰੀਬ 83 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵਰਜੀਨੀਆ ਰਹਿੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ 3 ਮਈ ਨੂੰ ਵਰਜੀਨੀਆ ਵਿਚ ਕਰ

ਸ. ਓਠੀ ਦੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਤਸਵੀਰ
ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਸਨ। ਸ. ਓਠੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਓਠੀ ਤੋਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕਰੀਬ 20 ਸਾਲ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਰਹੇ।
ਸ. ਓਠੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ 1973 ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਆ ਵੱਸੇ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਟਰਸਟੀ ਵੀ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਬੁਲਾਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਵਰਗੀ ਸ. ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਵਰਗੀ ਸ. ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਓਠੀ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਸ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਔਲਖ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਹੈਰੀਟੇਜ ਆਰਗੇਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਜੈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ (ਨੀਟੂ) ਕਾਹਲੋਂ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸਨ।

Matrimonial

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

US citizen or Green Card holder well settled educated match wanted for Amritdhari Saini Sikh girl, 28 yrs, 5'-3", B.Com, MBA, from an educated family. The girl is in India. Caste no bar. Contact, Ph: 216-513-5887 (USA) or +91-98786-21898 (India)

11-18

Wanted suitable US citizen, green card or H1-B visa holder handsome match for Jatt Sikh B.Sc Nursing citizen girl 27, 5'-5". Please e-mail details & photo at: gsingh9113@gmail.com or call, Ph: 224-410-5658

15-

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ

Well settled Kamboj Sikh family looking for a suitable US citizen or Green Card holder match for their son 31, 5'-7", architect on work visa. Pl. E-mail details & photo: nyrbik26@gmail.com

19-22

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਉਮਰ 25 ਸਾਲ ਕੱਦ 5'-10" ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਯੂ.ਐਸ.-ਕੈਨੇਡਾ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਲੜਕੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 612-481-4662

16-19

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ

ਇੰਡੀਆ ਰਹਿੰਦੇ ਸੋਹਣੇ ਸੁਨੱਖੇ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਬੀ.ਟੈਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਸ, ਉਮਰ 32 ਸਾਲ, 6' ਲੜਕੇ ਲਈ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ, ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੇ ਦਾ ਦਾਦਕਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੈਲ ਸੈਟਲਡ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 416-898-7144 ਅਤੇ ਬਾਇਓਡਾਟਾ ਤੇ ਤਸਵੀਰ ਈਮੇਲ ਕਰੋ: hbbhangu@hotmail.com

17-20

28 year old Dentist from India clean shaven Arora Sikh, finishing health management course in Australia by the end of April 2017, looking for a suitable educated US citizen girl to marry and settle in US. Contact: Jaytg@aol.com, Ph: 847-830-5361

15-18

30 year old handsome Gursikh priest from Jammu and Kashmir looking to marry US citizen Gursikh girl to settle down in US, presently in the Midwest (USA). Also has a 28 year old priest brother in Australia interested in marrying Gursikh US citizen girl to settle in US. Both fluent in English. Contact: jaytg@aol.com, Ph: 847-830-5361

15-18

ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਪਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੰਜਲੀ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੁਣ 10 ਹਜ਼ਾਰ 561 ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਅਗਲਾ ਦਾਅਵਾ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਐਫ.ਐਮ.ਸੀ.ਜੀ. ਕੰਪਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੈ।

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

Domestic fares
available

INDIAN BAZAAR

334 S. Emerson Ave., GREENWOOD, IN 46143

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

- ਖਾਣਾ ਸੁੱਧ ਵੈਸ਼ਨੋ, ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੋਸੇ, ਚਾਟ, ਥਾਲੀ
- ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
- ਵੱਡੇ ਆਰਡਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ
- ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ਼
ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ
ਦਿਓ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ
ਹੀ ਆਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ
ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ
ਕੁਆਲਿਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਾਜਬ
ਰੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ।

ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਸਵੇਰੇ 9
ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ
ਲਈ 10% ਛੋਟ

Ph: 317-534-5151, 916-524-0045

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਕੈਨਸਸ ਵਿਚ ਕੱਚੀ ਕੁੱਕ, ਕੁੱਕ, ਤੰਦੂਰੀਏ,
ਹੈਲਪਰ ਤੇ ਸਰਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਫੋਨ: 316-305-1818
918-576-1899

19&21

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ

ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ
ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ
'ਹਵੇਲੀ' ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ
ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ
ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 262-391-7666

18-20

ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਹੱਥ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਨੇ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਥਾਪਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਨੇ ਇਸ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸੂਬੇ 'ਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵੇਂ ਸੂਬਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਬਾਰੇ ਅਟਕਲਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਾਖੜ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨਾ ਲਗਭਗ ਤੈਅ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੂਰਨ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਸੀ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ

ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਜਾਖੜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡਣ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰ ਕੇ ਇਹ

ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਗੂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਲਈ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤਾ ਦਾ ਸਮਾਨਤਰ ਕੇਂਦਰ ਬਣਨ

ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਜਾਖੜ ਸੂਬੇ ਦੇ ਟਕਸਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰਹੂਮ ਪਿਤਾ ਬਲਰਾਮ ਜਾਖੜ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਉਚ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਅਜੇਵੀਰ ਜਾਖੜ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਫਾਰਮਰਜ਼ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਜਾਖੜ ਇਸ ਵਾਰ ਅਬੋਹਰ ਤੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਹਾਰ ਗਏ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਪਿਛਲੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਵੀ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਆਗੂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹਰਿਆਣਾ ਲਈ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਅਹਿਮ ਕਿ ਐਸ.ਐਲ.ਵਾਈ.

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਕ ਰੋਜ਼ਾ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਹਰਿਆਣਾ ਗੁੱਡਜ਼ ਐਂਡ ਸਰਵਿਸਜ਼ ਟੈਕਸ (ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ.) ਬਿੱਲ-2017 ਸਮੇਤ 9 ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਸੂਬੇ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਮੁੱਦਾ ਛੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੋਕ ਦਲ (ਇਨੈਲੋ) ਨੇ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਅਭੈ ਚੌਟਾਲਾ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁੱਡਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਨਹੀਂ ਐਸ.ਵਾਈ. ਐਲ. ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਅਹਿਮ ਹੈ।

ਮਾੜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਬਣਨ ਲੱਗੀ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਨਮੋਸ਼ੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਲੁੱਟ ਖੋਹ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਭਾਰੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਸੱਤਾ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਵਾਪਰੀਆਂ ਕਈ ਵੱਡੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ 'ਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲੁੱਟ-ਖੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਚ ਇਕਦਮ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

2 ਮਈ ਨੂੰ ਬੁਨ੍ਹੜ ਨੇੜੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਨਕਾਬਪੋਸ਼ਾਂ ਨੇ ਚਲਣੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਦਿਨ ਇਕ ਬੈਂਕ ਦੇ ਨਕਦੀ ਵਾਲੇ ਵਾਹਨ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਦੀ ਵਾਰਦਾਤ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਬੈਂਕ ਦੇ ਇਸ ਵਾਹਨ ਵਿਚ ਦੋ ਗੰਨਮੈਨ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਵਾਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਇਹ ਵਾਹਨ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਗੰਨਮੈਨ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਬੰਦੂਕ ਖੋਹ ਲਈ ਗਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਾਹਨ ਵਿਚੋਂ 1.33 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਲੁੱਟ ਕੇ ਇਹ ਲੁਟੇਰੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮਲੋਟ ਨੇੜੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬੈਂਕ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਾਖਾ 'ਤੇ ਦਿਨ-

ਦਿਹਾੜੇ ਛੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੇ ਆ ਧਾਵਾ ਬੋਲਿਆ। 10 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਦੀ ਰਕਮ ਲੁੱਟੀ ਅਤੇ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲਾਂ 'ਤੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਅਜਿਹਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿਪਾਹੀ

ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਤੱਕ ਦੀ ਕੁੱਲ ਨਫਰੀ 80 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੈ। ਭਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਲੀਹੋਂ ਲੱਥੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ

ਗੈਂਗਵਾਰ ਹੋਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਆਗੂ ਬ੍ਰਿਗੇਡੀਅਰ (ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ) ਜਗਦੀਸ਼ ਗਗਨੇਜਾ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੀ ਆਗੂ ਮਾਤਾ

ਚੰਦ ਕੌਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੇ ਖੰਨਾ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਖੰਨਾ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਕੋਈ ਸੁਰਾਗ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕੀ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਪਰੋਥਲੀ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ...

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁਹਾਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕੈਸ਼ ਵੈਨ ਵਿਚੋਂ 1.33 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਲੁੱਟੇ ਜਾਣ; ਇਸੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਇਕ ਗੈਸ ਏਜੰਸੀ ਵਿਚੋਂ 1.70 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੁੱਟ; ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਪਿਉ-ਪੁੱਤ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੱਤਿਆ; ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਵਿਚ ਨਗਰਪਾਲਕਾ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਜਬਰੀ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਕੌਂਸਲਰਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼। ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚਾਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ਨੁਮਾ ਤਸਵੀਰ ਨਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤਰਜਮਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲਾ ਵਰਤਾਰਾ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਮੁਹਾਜ਼ ਤੋਂ 'ਸਭ ਅੱਛਾ' ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਗਿੱਦਤਬਾਹਾ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਿਆਸੀ ਰੰਗਤ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੱਕ ਦੀ ਉਂਗਲ ਸਥਾਨਕ ਵਿਧਾਇਕ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵਡਿੰਗ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਵੱਲ ਉੱਠੀ।

ਕਾਂਗਰਸੀ ਵੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਹੋ ਤੁਰੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਅਕਸਰ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਮੁਦਈ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਜੀਵਨ 'ਚ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਫੂਕ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਦੁਹਰਾਉਣਗੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਰਟੀ ਕਾਡਰ ਇਸ ਫਲਸਫੇ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਉਹ ਮਲਾਈਦਾਰ ਰੁਤਬੇ ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹਥਿਆਉਣ ਲਈ ਬੇਲੋੜੀ ਬੇਤਾਬੀ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਟਰੱਕ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਉੱਪਰ ਜਬਰੀ ਕਬਜ਼ੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਗਰ ਕੌਂਸਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਦੇ 'ਗਲ ਗੂਨੇ' ਦੇ ਕੇ ਜਬਰੀ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਿੰਡ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰ ਕੋਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁੰਡਾ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿਖਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੇ ਸੱਤਾ ਉੱਤੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ - ਉਹ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਬਾਜ਼ਬਤ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਸਬਰ ਤੇ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਵਿਚਰਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ। ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਉੱਪਰ

ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਦਿਖਾਉਣ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਬੋਝ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਅਨਸਰਾਂ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੈੜ ਨੱਪਣ ਜਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਜ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਰਗੇ ਕੰਮ ਤਰਜੀਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖਿਸਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਸਾਡੇ

ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਪਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ, ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਤੇ ਆਕਾਵਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਜਾਉਣ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੁੱਝੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਇਹੀ ਕੁਝ ਹੁਣ ਵੀ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਾਰਜ-ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਫੋਕਸ ਹੈ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਲੀਹ ਉੱਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਕਾਰਜ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹਨ, ਪਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਨਾਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਾਦਲਾਂ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਇੰਨੇ ਮਾੜੇ ਦਿਨ !

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜੇ ਦਿਨ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਦਫਤਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਦਫਤਰ ਦਾ ਖਰਚ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਉਗਰਾਹਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਾਬਕਾ ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਧਾਇਕ ਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਵਿਚੋਂ 5-5 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦਫਤਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਵਿੱਤੀ ਇਮਦਾਦ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਘਰਾਣਿਆਂ ਤੋਂ 101 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾਨ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਮੀਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸੈਕਟਰ-28 ਵਿਚ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਦਫਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਸਾਲ 2009 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਹੋਸਟਲ ਤੋਂ ਹੀ ਦਫਤਰ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਪਾਰਟੀ ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਤੇ ਹੋਰ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਤਕਰੀਬਨ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ। ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਇਸ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚਾ ਭੰਗ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਪੁਨਰ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਬੁਲਾਰੇ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਮਗਰੋਂ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚਾ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਟਕਸਾਲੀ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲੇ, ਉਥੇ ਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ, ਬੀਬੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਰ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਿਚ ਢੁਕਵੀਂ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਮੇਂ ਦਫਤਰ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਭਰੀ ਹਾਰ ਤੋਂ

ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਦਫਤਰੀ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣਾ ਔਖਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ।

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਮਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦਾ ਮੁਖੀ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਚਿਹਰੇ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਕੇ-ਕਨਵੀਨਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਘੁੱਗੀ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਚੀਫ ਵਿਧੂ ਤੇ ਸਪੋਕਸਮੈਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸੀ ਪਿਛੇਕਤ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਰੁਤਬਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ।

ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਕਮਾਨ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਮਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਰੋਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਣ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਇਥੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ

ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਜਰਮਨੀ, ਇਟਲੀ, ਨਾਰਵੇ, ਸਪੇਨ, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ 27 ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮੋ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ

ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮਾਨ ਸਟਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਨ, ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਪਾਉਣ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਐਚ.ਐਸ. ਫੂਲਕਾ ਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਵਿਰੁੱਧ

ਕਪਿਲ ਮਿਸ਼ਰਾ 'ਆਪ' ਵਿਚੋਂ ਮੁਅੱਤਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ 'ਤੇ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਲੈਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਪਿਲ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ (ਪੀ.ਏ.ਸੀ.) ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੂੰ 6 ਮਈ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਧਰ ਕਪਿਲ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਬਰਾਂਚ (ਏ.ਸੀ.ਬੀ.) ਨੂੰ 'ਆਪ' ਕਨਵੀਨਰ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਖਿਲਾਫ 400 ਕਰੋੜ ਦੇ ਟੈਂਕਰ ਘੁਟਾਲੇ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਇਸ ਘੁਟਾਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੱਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਏ.ਸੀ.ਬੀ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਮਗਰੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਜਨਤਾ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਵੀ ਵੱਡੀ ਲਾਲਸਾ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਬਾਰੇ ਜਨਤਕ ਹੋਈਆਂ ਕਈ ਵੀਡੀਓਜ਼

ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਟੀਮ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਪੱਕ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰਖੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਵੱਲੋਂ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ

ਤਰਨ ਤਾਰਨ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸੂਬੇਦਾਰ ਮੇਜਰ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪਿੰਡ ਵੇਈ ਪੁਈ ਪੁੱਜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਰ ਸੰਭਵ ਮਦਦ ਦੇਣ ਦਾ ਯਕੀਨ ਦਿੱਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਐਲਾਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈੱਕ ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪੁੱਤਰੀ

ਸਿਮਰਨਦੀਪ ਕੌਰ ਨੂੰ ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਲੜਕੇ ਸਾਹਿਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਰਾਖਵੀਂ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਜਾਨ ਵਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹਰੇਕ ਫੌਰਸ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਨੀਤੀ ਛੇਤੀ ਕੈਬਨਿਟ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਲਾਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਵੱਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ 12 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ,

ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ, ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪਲਾਟ ਦੇਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਥਾਨਕ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਔਜਲਾ ਨੇ ਸਿਮਰਨਦੀਪ ਕੌਰ ਨੂੰ ਗੋਦ ਲੈਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 10 ਸਾਲਾ ਛੋਟੀ ਲੜਕੀ ਖੁਸ਼ਦੀਪ ਕੌਰ ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਈ.ਏ.ਐਸ.-ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਜੋਤੀ ਨੇ ਗੋਦ ਲੈਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਗਏ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਿਆਸੀ ਹਮਾਇਤ ਲੈਣ ਲਈ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਗਏ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਸਦੀ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਡੇਰੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਨਾ ਰੱਖੇ। ਇਹ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਵੱਲੋਂ ਬਾਪੇ ਗਏ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਭਾਈ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡ, ਭਾਈ ਦਾਦੂਵਾਲ, ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਜਨਾਲਾ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ।

ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਪੰਜਾਬ

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ-2017 ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕਹਾਉਂਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 17 ਮਈ, 2007 ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਖਿਲਾਫ ਹੋਏ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦਿਖਾ ਕੇ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੀਤ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਕੋਲ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਭੀਖ ਮੰਗਣ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਨਿੱਜੀ ਹੁੱਦਮੇ ਵੱਸ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ 30 ਮਾਰਚ, 2017 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।"

ਜਦੋਂ ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਲਾਇਆ ਠੌਂਕਾ!

ਕਰਾਚੀ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼ ਦਾ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਪਾਈਲਟ ਰੱਬ ਭਰੋਸੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਸੌਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਪਾਈਲਟ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਹਰਕਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਤੋਂ ਲੰਡਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਪਾਈਲਟ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਫਲਾਈਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪਾਈਲਟ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਟੇਕ ਆਫ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਜੂਨੀਅਰ ਪਾਈਲਟ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨੀਦ ਦੇ ਝੁਟੇ ਲੈਣ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ 300 ਯਾਤਰੀ ਸਫਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ਡਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲਾਈਟ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਪਾਈਲਟ ਅਮੀਰ ਅਖਤਰ ਹਾਸ਼ਮੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੂਨੀਅਰ ਉਤੇ ਸੀ। ਹਾਸ਼ਮੀ ਨੇ ਜੂਨੀਅਰ ਪਾਈਲਟ ਨੂੰ ਕੋਕਪਿਟ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਖੁਦ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਸੀਟ ਉਤੇ ਸੌਂ ਗਿਆ।

ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮੱਕੜਜਾਲ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਰਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਨਮੋਸ਼ੀ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਮੱਕੜਜਾਲ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕੀਆਂ।

ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਟੌਤੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ 5 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ 50 ਫੀਸਦੀ ਠੇਕੇ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਵਰਗੇ ਫੈਸਲੇ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਇੰਨੀ ਛੇਤੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੇ। ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ

ਸਮੇਤ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਸਵਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਨੂੰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਦਰਿਆ ਡੱਕਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਆਈ ਤਾਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈ ਗਈ, ਪਰ ਹੁਣ ਵਾਅਦਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

2014 ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜ ਸਤਾ 'ਤੇ

ਕਾਬਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 12.5 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਦਾ ਖੋਰਾ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਨੇ ਝੰਜੋੜਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ 'ਮਨ ਕੀ ਬਾਤ' ਰੇਡੀਓ ਵਾਰਤਾ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਰਹੱਦ ਰਾਹੀਂ ਨਸ਼ੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਗੋਦ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਲੇ 'ਚ ਸੁੱਟਣ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ ਨੇ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਦਬਾਅ ਪੈਣ ਤੇ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਦੇ ਖੋਰੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਸ਼ਾ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਡਮਰੂ ਵਜਾਇਆ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ

ਨਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਧਤਾਧਤ ਫੜ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮਗਰਮੱਛਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ।

ਇੰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤ ਪੰਜਾਬ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ 553 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬੀ ਸਰਹੱਦ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਹੈਰੋਇਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 7 ਫੀਸਦੀ ਖਪਤ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਸਕਰ ਹੈਰੋਇਨ/ਸਮੈਕ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪਤਾਅ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਤਸਕਰ ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਹੈਰੋਇਨ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਵੇਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਲ 8-10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁੰਬਈ 15-16 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਹ ਹੈਰੋਇਨ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵੇਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤਸਕਰ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮਾਲ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਲੈ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਗਾਂਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੂਰੀਆ ਤੰਤਰ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਭੁੱਕੀ, ਅਫੀਮ ਅਤੇ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਡਰਗਜ਼ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਰਾਹੀਂ 25 ਲਾਘੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 25 ਲਾਘਿਆਂ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਬਾਜ਼ ਅੱਖ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਭੁੱਕੀ, ਅਫੀਮ ਅਤੇ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਡਰਗਜ਼ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਾਇਨ ਦਾ ਲੱਕ ਤੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪਾੜਿਆਂ ਦਾ ਘੋਲ ਰੰਗ ਲਿਆਇਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਫੀਸਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੈਨੇਟ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਬਹਿਸ ਹੋਈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਫੀਸਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਨਵੇਂ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਫੀਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸਲੈਬਾਂ ਤੈਅ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਨੇਟ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦਿਆਂ 11 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਈ ਝੜਪ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ 53 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 'ਵਰਸਿਟੀ' ਨੇ 26 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸੈਨੇਟ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੈਪਸ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਸੈਂਟਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਫੀਸ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਵਾਧਾ ਐਸਤਨ 12.5 ਫੀਸਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਤਿੰਨ ਕੋਰਸਾਂ ਦੀ ਫੀਸ ਵਿਚ

ਕਈ ਸੌ ਗੁਣਾ ਵਾਧਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੀਸਾਂ 'ਚ ਵਾਧੇ ਮਗਰੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ

ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫੀਸ ਵਾਧੇ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਗਰੋਂ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਨੇ ਫੀਸ ਵਾਧੇ ਬਾਰੇ ਸਮੂਹ

ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵੇਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਟਿਊਸ਼ਨ ਫੀਸ ਵਿਚ ਦਸ ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਪੰਜ ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਂ ਵੱਧ ਬਾਰਾਂ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਪ੍ਰੋ. ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਗਰੋਵਰ ਨੇ ਸੈਨੇਟ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਕਹਿਣਗੇ। ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ ਬਾਂਸਲ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਫੰਡ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੈਨੇਟ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 13 ਮਈ 2017

‘ਆਪ’ ਦੀ ਆਪੋ-ਧਾਪ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖਿੱਚੋ-ਤਾਣ ਵਿਚ ਤਾਂ ਫਸੀ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਉਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਸਿੱਧਾ ਹਮਲਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮੋ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਉਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹਮਲਾ ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਮੰਤਰੀ ਕਪਿਲ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੰਦ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਂਭੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸੰਕਟਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਕਨਵੀਨਰੀ ਦਾ ਇਹ ਕਲੇਸ਼ ਵੀ ਪੈਸੇ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਰ ਕੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਹਾਸੀਏ ਉਤੇ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਸਾਰੇ ਪੁਆਇੰਟਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੰਕਟ-ਦਰ-ਸੰਕਟ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਘੇਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਪਾਰਟੀ 2011 ਵਿਚ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜਨ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਿੱਢੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਢਣ ਵਾਲੇ ਅਹਿਮ ਸਾਥੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਆਗੂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਮਿਲੇ ਲੋਕ ਹੁੰਗਾਰੇ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਇਆ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਇਉਂ 26 ਨਵੰਬਰ 2012 ਵਿਚ ਅਸਲੋਂ ਨਵੀਂ ਜਾਪਦੀ ਪਾਰਟੀ- ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ, ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਗੋਲਿਆਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ 8 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਆਏ ਤਾਂ ਸਭ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਏ। ਸੱਤਰ ਮੈਂਬਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ 28 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਉਤੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ 31 ਸੀਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਇਕ ਸੀਟ ਹਾਸਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 8 ਸੀਟਾਂ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਰਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਹਮਾਇਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਹੀ ਸਾਲ ਮਈ 2014 ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ 7 ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਸੀਟ ਨਾ ਜਿੱਤ ਸਕੀ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ 13 ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ 4 ਸੀਟਾਂ ਉਤੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਗੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ 7 ਫਰਵਰੀ 2015 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ 10 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਨਤੀਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬੁਲੰਦੀ ਅਸਮਾਨ ਤੱਕ ਜਾ ਅੱਪੜ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕੁੱਲ 70 ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ 67 ਸੀਟਾਂ ਉਤੇ ਫਤਿਹ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ 6-7 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ 7 ਦੀਆਂ 7 ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਸਿਰਫ 3 ਸੀਟਾਂ ਹੀ ਜਿੱਤ ਸਕੀ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਇਕ ਵੀ ਸੀਟ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਤਿਹਾਸ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕੁੱਲ ਪਈਆਂ ਵੋਟਾਂ ਵਿਚੋਂ 54.3 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ।

ਉਂਜ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਕਨਸੋਆਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਸੁਪਰੀਮੋ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਉਤੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਣ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਮਸਲੇ ਉਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ, ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਜਾਂ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਖੋਖਲਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਮਦਾ ਮਿਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਜਿਥੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਮਈ 2014 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫਰਵਰੀ 2017 ਤੱਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਤੱਕ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਤਕਰੀਬਨ ਢਾਈ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੈਰ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਕੱਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਮੁੱਚਾ ਮੁਲਕ ਨਵੀਂ ਸਿਆਸਤ ਵਾਲੀ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਦੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹੋਣ; ਪਰ ਜਦੋਂ 11 ਮਾਰਚ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਨਤੀਜੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਤਾਂ ਪਾਸੇ ਪਲਟ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਪਾਰਟੀ 117 ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ 20 ਸੀਟਾਂ ਹੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵੋਟ ਫੀਸਦ 23.7 ਰਹਿ ਗਈ ਜੋ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਘਟ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਸ ਨਮੋਸ਼ੀ ਭਰੀ ਹਾਰ ਲਈ ਵੋਟ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਇਹ ਇਕ ਹੋਰ ਖੋਰਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਸ ਦਾ ਰਾਹ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰਲੇ ਉਸ ਕਲੇਸ਼ ਵੱਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਠੁੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਵੀ ਸਕੇਗੀ ਜਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਅੰਦਰ ਸਮਾ ਜਾਵੇਗੀ?

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਆਂ

ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ?

ਉਹੀ ਮਰਦ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਫਰ ਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਨਾ ਝੁਕਿਆ ਐ। ਰਾਜ-ਮੱਦ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਅੱਤ ਚੁੱਕੇ, ਸਮਝੇ ਅੰਤ ਨੇੜੇ ਉਸ ਦਾ ਝੁਕਿਆ ਐ। ਬੇਈਮਾਨ ਕਈ ਛਾਂਗਦੇ ਗਏ ਏਥੋਂ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਨਾ ਸੁੱਕਿਆ ਐ। ਖੁੱਸੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਤੜਪ ਹੀ ਬੋਲਦੀ ਏ, ਜਦ ਵੀ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਲਿਹਾ ਕੋਈ ਝੁਕਿਆ ਐ। ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਲੋਕ ਸਾਰੇ, ਸੱਚ ਚੋਰਾਂ ਬੇਈਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਠੁੱਕਿਆ ਐ। ਮੂੰਹ ਉਸੇ ਦਾ ਲਿਬੜਿਆ ਆਪਣਾ ਹੀ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਜਿਨ੍ਹੇ ਵੀ ਚੰਦ ‘ਤੇ ਝੁਕਿਆ ਐ।

ਸਤਲੁਜ-ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ: ਵਿਵਾਦ ਅਤੇ ਖਤਰੇ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਰਾਜ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ‘ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੈਰ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਰਾਜ ਰਾਜਸਥਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ, ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਵਹਿਣ ਵਾਲੀ ਯਮੁਨਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ‘ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਤਿੱਖੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੀ ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਨਹਿਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਾਰੇ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਹਿਰ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਥਰੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਵਿਵਾਦ ਬਾਰੇ ਜੇ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦੋ ਮੁਲਕ ਜੰਗ ਲੜਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਚੌਟਾਲਾ 10 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਹਨਾਂ ਦਾ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਰੋਕਣ ਦੀਆਂ

ਗੋਬਿੰਦ ਠੁਕਰਾਲ

ਫੋਨ: +91-94170-16030

ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਤਲੁਜ ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ (ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ.) ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਉਨਾ ਚਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ, ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਾਹਨਾਂ ਸਮੇਤ ਰਾਜ ਦੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਹਨ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੜਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੋਕ ਦਲ (ਇਨੈਲੋ) ਅੰਬਾਲਾ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਸ਼ਾਹਰਾਹ ਨੰਬਰ ਇਕ ਨੂੰ ਜਾਮ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਰਸਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਧਮਕੀ ਨੂੰ ਮੰਦਭਾਗੀ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨੈਲੋ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਹੋਵੇਗੀ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਬੰਧ ਵਿਗੜਨਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲਣਗੇ। ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨੈਲੋ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਿਆਸੀ ਸਬੰਧ ਹਨ, ਸੋ ਇਹ ਕਦਮ ਮਾਮੂਲੀ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਖੱਟਣ ਲਈ ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਨੈਲੋ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਜਿਹੀਆਂ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਡੇ ਕੌਮੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ ਸੂਬਾਈ ਮਸਲਿਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਈ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਕਦਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਨਵੰਬਰ 1982 ਵਿਚ ਏਸ਼ੀਆਈ ਖੇਡਾਂ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰੀ ਮੁਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮੋਰਚਾ ਲਾ ਕੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਰੋਹ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਜਨ ਲਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਹਰਿਆਣਾ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁੱਖ ਸ਼ਾਹਰਾਹਾਂ ‘ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਉਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਲਈ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਅਫਸਰਾਂ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ-ਖਸ਼ੁੱਟ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਫਰਤ ਦੀ ਅੱਗ ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਬੁਝੀ ਨਹੀਂ। ਫਰਵਰੀ 2016 ਵਿਚ ਜਾਟ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਰੋਹਤਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਸ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣੇ। ਜਿਵੇਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟਰ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ

ਕਿ ਇਸ ਨੇ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਭਰੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜੇ ਸਾਡੀ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਪਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਸਬੰਧੀ ਵਿਵਾਦ ਸੁਲਝਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਸ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਕਸਰ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਇਨੈਲੋ ਆਗੂ ਅਭੈ ਚੌਟਾਲਾ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟਰ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਅਤੇ ਨਾਕਾਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ: "ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਸੀ, ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਖੱਟਰ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੱਲਬਾਤ ਬਾਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਖੱਟਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਫਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਖਰੀ ਫੈਸਲਾ ਅਜੇ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਾਣ ਨਾਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਹੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਦਾ ਪੱਲੜਾ ਭਾਰੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਖੱਟਰ ਮੁਤਾਬਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਨਹਿਰ ਦੀ ਛੇਤੀ ਉਸਾਰੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ 1976 ਤੋਂ ਅੱਧ-ਵਿਚਕਾਰ ਰੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਨਹਿਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ 750 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੇ 1990 ਵਿਚ ਹੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਨਹਿਰ ਉਸਾਰੀ ਕੰਮ ਛੱਡਿਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਣਾ ਬਾਕੀ ਸੀ। ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ 30 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਮਜਾਤ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਨਹਿਰ ਦੇ ਉਸਾਰੀ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਲੱਗੇ 22 ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਦੋ ਸੀਨੀਅਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਪਹਿਲਾਂ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਅਪਰੈਲ 1982 ਵਿਚ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਪੂਰੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮੋਰਚਾ ਲਾਇਆ ਜਿਥੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਗਰਮ ਖ਼ਿਆਲੀਆਂ ਨੇ ਅੰਦੋਲਨ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰ

ਲਿਆ। ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੂਨੀ ਹਿੰਸਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅੰਦੋਲਨ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ-ਸਿਆਸੀ ਟਕਰਾਅ ਅਤੇ ਫਿਰ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਵਿਤਰ ਸਥਾਨ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਫੌਜ ਦਾ ਧਾਵਾ। ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਹੋਇਆ। ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਇਸ ਗੇੜ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੇਗੁਨਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ।

ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਨਹਿਰ ਹੁਣ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇੱਟਾਂ ਉਖੜਨ ਕਾਰਨ ਖੰਡਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜੰਗਲੀ ਝਾੜੀਆਂ-ਬੂਟੀਆਂ ਉਗਣ ਨਾਲ ਨਹਿਰੀ ਤਲ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਪੈਣ 'ਤੇ ਇਹ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਚੈਨਲ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਿਛਲੀ ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਜ਼ਮੀਨ ਮਿਲ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁਣ ਕਿਸਮਤ ਉਥੇ ਅਟਕੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਰਾਜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਦੀਆਂ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਖੜਾ ਬਿਆਸ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਹਾਅ ਸਬੰਧੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਇਸ ਤਰਕ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 1981-2013 ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਦੀਆਂ ਤੋਂ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਾਣੀ 14.37 ਐਮ.ਏ.ਐਫ. ਤੋਂ 1981-2002 ਦੀ ਲੜੀ ਦੌਰਾਨ 13.38 ਮਿਲੀਅਨ ਏਕੜ ਫੁੱਟ ਹੇਠ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 1921-1960 ਦੀ ਲੜੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ 17.87 ਐਮ.ਏ.ਐਫ. ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੈਰ ਰਿਪੇਰੀਅਨ ਰਾਜ ਰਾਜਸਥਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਵਹਿਣ ਵਾਲੀ ਯਮੁਨਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ 'ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਤਿੱਖੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੀ ਐਸ.ਵਾਈ.ਐਲ. ਨਹਿਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਾਰੇ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਹਿਰ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਵਾਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੌਣ ਆਉਣ ਦੇਵੇਗਾ? ਇਕ ਉਮੀਦ ਦੀ ਕਿਰਨ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸਥਾਈ ਨਿਆਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੋ ਰਹੇ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰੇਗਾ। ਜਲ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਉਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਕੁਝ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੀਕ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਉਮੀਦ ਦੀ ਕਿਰਨ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸਥਾਈ ਨਿਆਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੋ ਰਹੇ ਝਗੜਿਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰੇਗਾ। ਜਲ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਉਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਕੁਝ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੀਕ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ

ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ, ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਬਸਤਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ 2005 ਤੋਂ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਜੋ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ 2009 ਵਿਚ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਗਰੀਨ ਹੰਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ) ਉਸ ਬਾਰੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਵਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਮੁਲਕ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ 'ਸਫੇਦਪੋਸ਼ ਨਕਸਲੀ', ਮਾਓਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ 'ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਫਰੰਟ' ਆਦਿ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਦਬਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਤੰਬਰ 2013 ਵਿਚ ਮਨਮੋਹਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਲੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜੋ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ/ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੇਤ 128 ਜਮਹੂਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ 'ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚਲੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਗੁਰੀਲਿਆਂ ਤੋਂ' ਵੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਓਵਰ-ਗਰਾਊਂਡ ਨਕਸਲੀ' ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ 'ਮੁਲਕ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਖ਼ਤਰੇ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ'। ਸੀਮਤ ਜਮਹੂਰੀ ਸਪੇਸ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣ ਲਈ ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੁਰ ਤਾ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਤਿੱਖੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਜ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ 'ਇਕ ਸਫੇਦਪੋਸ਼ ਨਕਸਲੀ' ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ.ਐਨ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ (ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ.) ਤਹਿਤ ਪੰਜ ਹੋਰ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਸਮੇਤ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲਾਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੱਤ ਮੈਂਬਰੀ ਤੱਥ ਖੋਜ ਟੀਮ ਇਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਵਕਤ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਸੱਚ ਨੂੰ ਲੁਕੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਇਹ ਸੋ ਪਰਦੇ ਪਾਝ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸੱਤਾ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਠੀ ਜਾਗਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਵਾਲੀ ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਸੱਤਾ ਲਈ ਇਸ 'ਸਫੇਦਪੋਸ਼ ਨਕਸਲੀ' ਚੁਣੌਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਰਾਏਪੁਰ ਦੀ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਵਰਸ਼ਾ ਡੋਂਗਰੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫੇਸਬੁਕ ਵਾਲ ਉਪਰ ਵਿਸਤਾਰਤ ਪੋਸਟ ਪਾ ਕੇ

ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਢਾਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਚੁਰਾਹੇ ਵਿਚ ਭੰਨਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਪੋਸਟ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ 'ਗੰਨਤੰਤਰ' ਦੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਦੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਦੁਹਰਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਕੁਮਾਰ, ਆਦਿਵਾਸੀ ਕਾਰਕੁਨ ਸੋਨੀ ਸੋਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ/ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਨਸਾਫ਼ਪਸੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਡੇਢ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਉਠਾਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਪੋਸਟ ਮੁਲਕ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਜਮਹੂਰੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਉਪਰ ਮੋਹਰ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੇ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਮੁਕਰ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪੈਂਤੜਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਮਿਸਾਲ ਯੂਨਾਈਟਡ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਹਿਊਮੈਨ ਰਾਈਟਸ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਪੀਰੀਐਂਡਿਕ ਰੀਵਿਊ ਵਰਕਿੰਗ ਗਰੁੱਪ ਦੇ 27ਵੇਂ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਖੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਮੁਕੁਲ ਰੋਹਤਗੀ ਵਲੋਂ 4 ਮਈ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹਾਸੇਰੀਏ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਤਾਂ ਵਰਸ਼ਾ ਡੋਂਗਰੇ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਖੁਲਾਸੇ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪੋਸਟ ਬਦਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਵਲੋਂ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸੀ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਘਟੀਆ ਇਲਜ਼ਾਮਬਾਜ਼ੀ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਈ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੈਕਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਡੋਂਗਰੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸ਼ੱਕੀ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਉਪਰ ਫਰਜ਼ੀ ਕੇਸ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈਰਤਅੰਗੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਦਬਾਓ ਹੇਠ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਪੋਸਟ ਡਿਲੀਟ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਬੇਬਾਕ ਟਿੱਪਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਜ਼ਰੀਏ ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛਾਪਿਆ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤੀ ਕੌਡਮੇ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ; ਹੁਣ ਪਤੜਾਲਾਂ, ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਭਵ

ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਰਾਹੁਲ ਸ਼ਰਮਾ ਵਰਗੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਜੇਲ੍ਹ ਅਫਸਰਾਂ ਵਲੋਂ ਮੋਦੀ-ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਜੋੜੀ ਦੀ ਗੁਜਰਾਤ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਸ਼ਾ ਡੋਂਗਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਵਾਪਰੇ।

2006 ਵਿਚ ਵਰਸ਼ਾ ਡੋਂਗਰੇ ਨੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰ ਕੇ

ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਇਹ ਕਤਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਉਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪੰਜਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਲਏ ਭਰਤੀ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕੇਸ ਲੜਿਆ ਅਤੇ ਕੇਸ ਜਿੱਤ ਕੇ ਹੀ ਉਹ ਡਿਪਟੀ ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਬਣੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਉਪਰ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਲਾ ਦੌਰ ਇਸ ਵਕਤ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਦਨਦਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਅੰਦਰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ 'ਹਾਅ ਦੇ ਨਾਅਰੇ' ਦੀ ਵੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਰਸ਼ਾ ਡੋਂਗਰੇ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਪੋਸਟ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਤਰਜਮਾ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ:

“ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਿਰੇਵਾਨ ਵਿਚ ਝਾਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਚਾਈ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਦੋਨੋਂ ਤਰਫ਼ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਹਨ, ਭਾਰਤੀ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਮਰੇ, ਦੁੱਖ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਆਦਿਵਾਸੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲ-ਜੰਗਲ-ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਾੜ ਦੇਣਾ, ਆਦਿਵਾਸੀ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ, ਆਦਿਵਾਸੀ ਔਰਤਾਂ ਨਕਸਲੀ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਦੁੱਧ ਕੱਢ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਟਾਈਗਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਜਲ-ਜੰਗਲ-ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ 5ਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ, ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਜਲ, ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਹਤੱਪਣ ਦਾ। ਆਖ਼ਿਰ ਇਹ ਸਭ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਨਕਸਲਵਾਦ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ...? ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕੁਦਰਤੀ ਖਣਿਜ ਵਸੀਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਲਈ ਖਾਲੀ ਕਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਆਦਿਵਾਸੀ ਜਲ, ਜੰਗਲ, ਜ਼ਮੀਨ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ-ਭੂਮੀ ਹੈ। ਉਹ ਨਕਸਲਵਾਦ ਦਾ ਅੰਤ ਦਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੂ-ਬੇਟੀਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਲਾਹ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸਾੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਵਿਚ ਸੜਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਖ਼ਿਰ ਉਹ ਨਿਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਥੇ ਜਾਣ?

ਇਹ ਸਭ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੀ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਰਿਪੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਕੁਨ ਹੋਣ, ਤੇ ਚਾਹੇ ਪੱਤਰਕਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਨਕਸਲੀ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਤੁੰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਇੰਨਾ ਡਰਦੀ ਕਿਉਂ

ਹੈ? ਐਸਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਚਾਈ ਜਾਨਣ ਲਈ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ?

ਮੈਂ ਖੁਦ ਬਸਤਰ ਵਿਚ 14 ਤੋਂ 16 ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਮੂੜੀਆਂ ਆਦਿਵਾਸੀ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਔਰਤ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੰਗੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਨਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲਾਈਆਂ ਅਤੇ ਛਾਤੀਆਂ ਉਪਰ ਕਰੰਟ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮੈਂ ਖੁਦ ਦੇਖੇ। ਮੈਂ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤਕ ਕੰਬ ਉਠੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਆਦਿਵਾਸੀ ਬੱਚੀਆਂ ਉਪਰ ਬਰਫ ਡਿਗਦੀ ਟਾਰਚਰ ਕਾਹਦੀ ਖਾਤਰ? ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਇਹ ਕਤਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਉਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪੰਜਵੀਂ ਅਨੁਸੂਚੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਵਿਕਾਸ ਨਾ ਥੋਪਿਆ ਜਾਵੇ। ਆਦਿਵਾਸੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਹਤਿਆਰੇ। ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਦਲਾਲਾਂ ਦੀ ਦੋਗਲੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ। ਕਿਸਾਨ ਜਵਾਨ ਸਾਰੇ ਭਾਈ-ਭਾਈ ਹਨ, ਫਿਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਨਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਾਇਮ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਕਾਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਨਿਆਂ ਸਭ ਲਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਵੇ।

ਮੈਂ ਵੀ ਇਸੇ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈ, ਲੇਕਿਨ ਅਨਿਆਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜੰਗ ਲੜੀ, ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਤੌੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਲੋਭ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਤੁਸੀਂ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ (ਬਿਲਾਸਪੁਰ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ) ਦੇ 26.08.2008 ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰੇ ਖੁਦ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ; ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਕਾਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ, ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਹੁਣ ਵੀ ਵਕਤ ਹੈ, ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ! ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸ਼ਤਰੰਜ ਦੇ ਮੋਹਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਕੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੇ ਦਲਾਲ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਨਾ ਅਸੀਂ ਅਨਿਆਂ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਨਾ ਸਹਿਣ ਕਰਾਂਗੇ। ਜੈ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਜੈ ਭਾਰਤ!”

ਚੋਟੀ ਦੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂ ਨਰਾਇਣ ਸਾਨਿਆਲ ਦਾ ਕਲਕੱਤਾ ਦੇ ਇਕ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ 18 ਅਪਰੈਲ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੈਂਸਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਾਮੁਰਾਦ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਚਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਜੋ ਲਹਿਰ ਦੇ ਬਾਨੀ ਆਗੂ ਚਾਰੂ ਮਜ਼ੂਮਦਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਐਮ.ਐਲ.) ਧਾਰਾ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਮਾਓਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਤਕ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਸਜਿੱਦ ਕੜੀ ਸਨ। ਨਕਸਲਬਾਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਚਿਟਗਾਂਗ ਹਮਲੇ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਨੰਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਐਮ.ਐਮ.ਜੀ. ਗਰੁੱਪ (ਮੈਨ-ਮਨੀ-ਗੰਨ) ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਫਿਰ 1967 ਵਿਚ ਨਕਸਲਬਾਤੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰ-ਬਾਰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ, ਮੁਲਕ ਦੇ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਮਨੋਰਥ ਬਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਜੂਝਦਿਆਂ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਿੱਤੀ।

ਨਰਾਇਣ ਸਾਨਿਆਲ ਦਾ ਜਨਮ ਅਣਵੰਡੇ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਬੋਗਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜੋ ਹੁਣ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਆਗੂ ਸਨ। 1940ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕਲਕੱਤੇ ਵਸ ਗਿਆ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਲੈ ਲਈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਾਲਮੇਲ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲੋਕ ਯੁੱਧ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੈਕੰਡੇ ਹੋਣਹਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ

ਇਨਕਲਾਬੀ ਉਡਾਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ

ਤਿਆਗ ਕੇ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਵ-ਜਮਹੂਰੀ ਇਨਕਲਾਬ ਲਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੋਢੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਸੁਰੱਜ ਦੱਤਾ ਤੇ ਸੁਸ਼ੀਤਲ ਰਾਏ ਚੌਧਰੀ ਨਾਲ ਲੰਮੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਸਾਨਿਆਲ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਹਾਰ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਥੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੀਆਂ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਫੁੱਟ ਪੈਣ 'ਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਬਿਹਾਰ ਇਕਾਈ ਐਸ.ਐਨ.ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਚਾਰੂ ਮਜ਼ੂਮਦਾਰ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸਰਗਰਮ ਰਹੇ। 1972-73 ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੇਲ੍ਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੌਰਾਨ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਪਈ ਪਛਾਤ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰ ਵੀ ਕੇਂਦਰਤ ਕੀਤਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.(ਐਮ.ਐਲ.) ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲਾਈਨ ਦੀ ਡਟ ਕੇ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ। 1977 ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਚਿਹਾਅ ਹੋਏ। ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਮਖਿਆਲ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.(ਐਮ.ਐਲ.) ਨੂੰ ਬੀਤੇ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਸਵੈ-ਪੜਚੋਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕਜੁੱਟ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੀਤੀਆਂ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਈ ਐਮ.ਐਲ. ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਲੋਂ ਮਿਲ ਕੇ 1978 ਵਿਚ ਯੂਨਿਟੀ ਆਰਗੇਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਬਣਾਈ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ

ਸੀ.ਓ.ਸੀ. ਅਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.(ਐਮ.ਐਲ.) ਨਾਲ ਏਕਤਾ ਕਰ ਕੇ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.(ਐਮ.ਐਲ.)-ਪਾਰਟੀ ਯੂਨਿਟੀ ਵਜੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਈ। ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਲੋਂ ਮੁਲਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤਹਿਤ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਮੱਧ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਠੋਸ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੋਰ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨਾਲ ਏਕਤਾ ਕਰ ਕੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਫੈਲ ਗਈ। ਇਸੇ ਪਾਰਟੀ

ਯੂਨਿਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ 1980ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਮੱਧ ਬਿਹਾਰ ਅਤੇ ਪਲਾਮੂ (ਮੌਜੂਦਾ ਝਾਰਖੰਡ) ਵਿਚ ਲੋਕ ਯੁੱਧ ਦੇ ਭਵਿੱਖ-ਨਕਸ਼ੇ ਤਹਿਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਸਾਨ ਟਾਕਰਾ ਲਹਿਰ ਉਸਾਰੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨੇ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਗੀਰੂ ਨਿੱਜੀ ਸੈਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈ ਕੇ ਪਿਛਾਖਤੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਲੋਕ ਤੋੜਿਆ। ਇਸ ਟਾਕਰਾ ਲਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਸਾਨਿਆਲ ਨੇ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਅਤੇ 1987 ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਫਿਰ ਅਗਸਤ 1998 ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਯੂਨਿਟੀ ਅਤੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਵਾਰ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕਜੁੱਟ ਪਾਰਟੀ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.(ਐਮ.ਐਲ.)-ਪੀਪਲਜ਼ ਵਾਰ ਬਣਾ ਲਈ। ਸਤੰਬਰ 2004 ਵਿਚ ਪੀਪਲਜ਼ ਵਾਰ ਅਤੇ ਐਮ.ਸੀ.ਸੀ.ਆਈ ਦਾ ਰਲੇਵਾਂ ਕਰ ਕੇ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਮਾਓਵਾਦੀ) ਬਣਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕੈਪ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋਣ ਨਾਲ ਨਕਸਲਬਾਤੀ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲਿਆ।

ਸਾਨਿਆਲ ਨੂੰ 3 ਜਨਵਰੀ 2006 ਨੂੰ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਾਏਪੁਰ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਪਬਲਿਕ ਸੇਫਟੀ ਐਕਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਾ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਡਾ. ਬਿਨਾਇਕ ਸੇਨ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬਿਨਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜੇਲ੍ਹ ਬੰਦ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਦਸੰਬਰ 2010 ਵਿਚ ਸਾਨਿਆਲ ਨੂੰ ਰਾਜ ਧੌਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ

ਗਈ, ਪਰ 2012 ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਛੇ ਸਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਬੰਦ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਸਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਆਂਧਰਾ, ਬਿਹਾਰ, ਝਾਰਖੰਡ ਆਦਿ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫਰਜ਼ੀ ਮਾਮਲੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲ ਗਈ ਅਤੇ 2014 ਵਿਚ ਝਾਰਖੰਡ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਚਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਯੁੱਧਨੀਤਕ ਤੇ ਦਾਅਪੇਚਕ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ, ਸਿਧਾਂਤਕ ਮੱਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਪਰੋਣ ਅਤੇ ਨਵ-ਜਮਹੂਰੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਭਵਿੱਖ-ਨਕਸ਼ੇ ਤਹਿਤ ਇਨਕਲਾਬੀ ਟਾਕਰਾ ਲਹਿਰ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਨਿੱਠ ਕੇ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੀਰੀ ਗੁਣ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਹ ਜਮਾਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਗੁਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਲਿਤਾਂ, ਔਰਤਾਂ, ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ, ਕੌਮੀਅਤਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ਼ਾਤਬ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਨਵ ਜਮਹੂਰੀ ਇਨਕਲਾਬ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਇਸਦੇ ਠੋਸ ਕਾਰਜ ਉਲੀਕਣ ਉਪਰ ਖ਼ਾਸ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿਤਏਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਸਕੇ-ਸਬੰਧੀਆਂ ਵਲੋਂ 20 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਮ ਜਲੂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਅੰਤਮ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

-ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚਲੀ ਕੂਟਨੀਤਕ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ

ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਗਈ 'ਅਸਲ ਕੰਟਰੋਲ ਰੇਖਾ' ਨੂੰ ਟੱਪ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਬਾਰਡਰ ਐਕਸ਼ਨ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਰਡਰ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਫੋਰਸ ਦੇ ਜਵਾਨ ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਗਰ ਦੇ ਸਿਰ ਲਾਹ ਲਿਆਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਹਰ ਸਾਊ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਦੁੱਖ ਇਸ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਓਨਾ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਇਹ ਗਿਲੂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੂਝ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਹੀ। ਏਦਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਬੋਝੇ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੋਜ਼-ਰੋਜ਼ ਦੇ ਰੋਣ-ਧੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਰੀਕ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਸਿੱਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚਾਰ ਜੰਗਾਂ ਲੜਨ ਪਿੱਛੋਂ 'ਇੱਕੋ ਵਾਰ' ਸਿੱਝ ਲੈਣ ਦੀ ਇਹ ਸੋਚ ਕੋਈ ਆਸ ਬੰਨ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਏਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ ਏਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰ ਇਹ ਹੱਲ ਹੋਣਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹੋਰ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਧੱਕਣਾ ਪਵੇਗਾ? ਇਹ ਸੋਚਣ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਦੋਂ ਹਾਲੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੌ ਪੰਝੀ ਕਰੋੜ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਹਾਰਨ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਦਿਆਂਗਾ। ਜਿੱਤਦੇ ਸਾਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ ਮੌਕੇ ਉਸੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਉਚੇਚਾ ਸੱਦਾ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਪਿੱਛੋਂ ਫਿਰ ਅਸਲ ਕੰਟਰੋਲ ਰੇਖਾ ਉਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਆਪੋ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਜੋਗੇ ਵੀ ਨਾ ਰਹਿ ਗਏ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਬੋਲ-ਚਾਲ ਬੰਦ ਰਹਿਣ ਪਿੱਛੋਂ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਜਦੋਂ ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਸਾਰਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੰਚ ਉਤੇ ਨਾ ਹੱਥ ਮਿਲਾਏ ਸਨ ਤੇ ਨਾ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲਾਈਆਂ, ਪਰ ਮਸਾਂ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਤੇਤੀ ਸੈਕੰਡ ਹਿਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਏਨੀ ਤਿੱਖੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਸਨ। ਫਿਰ ਭੇਦ

ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਟੀਲ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸੱਜਣ ਜਿੰਦਲ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੇਪਾਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਟੀਲ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤਾਂ ਜੱਗ-ਵਿਖਾਵੇ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿਚਾਉਣ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਮਿਲਾਏ ਸਨ। ਉਹੀ ਸੱਜਣ ਜਿੰਦਲ ਹੁਣ ਫਿਰ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹੈ।

ਇਸ ਵਾਰੀ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਘਾਟੀ ਵਾਲੀ ਅਸਲ ਕੰਟਰੋਲ ਰੇਖਾ ਉਤੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਗਰ ਨਾਲ ਵਾਪਰਿਆ ਦੁਖਾਂਤ ਹੈ। ਇਹ ਹਮਲਾਵਰੀ ਤੀਹ ਅਪਰੈਲ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ 29 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਸੱਜਣ

ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਖੇਡਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਖੇਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਾਅ ਹਰ ਵਾਰੀ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਪੈ ਰਹੀ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਸਾਬੋਤਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਖੇਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਰਾ ਚੇਤਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਸੱਜਣ ਜਿੰਦਲ ਨੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ, ਉਸੇ ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਕਦੇ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਤੇ ਜਨਰਲ ਮੁਸ਼ੱਰਫ ਵੀ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਸਾਰਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਟੇਜ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨਾ ਹੱਥ ਮਿਲਾਏ ਸਨ ਤੇ ਨਾ ਅੱਖ ਮਿਲਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੁਸ਼ੱਰਫ ਨੇ ਭਾਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਬੰਧ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਵਾਜਪਾਈ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਵਾਜਪਾਈ

ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨਾਲ ਫਾਸਲਾ ਰੱਖਣ ਪਿੱਛੋਂ 10 ਜੁਲਾਈ 2015 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਰੂਸ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਉਫਾ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਮਸਾਂ ਚਾਰ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੀਨਾ ਨਗਰ ਥਾਣੇ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਮੁੜਦੇ ਮੋਦੀ ਸਾਹਿਬ 25 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਲਾਹੌਰ ਰੁਕੇ ਤੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਘਰੋਂ ਹੋ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਆਏ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਛੇ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਪਠਾਨਕੋਟ ਵਿਚ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਾਜਪਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ-ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਹੱਥ ਵਧਾਇਆ, ਸੱਟ ਹੀ ਖਾਧੀ ਸੀ। ਸੱਜਣ ਜਿੰਦਲ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਹੁਣ ਇੱਕ ਸੱਟ ਹੋਰ ਖਾਧੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਟਾਂ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਕੱਚ-ਘਰਤ ਕੂਟਨੀਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਲੱਗਦਾ ਏਦਾਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣ ਸਕੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਰੱਬ ਵੱਡਾ ਕਿ ਘੁਸ਼ੁਨ' ਦਾ ਮੁਹਾਵਰਾ ਯਾਦ ਰੱਖ ਕੇ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੈਅ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਕੁਰਸੀ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਫੌਜ ਦਾ ਮੁਖੀ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜੋਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਚੇਤਾ ਨਾ ਭੁਲਾ ਲਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਫੌਜ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਜਲਾਵਤਨੀ ਕੱਟ ਕੇ ਆਏ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲੇ ਫੌਜੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਖੜਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਜਨਰਲ ਮੁਸ਼ੱਰਫ ਦੇ ਹੁਕਮ ਉਤੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ ਜਨਰਲ ਉਹ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦਾ ਚਾਰਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਵਾਲੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਸੱਪ ਸੁੱਟਵਾ ਕੇ ਉਸੇ ਨੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਤ੍ਰਾਹ ਕੱਢਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਫੌਜੀ ਮੰਚ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕੁਰਸੀ ਉਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਮਾਣ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਹ ਗੱਲ ਚੇਤਾ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਐਕਸਰਸਾਈਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਦੋਂ ਵਾਲੇ ਫੌਜੀ ਅਜੇ ਵੀ ਹੈਗੇ ਨੇ, ਰਿਟਾਇਰ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿਤਾ

■ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਏ।

ਅਖਾਤੇ ਵਿਚ ਕੁੱਦਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜ਼ੋਰ ਪਏ ਤੋਂ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਮਿਲਣਾ ਮੰਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਿਲਣ ਲਈ ਹਾਮੀ ਭਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਹਾਮੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਭਾਰੂ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰੂਸ ਦੇ ਉਫਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਨੇ ਦੀਨਾ ਨਗਰ ਵਿਚ ਝਲਕ ਵਿਖਾਈ ਸੀ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਨੇ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਛੱਡੇ ਜਾਤੀ ਉਮਰਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਸਾਏ ਪਿੰਡ ਜਾਤੀ ਉਮਰਾ ਵਿਚ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਗੇੜਾ ਪਠਾਨਕੋਟ ਵਿਚ ਭੁਗਤਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਇਸ ਆਸ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਸਹੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਤਰਕੀਬ ਕੱਢੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਲ ਕੰਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਦੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਵੱਲ ਉਹ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਲੋਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਮਗਰੋਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਵੀ ਇੱਕ ਦਬਕਾ ਲੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਉਲਾਰ ਕੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਉਸ ਚੁੱਪ ਓਹਲੇ ਝਲਕਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ। ਵਿਰੋਧੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਗੂ ਨਾਲ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਜੰਗਾਂ ਲਾਉਣ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਚੁੱਪ ਦੀ ਕੂਟਨੀਤੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪੈ ਜਾਂਦੀ, ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਣਾ।

ਭਾਰਤ: ਹਰ ਸਾਲ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨੇ 10 ਲੱਖ ਬੱਚੇ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿਚ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ 5 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ 10 ਲੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪੱਛਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਵਿਸ਼ਵ ਅਨਾਜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਭੁੱਖਮਾਰੀ ਵਾਲੀ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਚੌਥਾਈ ਜਨਸੰਖਿਆ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਤਕਰੀਬਨ 21.25 ਫੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ 1.90 ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਘੱਟ 'ਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ 17.3 ਫੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਕੁੱਲ ਭੁੱਖਮਾਰੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ 24.5 ਫੀਸਦੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ 55.3 ਫੀਸਦੀ ਔਰਤਾਂ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ 118 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਭੁੱਖਮਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ 97ਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਸਾਲ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 45 ਕਰੋੜ ਹੈ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਬਾਲ ਅਧਿਕਾਰ ਐਂਡ.ਯੂ. (ਕ੍ਰਾਈ) ਅਨੁਸਾਰ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਰ 4 ਬੱਚਿਆਂ

ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬੱਚਾ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ 10 ਕਰੋੜ ਬੱਚੇ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਵਿਰਥੇ ਹਨ।

ਇਹ ਵੀ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ 100 ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ 32 ਬੱਚੇ ਹੀ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਾਈ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇਕਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 53 ਫੀਸਦੀ ਬੱਚੇ ਭੁੱਖਮਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਅਨਾਜ ਪੱਖੋਂ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਕਾਫੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਭੁੱਖਮਰੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅਕਸ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਗੜੇਗਾ।

ਜਹਾਜ਼ਾਂ 'ਚ ਖਰੂਦੀ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੀ ਹੁਣ ਖੈਰ ਨਹੀਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਘਰੇਲੂ ਉਡਾਣਾਂ ਲਈ ਖਰੂਦੀ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਖਰੜਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਮੁਸਾਫਰ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਖਰੂਦ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹਨ ਉਤੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਣਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਰਵਿੰਦਰ ਗਾਇਕਵਾੜ ਨੇ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਅਮਲੇ ਦੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ

ਸੱਜਣ ਦੇ ਕਾਰਟੂਨ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ 'ਚ ਰੋਸ

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਟੂਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਖਤ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਜਤਾਇਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਟੂਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸ. ਸੱਜਣ (46) ਹੁਣੇ ਜਿਹੇ ਭਾਰਤ ਦੌਰੇ ਮੌਕੇ 'ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਮੇਦੂਸਾ' ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਚ ਘਿਰ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਵੀ ਮੰਗਣੀ ਪਈ ਸੀ। 'ਐਡਮਨਟਨ ਸਨ' ਅਤੇ 'ਪੋਸਟਮੀਡੀਆ' ਦੇ ਕਈ ਦੂਸਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਵਿਵਾਦ ਕਾਰਟੂਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ

25 ਵਾਰ ਜੁੱਤੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਿਜ਼ਨਸ ਕਲਾਸ 'ਚ ਸਫਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕੌਮੀ ਨੇ ਫਲਾਈ ਲਿਸਟ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸਬੰਧਤ ਏਅਰਲਾਈਨ ਵੱਲੋਂ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਖਰੂਦ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਸੂਚੀ 'ਚ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਖਤਰਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਤਾਰੇ ਵਿਚ ਉਬਲਦਾ ਹੋਇਆ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਲਬਰਟਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਪੋਸਟਮੀਡੀਆ' ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਟੂਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਲਈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਟੂਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਬੋਲਣ 'ਤੇ ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਉਪਰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਰਟੂਨ ਸਬੰਧੀ ਕੈਲਗਰੀ, ਟੋਰਾਂਟੋ ਅਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ 'ਚ ਵੀ ਸੋਸਲ ਮੀਡੀਆ ਉਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ

ਐਡਮਨਟਨ ਤੋਂ ਮੈਂਬਰ ਹਰਮਨ ਸਿੰਘ ਕੰਡੋਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਰਟੂਨ ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਦਿ ਕੈਲਗਰੀ ਸਨ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਚਿੱਠੀਆਂ 'ਚ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਟੂਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਸਗੋਂ ਇਹ ਮੰਤਰੀ 'ਤੇ ਤਨਜ਼ ਸੀ।

ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧੀ

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਤਾਜ਼ਾ ਜਨਗਣਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 'ਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਬੁੱਢੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ 14 ਸਾਲ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 58 ਲੱਖ ਹੈ ਜਦਕਿ ਸੀਨੀਅਰ 59 ਲੱਖ ਹਨ। 85 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਵਿਚ 19.4 ਫੀਸਦੀ ਅਤੇ 100 ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਵਿਚ 41.3 ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ 65 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਟੱਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤਾਦਾਦ ਅਤੇ ਜਨਮ ਦਰ ਦਾ ਘਟਣਾ ਇਸ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਉਛਾਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁਲਕ 'ਚ 8,230 ਵਿਅਕਤੀ 100 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਅਨੁਮਾਨ ਮੁਤਾਬਕ 2031 ਤੱਕ ਮੁਲਕ ਦੀ 23 ਫੀਸਦੀ ਆਬਾਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ 2061 ਤੱਕ 80 ਲੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 1 ਕਰੋੜ 20 ਲੱਖ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋਣਗੇ।

ਖੂਬ ਰਿਹਾ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲਾ

ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ, ਓਹਾਇਓ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਖੇਡ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ 22 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਕਰਵਾਏ ਗਏ 6ਵੇਂ ਸਾਲਾਨਾ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ, ਗੱਭਰੂਆਂ, ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਗਿੱਧੇ, ਭੰਗੜੇ, ਡਾਂਸ, ਕਾਮੇਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਈਟਮਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਖੂਬ ਰੰਗ ਬੰਨਿਆ। ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਕਰੀਬ 150 ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕੋਈ 24 ਵੰਨਗੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਏ ਹੀ ਸਗੋਂ ਗੱਭਰੂਆਂ ਤੇ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੇ ਨੱਚ ਨੱਚ ਕੇ ਧਮਾਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮਲਵਈ ਗਿੱਧਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮੇਲਾ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ।

ਮੇਲਾ ਮੌਨਰੋ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ 'ਦੇਹ ਸਿਵਾ ਬਰ ਮੋਹਿ ਇਹੈ'

ਚਾਰ ਚੰਨ ਹੀ ਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਲੰਮੀ ਹੇਕ ਨਾਲ ਗੀਤ ਗਾ ਕੇ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ

ਸਿਮਰਨ ਭੱਟੀ, ਅਨਮੋਲ ਮਾਵੀ, ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕਲੇਰ, ਏਂਜਲਾ ਸੈਣੀ, ਜੀਤ ਅਤੇ ਹਰਮਨ ਤੱਖਰ ਨੇ

ਪਹੁੰਚੇ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗਰੁਪਾਂ ਅਤੇ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਦਾ

ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ-ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ, ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ, ਬੋਬੀ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਵੀ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਵਿਨੀਤ ਗੁਪਤਾ, ਮਨੀ ਰਾਮ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰਚਾ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁੰਡੀ, ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤਾਤਲਾ, ਕੁਮਾਰ ਪਵਨਦੀਪ, ਅਮਰਜੀਤ ਅਗਰਵਾਲ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਫੰਟੂ, ਪ੍ਰੀਤਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਭਰਵੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦਾ 'ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ'

ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੇ ਨੱਚ ਨੱਚ ਸਟੇਜ ਹਿੱਲਣੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਵੀ

ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ ਇਹ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਹਰ ਸਾਲ ਇਕ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਤੇ ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਵੀ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਮੇਲੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਸਪੋਰਟਸ ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਮਲਵਈ ਗਿੱਧਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਐਸਾ ਰੰਗ ਬੰਨਿਆ ਕਿ ਸਭ ਅਸ਼ ਅਸ਼ ਕਰ ਉਠੇ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕੁਮਾਰ ਪਵਨਦੀਪ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ

ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਓਹਾਇਓ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੰਡੀਆਨਾ,

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਗਾਇਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਉਪਰੰਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਉਮਰ ਵਰਗ ਦੇ ਗਰੁਪਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਆਈਟਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਰੰਗ ਵੀ ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਜੋ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ।

ਸਥਾਨਕ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਜਗਤਾਰ ਫੰਟੂ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਫੰਟੂ, ਦਲਬੀਰ ਗਿੱਲ, ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਅਤੇ ਅਨਮੋਲ ਮਾਵੀ ਨੇ ਕਾਮੇਡੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਸਾਇਆ। ਅਨਮੋਲ ਮਾਵੀ ਨੇ ਇਕ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਭਰਵੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ।

ਹਾਲ ਖਰਾ ਖਚ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਈ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਥਾਂ ਨਾ ਮਿਲੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਆਈਟਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ। ਹਰ ਆਈਟਮ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਲ ਤਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਉਠਦਾ। ਦਰਸ਼ਕ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ ਸਨ।

ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੇ ਗਿੱਧੇ ਨੇ ਤਾਂ ਬਸ ਮੇਲੇ ਨੂੰ

ਵਾਹ ਵਾਹ ਕਰ ਉਠੇ ਤੇ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾੜ ਤਾੜ ਵੱਜਦੀਆਂ ਤਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਗੂੰਜ ਉਠਿਆ। ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗਿੱਧਾ-ਭੰਗੜਾ ਪਾਉਂਦੇ ਵੇਖ ਫੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਮਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਟੀਮਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਥਾਨਕ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫਰ

ਨਿਭਾਈ।

ਮੇਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ ਉਚੇਚਾ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਵੀ ਦਰਸ਼ਕ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੇਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਖਾਣੇ ਦਾ ਮੁਫਤ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਆਉਂਦੀ 15 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਓ.ਟੀ.ਐਸ. ਹਾਲ, ਮੌਨਰੋ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ।

(ਹੋਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਫਾ 14-15 'ਤੇ)

Sher-E-Punjab Sports & Cultural Society

ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲਾ
ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਮਿਸ਼ੀਗਨ Punjabi Cultural Society of Michigan

11ਵਾਂ ਸਾਲਾਨਾ 'ਪੰਜਾਬੀ ਮੇਲਾ'

20 ਮਈ 2017 (ਸਨਿਚਰਵਾਰ)

@ Wings Event Center 3600 Van Rick Drive, Kalamzoo, MI

Doors open at 5 pm

ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਲਾਈਵ ਅਖਾੜਾ,
ਗਿੱਧਾ-ਭੰਗੜਾ, ਡਾਂਸ, ਗੀਤ
ਸੰਗੀਤ, ਸਕਿੱਟ, ਬੋਲੀਆਂ ਅਤੇ
ਓਪਨ ਡੀ.ਜੇ.

ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ
ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਗਾਇਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਾਨ ਅਤੇ ਹੈਪੀ ਰਾਏਕੋਟੀ

Be
Ready
For
Good
Time

You are invited with your family to witness and enjoy this colorful event. Snacks and dinner will be provided. Donors/Sponsors will be honored.

ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਕੀ-ਨੋਟ ਸਪੀਕਰ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ
ਗਰੇਵਾਲ

ਇਸ਼ਟਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਰਾਠੌਰ

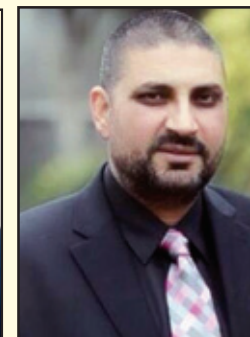
ਸਤੀਸ਼ ਖਟਾਣਾ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਟਾਂਡਾ

ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਸੱਲੂ

ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਸੇਖੋਂ

ਗੋਲਡੀ ਢਿੱਲੋਂ

ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮੰਡੇਰ

ਜੈ ਸ਼ਰਮਾ

ਗੈਸਟ ਆਫ ਆਨਰ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਿਯੋਗੀ

ਡਾ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ
ਕਪੂਰ

ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਿੱਪਲ

ਕਰਨ ਗਿੱਲ

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ
ਬੋਪਾਰਾਏ

Supporting Organizations: PCS Chicago, PHO Chicago, PAO Chicago, Punjab Sports & Cultural Club, Chicago; Sher-e-Punjab Sports Club, Chicago

ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰ

ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪਲਵਿੰਦਰ ਬਾਨ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਰਮਵੀਰ ਮਾਨ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਰਾਏ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁਲਦੀਪ ਗਿੱਲ ਮਾਈਕ ਬੱਲ ਮੁਕੰਦ ਮਾਂਗਟ ਨਰਿੰਦਰ ਮਾਂਗਟ ਰਾਜਬੀਰ ਬੋਪਾਰਾਏ ਸਰਬਜੀਤ ਮਾਂਗਟ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਕਰਮਜੀਤ ਜੜੀਆ ਦਰਸ਼ਨ ਬਸਰਾਓ ਨਿਰਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ ਨਰਿੰਦਰ ਮੁੰਦਰ

ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੱਜਣ

ਬੋਬੀ ਸਿੰਘ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੀਪਾ ਟਾਂਡਾ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੋਇਲ ਪ੍ਰਭਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਿਪੀ ਡੀਨਾ ਰਾਜਾ ਜਲਾਲਪੁਰ ਪਵਨ ਠਾਕਰੀ ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋੜੜਾ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਾਜ ਨਿੱਜਰ ਨਵਦੀਪ ਗਿੱਲ ਮਨਦੀਪ ਡੀਨਾ ਮੋਹਿੰਦਰ ਮਿਆਣੀ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਓਕਾਰ ਸਿੰਘ ਪਨੇਸਰ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਭੰਮਰਾ ਸਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਖਵੰਤ ਗਿੱਲ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਕੀ ਗਿੱਲ ਕਿੱਟੂ ਬਾਵਾ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹਰਸ਼ ਗਿੱਲ ਰਾਜ ਬੈਂਸ ਸੁਖਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ

ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਹੀ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ. ਸੰਧਵਾਲੀਆ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਮਹਾਂਬੀਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜ ਜਮਾਰਾਏ ਟਿੱਕੂ ਮੁੰਦਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਲੈਨਸਿੰਗ ਹੈਪੀ ਹੀਰ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਵੀਰਪਨ ਅਰਵੇਲੀ ਰਾਜ ਸਿਆਨ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ਵਪਾਲ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਬਜੀਤ ਖੱਟੜਾ, ਗਰੇਵਾਲ ਤੇ ਮਾਨ ਬ੍ਰਦਰਜ਼

‘ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ’ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਖੂਬ ਰੰਗ ਲਾਏ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ.) ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ‘ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ’ ਵਿਚ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਤੇ ਗੱਭਰੂਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਬਿਖੇਰੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਰੰਗ ਵੀ ਖੂਬ ਬੱਝਾ। ਇਥੋਂ ਦੀ ਸਬਰਬ ਰੋਲਿੰਗ ਮੈਡੋਜ਼ ਦੇ ਮੈਡੋਜ਼ ਕਲੱਬ ਵਿਚ ਲੰਬੀ 29 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਹੋਏ ‘ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ’ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਕਰੀਬ 200 ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ 32 ਵੰਨਗੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਮੁਗਧ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਬਾਹਰਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਕ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇਖਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ।

ਸ਼ਿਕਾਗੋਲੈਂਡ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ-ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਅਤੇ ਇੰਡੀਆਨਾ ਤੋਂ ਵੀ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਗੋ ਨੇ ਆਈਆਂ ਮੁੱਖ ਸੁਖਸੀਅਤਾਂ ਦੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਰਕੇਵਲ

ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਅਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਦੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ

ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ‘ਤੇ ਵੇਖ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਗੋਬਾਗ ਸਨ। ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਮੁੜ ਮੁੜ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿਚ ਰਹੇ ਸਨ।

ਗਿੱਧਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਵਿਚ

ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਆਰਟਸ ਅਕੈਡਮੀ ਦੀ ਟੀਮ, ਸ਼ੌਕਣਾਂ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀਆਂ, ਮਿਲਵਾਕੀ ਗਿੱਧਾ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਗਰਲਜ਼ ਗਿੱਧਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਟੀਮਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ-ਚਿਤੀਆਂ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ-ਮਾਈਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਭੰਗੜਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਪਨੀਰੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ, ਵਾਰੀਅਰਜ਼ ਭੰਗੜਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਹੋਰ ਟੀਮਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸ਼ਿਕਾਗੋਲੈਂਡ ਦੇ ਗਾਇਕਾਂ-ਮਾਹਿਜੀਤ ਵਿਰਦੀ, ਮੋਨਾ ਭੱਲਾ, ਮੈਡੀ ਸਿੰਘ, ਪਰੀਨਾ ਮਹਿਰੋਤਰਾ ਅਤੇ ਐਸ਼ਲੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਵਾਹ ਵਾਹ ਖੱਟੀ। ਸਥਾਨਕ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਮੱਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੀ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਆਈ ਪੁਸਤਕ ‘ਸਿਆਸਤਦਾਨ’ ਵੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਮੁਅੱਜਜ਼ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਾਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦਰਸ਼ਕ ਆਪਸ ਵਿਚ

ਦੇ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਸਨ ਅਤੇ ਗਰੈਂਡ ਸਪਾਂਸਰ ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਗੋਲਡ ਅਤੇ ਸਿਲਵਰ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਦਾ ਪਲੈਕ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਮਿਲਵਾਕੀ ਤੋਂ ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ ਮਾਲੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਹਰ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿਤਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਨੀਤਾ ਭੂਸ਼ਣ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਪਹੁੰਚੇ

ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਥਾਂਵਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਸਮੇਂ 80 ਫੀਸਦੀ ਸਿੱਖ ਵਿਰਾਸਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 70 ਫੀਸਦੀ ਤਬਾਹ ਹੋਣ ਦੇ ਕੰਢੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਰਾਸਤਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਹਿਮ ਇਤਿਹਾਸ ਹਨ, ਜਿੰਨਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਰਾਹੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਤੋਂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਗੋਲਡ ਸਪਾਂਸਰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਸਨ। ਸਿਲਵਰ ਸਪਾਂਸਰ ਮੋਹਿਨਾ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ, ਹਰਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ,

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਟੀਮਾਂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਦੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਇੰਸਟ੍ਰਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਵਲੋਂ ਆਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖੇ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਅਰੰਭ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਚੱਲਿਆ ਬੋਲੀਆਂ, ਗਿੱਧੇ, ਭੰਗੜੇ, ਨ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਦੌਰ। ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ, ਦੁਪੱਟੇ ਤੇ ਪੱਗਾਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਢੋਲ ਦੇ ਡਗੇ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਡੀਆਂ ਵੀ ਬਿਰਕਣ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹਾਲ ਮੁੜ ਮੁੜ ਤਾੜੀਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਉਠਦਾ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਾਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਰਸਕੀਰਤ ਸਿੰਘ, ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਨੂਆ, ਮੋਨਾ ਭੱਲਾ ਅਤੇ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੈਲ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ

ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਦਿਆਂ 2017 ਦੇ ਬੋਰਡ ਆਫ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਸਭ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅੱਜ ਦੀ

ਗੱਪ-ਸੁੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਫੋਟੋਆਂ ਖਿਚਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਸਟਾਲਾਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦੇ-ਫਰੋਖਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਖਾ-ਪੀ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਸਭ ਇਕ ਮੇਲੇ ਵਾਂਗ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਕਪਿਲ ਵਿਜ ਦੀ ਖਾਤਰ ਬੋਨ ਮੈਰੇ ਡੋਨਰ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਇਕ ਟੋਬਲ ਵੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬਹਾਦਰੀ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪੋਸਟਰਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਮਿਲਵਾਕੀ

ਸੁਖਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਸੰਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ-ਭੋਰਾ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ (ਯੂ.ਐਸ. ਆਇਲ), ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਕ, ਮੇਜਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੰਦਤਾ (ਮੋਟੋਰੋਲਾ), ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਲਾਈਫ ਅਤੇ ਓਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ (ਆਲ ਸਟੇਟ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ) ਸਨ। ਹੋਰ ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਵਿਚ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ)

ਕੌਂਸਲ ਡੀ.ਬੀ. ਭੱਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਡੈਬਰਾ ਧਾਲੀਵਾਲ ਵੀ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਸਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਨਿਆਜ਼ ਤਿਰਮਿਜ਼ੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸਮੇਤ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇਖਣ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਗੋ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਦੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸਿੱਖ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਂਵਾਂ

ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦਾ 'ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਤੋਂ ਜਾਰੀ)

ਨਿੱਕ ਗਾਖਲ, ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ, ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਸਲਵਾਨ ਟਰੇਡਿੰਗ, ਸੂਗਾ ਬਿਲਡਰਜ਼, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ.ਸੀ., ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ, ਅਮਰੀਕਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੋਲੂਸ਼ਨ ਫਾਈਨਾਂਸ ਮਾਰਟਗੇਜ ਕੰਪਨੀ), ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਅਤੇ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਡਸਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਦੇ ਬੋਰਡ ਦਾ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਜੋਤੀ ਪਰਮਾਰ, ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡੰਡੋਨਾ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਵਲੋਂ ਆਉਂਦੀ 11 ਜੂਨ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਡਿਨਰ ਮੌਕੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਦੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ 11 ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਰਹੀ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਯੂਥ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਨਾਈਟ, ਅਗਸਤ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਅਤੇ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ

ਭੰਗੜਾ ਤੇ ਗਿੱਧਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ: 847-359-5727 ਜਾਂ ਈਮੇਲ: info@PCSCChicago.org ਰਾਹੀਂ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੇਰਾ ਗੀਤ ਕਿਸੇ ਨਾ ਗਾਣਾ...

ਕਲਾ ਪਰਿਕਰਮਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਲਾਡਲੇ ਸ਼ਾਇਰ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਇਕੱਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਬਲਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਸਾਹਿਤ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਛਿੜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੁਖਦੀ ਰਗ ਉਤੇ ਫਹਿਰਾ ਰੱਖਣ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕਵਿਤਾ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਰਤਾ ਕੁ ਸਾਹਿਤਕ ਮੱਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਸ ਦੀ ਇਕ-ਐਧੀ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਲੱਭਣ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਦਾ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇਨਾਮ ਉਸ ਨੂੰ 1967 ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਨਾਟਕ 'ਲੂਣਾ' (1965 ਵਿਚ ਛਪੀ) ਲਈ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਸਿਰਫ 31 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਪੂਰਨ ਭਗਤ, ਲੂਣਾ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਸਲਵਾਨ ਦੀ

ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਨੂੰ ਵਡਿਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲੂਣਾ ਦੀ ਚਿਤਰਹੀਣ ਅੰਤ ਵਜੋਂ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲੂਣਾ ਨੂੰ ਖਲਨਾਇਕਾ ਦੀ ਥਾਂ ਨਾਇਕਾ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਵਧੀਕੀਆਂ ਦੇ ਕੋਣ ਤੋਂ ਗੱਲ ਤੋਰੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਅਸਲੋਂ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਸੀ।

ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ (23 ਜੁਲਾਈ 1936-7 ਮਈ 1973) ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰੀ ਬੜੇ ਅਚੰਭੇ ਵਾਲੀ ਵੀ ਸੀ। 1960 ਵਿਚ 24 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਜਦ ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਪੀਤਾਂ ਦਾ ਪਰਾਗਾ' ਛਪਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਸਰੋਦੀ ਸੁਰ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਮੈਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰੋ', 'ਗਜ਼ਲਾਂ ਤੇ ਗੀਤ', 'ਆਰਤੀ', 'ਲਾਜਵੰਤੀ', 'ਆਟੇ ਦੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ', 'ਮੈਂ ਤੇ ਮੈਂ', 'ਦਰਦਮੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਆਹੀ', 'ਸੋਗ' ਅਤੇ

'ਅਲਵਿਦਾ' ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਛਪੇ। 'ਮੈਂ ਤੇ ਮੈਂ' ਉਸ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਾਉਣੀ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਵਾਰੀ ਅਕਸਰ ਸਭ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਐਤਕੀ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਸਮਾਗਮ ਰਚਾਏ ਗਏ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਭਵਨ ਵਿਚ ਉਚੇਚਾ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਨਾਂ ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਗੀਤ 'ਇਹ ਮੇਰਾ ਗੀਤ ਕਿਸੇ ਨਾ ਗਾਣਾ' ਦੇ ਮੁਖਤੋਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਐਸ.ਡੀ. ਸ਼ਰਮਾ, ਆਰ.ਡੀ. ਕੈਲੇ, ਕੋਮਲ ਚੌਘ ਅਤੇ ਸੁਸ਼ੀਲਾ ਨਾਗਪਾਲ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਪਾਪੂਲਰ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ 'ਮਾਏ' ਨੀ ਮਾਏ' ਮੇਰੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਬਿਰਹੇ ਦੀ ਰੜਕ ਪਵੇ', 'ਮੈਨੂੰ ਤੇਰਾ ਸ਼ਬਾਬ ਲੈ ਬੈਠਾ, ਰੰਗ ਗੋਰਾ ਗੁਲਾਬ ਲੈ ਬੈਠਾ', 'ਇਹ ਮੇਰਾ ਗੀਤ ਕਿਸੇ ਨਾ ਗਾਣਾ' ਅਤੇ 'ਕੀ ਪੁੱਛਦੇ ਓ ਹਾਲ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ' ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਕਈ ਗੀਤ ਅੱਜ ਲੋਕ ਗੀਤ ਬਣ ਗਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਾਇਕਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਗਾਏ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਲੋਕ ਗੀਤ ਹੀ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

-ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ

ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ

ਬਿਰਹਾ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ 7 ਮਈ 1973 ਨੂੰ ਇਸ ਫਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 44ਵੀਂ ਬਰਸੀ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਾਏ ਗਏ।

ਸੰਨ 1980 ਵਿਚ 'ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕੇਂਦਰ ਬਟਾਲਾ' ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਉਸ ਵੇਲੇ

ਪਰੂਫ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਜਲਦ ਹੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਨੂੰ ਸੋਹਣੀ ਦਿੱਖ ਦੇਣ, ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਤੇ ਪਾਰਕਿੰਗ ਲਾਟ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਕਲਚਰਲ ਤੇ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗੀ ਤਾਂਕਿ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੌਜੂਦਾ ਬਿਜਲੀ ਮੰਤਰੀ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਲਈ ਇਕ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟਰਾਂਸਫਾਰਮਰ ਲਾ ਕੇ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ

ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼ਿਵ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

6 ਮਈ 2017 ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਦੀ 44ਵੀਂ ਬਰਸੀ 'ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਆਰਟ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਟਾਲਾ' ਵਲੋਂ 'ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕੇਂਦਰ ਬਟਾਲਾ' ਵਿਚ ਮਨਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਤਰਲੋਚਨ ਤੋਚੀ, ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ,

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਅਮੁਨੀਦੀਨ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਰੱਖਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਸ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਲਈ 1.80 ਕਰੋੜ ਰੁਪਈਆ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸੇ ਸਾਲ ਹੀ ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਟਰੱਸਟ ਬਣਿਆ। ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਰੁਣਾ ਬਟਾਲਵੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਬਣ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਆਰਟ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜਰ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ 450 ਸੀਟਾਂ (ਹਾਲ ਤੇ ਬਾਲਕਨੀ) ਵਾਲੇ ਇਸ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਵਾਲਾ ਸਾਊਂਡ ਸਿਸਟਮ ਤੇ ਲਾਈਟਾਂ, ਏ.ਸੀ. ਸਿਸਟਮ ਅਤੇ ਸਾਊਂਡ

ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਂਦਰ ਲਈ 24 ਘੰਟੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ਤਾਂਕਿ ਹਾਲ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਿਰਵਿਘਨ ਚਲ ਸਕਣ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਵਿਤਰੀ ਸੰਗਠਨ ਵਲੋਂ ਸ਼ਿਵ ਬਟਾਲਵੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਮਾਰੋਹ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾ ਬਟਾਲਾ ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਰਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਹਲ, ਡਾ. ਸਤੀਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ, ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਇਆ, ਪੀ.ਸੀ. ਪਿਆਸਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਮੀ ਕੁੰਵਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਜੇ। ਵਰਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਾਂਭਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਵੀਂ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਘੜਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਲਈ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਜਾਨਦਾਰ ਰੋਲ ਅਦਾ

ਡਾ. ਰਵਿਦਰ, ਅਜਾਇਬ ਹੁੰਦਲ, ਬੀਬਾ ਬਲਵੰਤ, ਡਾ. ਬਿਕਰਮ, ਡਾ. ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ, ਜੇ.ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਅਜੀਤ ਕਮਲ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੱਧੂ, ਸਿਮਰਤ ਸੁਮੇਰਾ, ਹਰਭਜਨ ਮਲਕਪੁਰੀ, ਜਸਵੰਤ ਹਾਂਸ, ਫਰਤੂਲ ਚੰਦ ਫੱਕਰ ਆਦਿ ਨਾਮੀ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਲਕਾ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ, ਵਿਧਾਇਕ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਲੋਧੀ ਨੰਗਲ, ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਅਸਵਨੀ ਸੇਖੜੀ, ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ. ਬਟਾਲਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਿੰਘ, ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਨਿੱਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

-ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 20 ਮਈ 2017 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-273

ਫੜੋ ਹੱਥੀ ਆ ਜੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਹਤਾਂ ਨੇ ਬਣਾਉਣੀਆਂ।
ਬੀ.ਪੀ., ਬਦਹਜ਼ਮੀ ਤੇ ਸੂਗਰਾਂ ਘਟਾਉਣੀਆਂ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-271

ਨਿੱਕੀਏ ਕੁੜੀਏ 'ਲਤਾ' ਬਣ ਜਾਵੇਂ
ਜਾਂ ਬਣ 'ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੋਇਲ'।
ਸਾਜ਼ ਜਦੋਂ ਵੀ ਛੇਤਨ ਸਰਗਮ
ਸਦਾ ਗਾਵੇਂ ਤੂੰ ਮਿਠਤੇ ਬੋਲ।
ਮੰਤਰ ਮੁਗਧ ਤੂੰ ਕਰੀਂ ਸਰੋਤੇ
ਜਦੋਂ 'ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ' ਅਲਾਪੇਂ ਤੂੰ।
ਗਾਵੇਂ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ
ਨਿਰੀ ਬੁਲਬੁਲ ਵਾਂਗੂੰ ਜਾਪੇਂ ਤੂੰ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ, ਸੈਨ ਹੋਏ

ਨਿੱਕੀ ਪਰੀ ਮੈਂ ਸਨਮੁੱਖ ਤੁਹਾਡੇ
ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਇੱਕ ਗੀਤ ਸੁਣਾਵਾਂ।
ਤੋਤਲੇ ਆਪਣੇ ਬੋਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਤੁਹਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਚਾਵਾਂ।
ਕੋਮਲ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਮਾਈਕ ਫੜ੍ਹ ਕੇ
ਤਾਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬੋਲ ਰਲਾਵਾਂ।
'ਜਿਉਂਦੀ ਰਹਿ' ਜਦ ਸੁਣਾਂ ਤੁਹਾਥੋਂ
ਵਾਂਗ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਖਿੜਦੀ ਜਾਵਾਂ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ

ਨਿੱਕੀ ਬਾਲੜੀ ਗਾਵੇ ਹੋਸਲੇ ਤੇ ਸੁਰ ਨਾਲ।
ਦਿੰਦੇ ਸਭ ਸੂਝ ਇੱਛਾਵਾਂ
ਮਾਪੇ ਅਤੇ ਚੋਗਿਰਦਾਰ।
ਵਧੇ ਫੁੱਲੇ, ਨਾਮ ਉਚਾ ਹੋਵੇ
ਤੇਰਾ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਹੋਰ ਵਧੇ।
ਸੁਰੀਲੀ ਹੋਵੇ ਜਬਾਨ ਕੋਇਲ ਤੋਂ ਵੱਧ
ਬੜੇ ਬੜੇ ਇਨਾਮ ਮਿਲਣ ਤੈਨੂੰ,
ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਜੱਸ ਖੱਟੇ
ਤੇਰਾ ਵਾਲ ਵੀ ਵਿੰਗਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।
ਸ਼ਾਬਾਸ਼! ਦਿਓ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ

ਹੋਸਲਾ ਹੋਰ ਬੁਲੰਦ ਹੁੰਦਾ।
ਖੁਸ਼ ਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਵੀ ਰੱਜ ਕੇ ਹੋਊ
ਚੜ੍ਹ ਜਾਊ ਫਿਰ ਟੀਸੀ 'ਤੇ
ਰੌਸ਼ਨ ਹੋਊ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ।
-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਭਾਵੇਂ ਹਾਂ ਮੈਂ ਨਿੱਕੀ ਕਲਾਕਾਰ
ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਵੰਗਾਰ।
ਰੋਜ਼ ਮੈਂ ਕਰਾਂ ਅਭਿਆਸ
ਪੂਰਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ।
ਪੂਰੇ ਸਿੱਖ ਲਏ ਸੁਰ ਤੇ ਲੈਅ
ਹਾਰਨ-ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਭੈਅ।
ਵੱਡੀ ਹੋ ਕੇ ਨਾ ਕਮਾਉਂਗੀ
ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਧਾਉਂਗੀ।
-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ
ਕਰਨ ਮਿਹਨਤਾਂ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ।
ਚੰਗੇ ਸੰਸਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਜਾਗਣ
ਹੋਣਹਾਰ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ।
ਪਰੀਆਂ ਵਰਗੀ ਬੱਚੀ ਬਣੂ
ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰ।
ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ
ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਕਰੂਗੀ ਸਰਸਾਰ।
-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਤਾਂ ਔਰਤ
ਪਰਦਿਆਂ ਪਿਛੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਗੁਲਾਮ।
ਗਾਉਣ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ
ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਬਦਨਾਮ।
ਸ਼ੁਕਰ ਕਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਧੀਏ
ਖੁਲ੍ਹ ਦਿਲੇ ਤੇਰੇ ਮਾਪੇ, ਆਜ਼ਾਦ ਆਵਾਮ।
ਸਲਾਮਤ ਰਹੋ ਤੇਰੀ ਕਲਾ
ਮਿਹਨਤ-ਰਿਆਜ਼ ਨਾਲ ਤੂੰ ਹੋਵੇਂ ਪਰਵਾਨ।
-ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਤੂਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਦੱਸ ਵੇ ਬਾਪੂ ਕੀ ਗਾਵਾਂ
ਪੁਰਾਣੀ ਗਾਇਕੀ ਜਾਂ ਅੱਜ ਦੇ ਲੱਚਰ?
ਉਮਰ ਨਿਆਣੀ ਤਾਂ ਹੀ ਪੂਰੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ
ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਾਂਗੇ ਕਿੰਨ ਵਿਛਵਾਏ ਸੱਬਰ?
ਹਾਲੇ ਬਚਪਨ ਮਾਣਨਾ, ਰੱਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ
ਵਕਤ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਕਿਥੇ ਕਿਥੇ ਲੜਾਉਣਾ ਮੱਛਰ?
-ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ

ਮਿਸ਼ੇਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਮੁਹੱਬਤ...

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕੀ ਲੇਖਕ ਡੇਵਿਡ ਜੇ ਗੋਰੋ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ 'ਰਾਈਜਿੰਗ ਸਟਾਰ-ਦ ਮੇਕਿੰਗ ਆਫ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ' ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਈ ਦਿਲਚਸਪ ਪਹਿਲੂ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਮਿਸ਼ੇਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਫੀ ਗੰਭੀਰ ਵੀ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪਿਆਰ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਿਆ।

ਡੇਵਿਡ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਓਬਾਮਾ ਇਕ ਗੋਰੀ ਮਹਿਲਾ ਸ਼ੀਲਾ ਮਿਊਸੀ ਜੈਗਰ ਨੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸ਼ੀਲਾ ਪੇਸ਼ੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ. ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਓਹੀਓ ਦੇ ਉਬਰਲਿਨ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਓਬਾਮਾ ਨੇ 1986 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ਼ੀਲਾ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਓਬਾਮਾ ਤੇ ਸ਼ੀਲਾ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਪਰ ਸ਼ੀਲਾ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਘੱਟ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ੀਲਾ 23 ਸਾਲ

ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਓਬਾਮਾ ਉਸ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸਾਲ ਵੱਡੇ ਸਨ। ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਪੀਘਾਂ ਵੀ ਵਧਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਓਬਾਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਕਰੀਅਰ ਦਰਮਿਆਨ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਅਫਰੀਕੀ-ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਦਲਾਅ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਨ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਹਾਰਵਰਡ ਲਾਅ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੜ ਸ਼ੀਲਾ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ

ਸੀ, ਪਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣੀ। ਓਬਾਮਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸ਼ੀਲਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਵੇ। ਹਾਰਵਰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਓਬਾਮਾ ਇਕ ਸਥਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਆਏ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਮਿਸ਼ੇਲ ਰੋਬਿਨਸਨ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਣੀ। ਮਿਸ਼ੇਲ ਉਸ ਕੰਪਨੀ 'ਚ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੀ। ਓਬਾਮਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਏ। ਆਖਰਕਾਰ ਓਬਾਮਾ ਤੇ ਮਿਸ਼ੇਲ ਨੇ 1992 ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ।

ਹੁਣ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣੇਗਾ ਪੰਜਾਬ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਅਮੀਰ ਵਿਰਾਸਤ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਇਕ ਵਿਆਪਕ ਯੋਜਨਾ ਉਲੀਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਂਵਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਯੂਨੈਸਕੋ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੁਰਾਤਤਵ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੀਆਂ

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਇੰਟਰਨੈਟ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਵੈਬ ਟੀ.ਵੀ. ਜ਼ਰੀਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਮੀਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਵਾ ਲੱਖ ਸੈਲਾਨੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਦੁਰਗਿਆਣਾ ਮੰਦਿਰ, ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ, ਵਾਰ ਮੈਮੋਰੀਅਲ, ਵਾਹਗਾ-ਅਟਾਰੀ ਸਰਹੱਦ, ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਕਿਲਾ, ਭਗਵਾਨ ਵਾਲਮੀਕੀ ਤੀਰਥ ਸਥਲ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਥਾਂਵਾਂ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਧੁਰਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਗਿਣਤੀ

ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘਰੇਲੂ ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਹੋਰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਠਾਨਕੋਟ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰਣਜੀਤ ਸਾਗਰ ਡੈਮ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਐਡਵੈਂਚਰ ਸਪੋਰਟਸ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਗੋਆ ਵਾਂਗ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡਿਆਂ ਤੋਂ ਸੈਲਾਨੀ ਆਉਣਗੇ।

ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਰਕਟ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਿਲ੍ਹੇ, ਸਰਾਵਾਂ, ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਕਟ ਬਣਾ ਕੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਟੂਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮ ਸਿਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਫਿਲਮੀ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਦਾ ਦਸਵੰਧ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਖਰਚ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਇਕੱਠੀ ਹੁੰਦੀ ਚੜ੍ਹਤ (ਮਾਇਆ) ਵਿਚੋਂ 10 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ (ਦਸਵੰਧ) ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਤੇ ਹੀ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ

ਗਈ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਵਨ ਮਾਮਲਾ ਅੱਠ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਹਵਾਲੇ : ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਲਾਸਾਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾਣ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਦੀ ਮਦਦ ਰਾਹੀਂ ਕਥਾ-ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕੰਠ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਸਖਤ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ

ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਵੱਲੋਂ ਹਵਨ ਕਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਬੇਸਿੱਟਾ ਰਹਿਣ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਫਿਲਹਾਲ ਅਗਾਂਹ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅੱਠ ਮੈਂਬਰੀ ਨਿਰਣਾ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੀ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਗੋਦੜੀ ਦੀ ਮੁੜ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੁਹਿੰਮ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਰਿਦੁਆਰ ਸਥਿਤ ਹਰਿ ਕੀ ਪਉੜੀ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਮੁੜ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਲਈ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇਕ ਮੱਚ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ 14 ਮਈ ਨੂੰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਜਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ ਅਗਲਾ ਸਾਂਝਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ.ਕੇ. ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ ਤੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲੇ।

ਦੋਵਾਂ ਅਹਿਮ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਗੋਦੜੀ ਦੀ ਮੁੜ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਸਾਂਝੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ।

ਇਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਮੁਢਾਦ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਮੁੜ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਇਕ ਮੱਚ ਉਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ

ਹਰਿਦੁਆਰ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ, ਸਿੱਖ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਮਗਰੋਂ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਗੋਦੜੀ ਬਾਰੇ ਕੀ ਹੈ ਵਿਵਾਦ

1978-79 ਵਿਚ ਹਰਿ ਕੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫਹਿ-ਫੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਕਾਉਟ ਐਂਡ ਗਾਇਡ ਦਾ ਦਫਤਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਉਤਰਾਖੰਡ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਥਾਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਥੇ ਯਾਦਗਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਦੋਵਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਤਰਾਖੰਡ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਰਿ ਕੀ ਪਉੜੀ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਉਤਰਾਖੰਡ ਸਰਕਾਰ ਹਰਿ ਕੀ ਪਉੜੀ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਾਲੀ ਅਸਲ ਥਾਂ ਉਤੇ ਕੁਝ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਵੇ, ਜਿਥੇ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਭਗੋੜਾ ਕਰਾਰ

ਪਟਿਆਲਾ: ਸਾਬਕਾ ਅਕਾਲੀ ਮੋਅਰ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸ਼ਹਿਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਪਟਨ ਪ੍ਰੀਤਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਰਾਦਾ ਕਤਲ ਦੇ ਕੇਸ 'ਚ ਭਗੋੜਾ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਰਾਦਾ ਕਤਲ ਦਾ ਇਹ ਕੇਸ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਤਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੌਕੀ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ 8 ਜਨਵਰੀ 2014 ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਕੋਤਵਾਲੀ ਵਿਚ ਧਾਰਾ 308 ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਤਫਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਧਾਰਾ 325 ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਲੌਕੀ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਹੋਣ ਦੇ ਤਰਕ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਇਸਤਹਾਸਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਸਾਲ 2015 ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 307 (ਇਰਾਦਾ ਕਤਲ) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰੀਤਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਨੌਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਪ੍ਰੀਤਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਲੌਕੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਵਰਮਾ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ। ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਹੋਏ। ਹੁਣ ਹੋਈ ਪੇਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਭਗੋੜਾ (ਇਸਤਿਹਾਰੀ ਮੁਜਰਮ) ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇ.ਐਲ.ਐਫ. ਮੁਖੀ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਿੱਟੂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਫੋਰਸ (ਕੇ.ਐਲ.ਐਫ.) ਦੇ ਮੁਖੀ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਿੱਟੂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ (ਰੋਕੂ) ਅਤੇ

ਹਥਿਆਰ ਐਕਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 3 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਜਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਿੱਟੂ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਨਾਭਾ ਗੈਸ ਬੁੱਟਲਿੰਗ ਪਲਾਂਟ 'ਤੇ ਬੰਬ ਰੱਖਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਕੇਸ ਵਿਚੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮਿੱਟੂ ਉਤੇ ਇਸ ਬੰਬ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਾਮਾਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਮਿੱਟੂ ਦਾ ਨਾਮ 27 ਨਵੰਬਰ 2016 ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੰਜ ਹੋਰ ਕੈਦੀਆਂ ਸਮੇਤ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿੱਟੂ ਨੂੰ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਡੇਰਾ ਵਿਵਾਦ: ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਤਨਖਾਹੀਆ ਕਰਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵੋਟਾਂ ਖਾਤਰ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਜਾ ਕੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਸਾਬਕਾ ਅਕਾਲੀ ਮੰਤਰੀ ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਤਨਖਾਹ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਤੇ ਦੋ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਫਸੀਲ ਤੋਂ ਇਹ ਤਨਖਾਹ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਵੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਮਣੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਾਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਕ ਘੰਟਾ ਜੋੜੇ ਸਾਫ ਕਰਨ, ਇਕ ਘੰਟਾ ਲੰਗਰ ਘਰ ਵਿਚ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਣ ਤੇ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿਚ ਝਾੜੂ ਫੇਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਸੇਵਾ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਕ ਘੰਟਾ ਜੋੜੇ ਸਾਫ ਕਰਨ, ਇਕ ਘੰਟਾ ਫਫੀਲ 'ਤੇ ਜਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 501 ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਤਾਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀ ਦੇਗ ਅਤੇ 5100 ਰੁਪਏ ਗੋਲਕ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਖਿਮਾ ਯਾਚਨਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨੇਸ਼ਨ ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਧਰਮ ਸਟੇਟ: ਮਾਨਵਤਾ ਪੱਖੀ ਜਾਂ...

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵਿਚ ਨੇਸ਼ਨ ਸਟੇਟ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਨੇਸ਼ਨ/ਕੌਮ ਬਾਰੇ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਬਣੀ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਤਾਂ ਸਥਾਪਤ ਧਰਮ ਹੀ ਕੌਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੌਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੌਮ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਆਦਿ। ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ‘ਨੇਸ਼ਨ ਸਟੇਟ ਅਸਲ ਵਿਚ ਹੈ ਕੀ?’ ਵਿਚ ਨੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ (ਫੈਕਟਰਜ਼) ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਮਸਲਨ ਸਾਂਝਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਇਕੋ ਨਸਲ, ਇਕੋ ਭਾਸ਼ਾ, ਇਕੋ ਧਰਮ ਆਦਿ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਇਕੋ

ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
ਫੋਨ: 916-674-2201

ਕਾਰਕ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਲੋਕ ਇਕੋ ਨੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕੋ ਇਕ ਅਹਿਮ ਕਾਰਕ ਉਹ ਧਰਮ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਅਹਿਮ ਕਾਰਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਧਰਮ ਹੀ ਇਕੋ ਇਕ ਕਾਰਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਮ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨੇਸ਼ਨ ਸਟੇਟ ਕਈ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਅਮੂਰਤ ਸੰਕਲਪ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਕੀਕੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਇਹ ਲਗਭਗ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਹੀ ਕੌਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਨੇਸ਼ਨ ਸਟੇਟ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਵਿਹਾਰਕ ਹੈ? ਭਾਵ, ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਸੰਭਵ ਹੈ? ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਨੇਸ਼ਨ ਸਟੇਟ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਨ ਅਜੋਕੀ ਸਮਾਜਿਕ ਬਣਤਰ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਖਿੱਤਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਕੋ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਨੇਸ਼ਨ ਸਟੇਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਵਕ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਹੋਣੀ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਹੈ- ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਥਾਪਤ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ, ਭਰਾਤਰੀ ਭਾਵ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਏਕਤਾ ਹੋਵੇ; ਸਗੋਂ ਹਰ ਧਰਮ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਧੜੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦੂਜੇ ਦੇ ਖੂਨ ਦੇ ਪਿਆਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਸੁੰਨੀ ਅਤੇ ਸ਼ੀਆ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਜੰਗ ਜਾਹਰ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਅਗਾਂਹ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਫਿਰਕੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਗਰੁਪਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹਰ ਧੜੇ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਜਾਂ ਮੁਖੀ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਬੋਲੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀਆਂ ਵੀ ਦੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ ਹਨ! ਇਹ ਲੋਕ ਕਰੋੜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਕ ਝੰਡੇ ਬੋਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀ ਖੁਦ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ!

ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ‘ਅਜੋਕੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਧਰਮਤੰਤਰਕ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ’ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਪਿਛੋਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਜ ‘ਚ ਧਰਮਤੰਤਰੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਸਭੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀ ਢੰਗ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਨੇਸ਼ਨ ਸਟੇਟ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਐਨਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਮੁਢਾਵ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਨੇਸ਼ਨ ਸਟੇਟ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਹੁਣ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਜੁਲੇ ਵਾਂਗ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਵੋਟਾਂ ਖਿੱਚਣ ਵਾਸਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜੁਲੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ 15-15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜੁਲਾ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੋਈ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਉਤੇ ਨੇਸ਼ਨ ਸਟੇਟ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਚੱਲੀ ਬਹਿਸ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਕਾਫੀ ਪੱਛੜ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਲੇਖ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਕ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਸਰਲ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਐਨ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਲੇਖ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚੇ ਮਸਲੇ ਉਤੇ ਉਡਦੀ ਜਿਹੀ ਝਾਤ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਨਸਾ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਫੜ੍ਹ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਅਤੇ ਮੁਖੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਜੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਜਾਂ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਭਾਵੇਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਧਰਮ ਇਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਧਰਮ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਧਰਮ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਅਤੇ ਮੁਖੀ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਵੱਡਾ ਧਰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਛੋਟੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਹੜੱਪ ਚੁਕਾ ਹੈ; ਇਹ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਹੜੱਪ ਲਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਾਲੇ ਆਗੂ, ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨਗੇ, ਨਾ ਹੀ ਨੇਸ਼ਨ ਸਟੇਟ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਫਰਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਵਾਲੇ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੱਕੀ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਨੇਸ਼ਨ ਸਟੇਟ ਪੱਖੀ ਲੋਕ, ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਪੱਕੀ ਲੀਕ ਖਿੱਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਕੀਤੇ ਮੋਟਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਮੁਢ ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਹੀ ਸਥਾਪਤ ਧਰਮ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਜਾਂ ਮੁਖੀ (ਧਰਮ ਦੇ ਆਮ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਨਹੀਂ) ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਮਰਥਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੁਜਾਰੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਸਨ। ਰਾਜਾ ਵੀ ਦਿਖਾਵੇ ਖਾਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦਾ ਆਦਰ ਸਨਮਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੈਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਉਂ ਉਹ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਲੁੱਟ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਮਾਮੂਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਉਠਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਕੁਚਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ, ਜਿਵੇਂ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ ਅਤੇ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਸਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਪੁਜਾਰੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ, ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਅਤੇ ਧਨਾਢ ਬਣਨ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਅਭਿਲਾਸੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਮੰਤਵਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਮੇਲ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸ਼ਾਸਕ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਰਹੇ ਹਨ।

ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਸਨਅਤੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ, ਵਿਗਿਆਨ, ਵਿਦਿਆ, ਸੰਚਾਰ ਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਤਰੱਕੀ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਗੁਣਾਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ। ਸਮਾਜ ਸੇਵਕਾਂ ਤੇ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜੁਲ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਭਾਵੇਂ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ‘ਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪਰ ਹਾਕਮਾਂ ਤੇ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਨਅਤੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਕਰ ਕੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਵਧੀ ਹੋਈ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਰਮਾਂ/ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਸੀ।

ਇਸੇ ਲਈ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਸੰਵਿਧਾਨਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਵਾਲੀ

ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਭਾਵੇਂ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹੀ ਚਿਰੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ‘ਤੇ ਬੜਾ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ, ਧਰਮਾਂ, ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕੋ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਪਿਆਰ ਤੇ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਵਧਿਆ। ਸਨਅਤੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੇ ਆਮ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਂਦਾ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਾਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ ‘ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ’ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪਰ ਸਨਅਤੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੇ ਦੋ ਨਵੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ-ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਹੋੜ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੰਮ ਅਤੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਬਣਿਆ। ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਪ-ਹੁਦਰੀਆਂ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਜਬੇਬੰਦ ਹੋਣ ਵੱਲ ਤੋਰਿਆ। ਕੁਝ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਦਖਲ ਲਗਭਗ ਨਾਂਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਨਿਰਲੇਪ ਏਕੇ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਕਦਮਾਂ ਨੇ ਹਾਕਮਾਂ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰਮੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਲੁੱਟ, ਖੁੱਸਦੀ ਜਾਪਣ ਲਗੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਹਾਕਮਾਂ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ, ਪਕੜ ਅਤੇ ਲੁੱਟ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਰ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ।

ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤੀ ਥਾਈਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰਜਾਤੰਤਰੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਹਾਕਮ ਤਾਂ ਹਾਕਮ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਸੋ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਸ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਏਕੇ ਨੂੰ ਤਾਰਪੀਡੋ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤਾਂ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਹੀ ਰੱਖੇ, ਪਰ ਹਕੂਮਤਾਂ ਸਰਬ ਧਰਮ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗੇ; ਭਾਵ ਉਹ ਸਭ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਖਾਸ ਮੋਕਿਆਂ ‘ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰਾਂ (ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ, ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਡੋਰਿਆਂ ਆਦਿ) ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਕਿ ਜਾਣ

ਵਾਲੇ ਹਾਕਮ ਦੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰੁਤਬਾ ਉਸ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ; ਭਾਵ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਕੇਂਦਰ ਲਈ ਵੱਡਾ ਹਾਕਮ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਲਈ ਛੋਟਾ। ਉਥੇ ਉਹ ਮੁਖ ਪੁਜਾਰੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਪੁਜਾਰੀ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਪੁਜਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਗਸ਼ਾਲੀ ਸਮਝਣ ਲਗਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਜਬੇਬੰਦੀ ਵਾਲੇ ਏਕੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲੋਂ ਪੁਜਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਰ ਪੈਣ ਲੱਗੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਖੱਬੜੀਆਂ-ਕਰੇਲੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਸਹੀ ਅਸੂਲਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਇਸ ‘ਤੇ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੀ ਅਸਲੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਉਤਮ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸਹੀ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ‘ਤੇ ਅਮਨ-ਅਮਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੋਂ ਦੇਖਿਆਂ ਇਹ ਕੋਈ ਮਾਤਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਹਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾੜੇ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਚ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਮੁਖੀ ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਗੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟੀਆ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ, ਇਹ ਜਚਾਉਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਟਿੱਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਖਤਰਾ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਜਚਾਉਣ ਦੀ ਹਰ ਵਾਹ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰੇ ਹੀਅਰੇ ਰਤਨ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਬਸਿਆ

ਜੈਤਸਰੀ ਮਹਲਾ ੪ ਘਰੂ ੧ ਚਉਪਦੇ

ਮੇਰੇ ਹੀਅਰੇ ਰਤਨ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਬਸਿਆ
ਗੁਰਿ ਹਾਥੁ ਧਰਿਓ ਮੇਰੇ ਮਾਥਾ॥

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਕਿਲਬਿਖ ਦੁਖ ਉਤਰੇ
ਗੁਰਿ ਨਾਮੁ ਦੀਓ ਰਿਨੁ ਲਾਥਾ॥੧॥

ਮੇਰੇ ਮਨ ਭਜੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸਭਿ ਅਰਥਾ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ
ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਜੀਵਨੁ ਬਿਰਥਾ॥ਰਹਾਉ॥

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਮੁਖ ਭਏ ਹੈ ਮਨਮੁਖ
ਤੇ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਨਿਤ ਫਾਥਾ॥

ਤਿਨ ਸਾਧੂ ਚਰਣ ਨ ਸੇਵੇ ਕਬਹੂ
ਤਿਨ ਸਭੁ ਜਨਮੁ ਅਕਾਥਾ॥੨॥

ਜਿਨ ਸਾਧੂ ਚਰਣ ਸਾਧ ਪਗ ਸੇਵੇ
ਤਿਨ ਸਫਲਿਓ ਜਨਮੁ ਸਨਾਥਾ॥

ਮੇ ਕਉ ਕੀਜੈ ਦਾਸੁ ਦਾਸ ਦਾਸਨ ਕੇ
ਹਰਿ ਦਇਆ ਧਾਰਿ ਜਗੰਨਾਥਾ॥੩॥

ਹਮ ਅੰਧੁਲੇ ਗਿਆਨਹੀਨ ਅਗਿਆਨੀ
ਕਿਉ ਚਾਲਹ ਮਾਰਗਿ ਪੰਥਾ॥

ਹਮ ਅੰਧੁਲੇ ਕਉ ਗੁਰ ਅੰਚਲੁ ਦੀਜੈ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਚਲਹ ਮਿਲੰਥਾ॥੪॥

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ‘ਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪਿਤਾ ਦਾ ਰਤਨ ਵਰਗਾ ਕੀਮਤੀ ਹਰੀ ਨਾਮ ਆਣ ਵਸਿਆ; ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਸ ਵੀ ਵਡਭਾਗੇ

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪਾਪ-ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ; ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਉਤਰ ਗਿਆ।

ਮੇਰੇ ਮਨ ਭਜੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸਭਿ ਅਰਥਾ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ
ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਜੀਵਨੁ ਬਿਰਥਾ॥ਰਹਾਉ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਰਹਾਉ ਦੀ ਪੰਕਤੀ ‘ਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਤੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਉਸ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿਆ ਕਰ; ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਹੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭ ਦਾ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ, ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਬਿਰਥਾ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਮੁਖ ਭਏ ਹੈ ਮਨਮੁਖ
ਤੇ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਨਿਤ ਫਾਥਾ॥
ਤਿਨ ਸਾਧੂ ਚਰਣ ਨ ਸੇਵੇ ਕਬਹੂ
ਤਿਨ ਸਭੁ ਜਨਮੁ ਅਕਾਥਾ॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਹੜੇ ਮਨਮੁਖ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮੂਰਖ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਅਸਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਕਦੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਜਿਨ ਸਾਧੂ ਚਰਣ ਸਾਧ ਪਗ ਸੇਵੇ
ਤਿਨ ਸਫਲਿਓ ਜਨਮੁ ਸਨਾਥਾ॥

ਮੇ ਕਉ ਕੀਜੈ ਦਾਸੁ ਦਾਸ ਦਾਸਨ ਕੇ
ਹਰਿ ਦਇਆ ਧਾਰਿ ਜਗੰਨਾਥਾ॥੩॥

ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਖਸਮ ਵਾਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਭਾਈ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਵੀ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਜਗਤ ਦੇ ਨਾਥ! ਪ੍ਰਭੂ!! ਦਇਆ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਬਣਾ ਲੈ।

ਹਮ ਅੰਧੁਲੇ ਗਿਆਨਹੀਨ ਅਗਿਆਨੀ
ਕਿਉ ਚਾਲਹ ਮਾਰਗਿ ਪੰਥਾ॥

ਹਮ ਅੰਧੁਲੇ ਕਉ ਗੁਰ ਅੰਚਲੁ ਦੀਜੈ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਚਲਹ ਮਿਲੰਥਾ॥੪॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀਉ! ਅਸੀਂ ਜੀਵ ਤਾਂ ਗਿਆਨਹੀਣ ਹਾਂ, ਅਗਿਆਨੀ ਹਾਂ, ਭਾਵ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹਾਂ, ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੂਝ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਹਾਂ; ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਮਾਰਗ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰ ਸਕਦੇ; ਇਹ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਗੁਰਦੇਵ! ਸਾਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੱਲਾ ਫੜਾ ਤਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਲੜ ਲੱਗ ਕੇ ਤੇਰੇ ਦੱਸੇ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਤੁਰ ਸਕੀਏ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536

ਏਜੰਡਾ ਪੰਜਾਬ: ਸਿਆਸੀ ਪੈਂਤੜੇ, ਬੌਧਿਕ ਬੁਲੰਦੀ ਤੇ ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ ਸੋਚ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਆਸੀ ਪੈਂਤੜੇ ਦੀ ਲੋੜ, ਲਾਲਚ ਅਤੇ ਉਦਰਵੇਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਸਮਕਾਲ ਬੇਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪਾੜੇ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਤਾਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਅਤੇ ਸੱਚ 'ਤੇ ਅਮਲ ਦੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਪਾੜੇ ਵਾਂਗ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਿਜੀ ਧਾਰਨਾ ਜਾਂ ਗਰੁਪ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੇ ਕਵਚ ਵਾਂਗ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਕੁੱਟ-ਕਟਾਈ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਵ ਰ ਤ ਮ ਾ ਨ
ਪੰਜਾਬ ਸਥਾਪਤ
ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਹੈ,
ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ
ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ

ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰੋ.)
ਫੋਨ: 91-93163-01328

ਅਗਾਂਹ ਵੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਕਾਲ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਧਾਰਨਾ ਮਾਡਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਪੰਜਾਬ (ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ) ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਜੋਂ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਬਿਨਾ ਸਮਝੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਮਝ ਕੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀਆਂ। ਭਾਰਤੀ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ, ਧਰਮ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚੋਂ ਮੁਕੰਮਲ ਮਨਫੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਧਰਮ ਦਾ ਦਖਲ ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦੋਹਰੇਪਨ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਧਰਮ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਟਕਰਾਉ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸਰੋਕਾਰ ਉਰਜਿਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ, “ਪੰਜਾਬ ਸਾਰਾ ਜੀਵਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ।” ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਦੀ ਨੀਂਹ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡਾ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਸੀਰੀ ਵਿਜ਼ਨ ਵੀ ਨਿਹਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਜ਼ਨ ਦਾ ਰਾਹ ਵਰਤਮਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰੁਕ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ, ਕਲਪਿਤ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਸਿੱਖ ਬਹੁਸੰਮਤੀ ਵਾਲੇ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਰੀਝ, ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਪਾਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਵਿਧਾਨ ਤਹਿਤ ਸੰਭਵ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਝਾਂ ਟਕਰਾਉ ਵਿਚ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਡੇਰਾ ਬੱਲਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਜਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸਾਂਝ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਮਾਨੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਵੀ ਤੁਰ ਪਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਹਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਡੇਰੇਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਇਹ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਵੀਂ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਮੋਹਰੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਮੋਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਉਰਜਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੂਝਾ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਕੇਂਦਰਤ ਸਰੋਕਾਰ ਸਮੱਸਿਆ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਥਕ ਸਰੋਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਸਿੱਖੀ ਵੱਲ ਪਰਤ ਰਹੇ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੁਜੱਗਤਾ ਦਾ ਦਮ ਭਰਦੇ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ ਦੀ

ਪ੍ਰੋ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਥ, ਸਿੱਖ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨੁਕਤੇ ਉਭਾਰੇ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਤੱਦੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੀਹੋਂ ਲਾਹ ਛੱਡਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਲਿਖਾਰੀ ਇਸ ਪੁੰਧਲਕੇ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਰਾਹ ਲੱਭਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਬੌਧਿਕ ਬੁਲੰਦੀ ਵੱਲ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਰਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤੱਦੀਆਂ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਪਾ ਸਕਣੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਗ੍ਰੰਥ ਸਿਰਜਤ ਸਰੋਕਾਰਾਂ (ਧਰਮ) ਅਤੇ ਪੰਥ ਸਿਰਜਤ ਸਰੋਕਾਰਾਂ (ਇਤਿਹਾਸ) ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬਦਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਪੂਰਕਤਾ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਤਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਤਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਤਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ।

ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਨ (ਕੋਇ ਨ ਦਿਸੈ ਬਾਹਰਾ ਜੀਓ...) ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸੁਰ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗ ਕੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਧਰਮ ਨੂੰ ਹਾਸੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਬੰਧਨਮੁਕਤੀ ਦਾ ਗਾਡੀ-ਰਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਧਨਮੁਕਤੀ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਸਿਆਸੀ ਹੋਣੀ, ਅਰਥਾਤ 'ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ' ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਕ ਵੰਗਾਰ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸਿਆਸੀ ਸਪੇਸ ਦੇ ਅਪਹਰਣ ਵਾਸਤੇ ਤਰਲੋਮੰਡੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਰ ਰੰਗ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤਦਾਨ, ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ? ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ 'ਨੇਸ਼ਨ ਸਟੇਟ' ਦਾ ਮਸਲਾ ਸਬੰਧਤ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵੇਲੇ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਵਿਰੁਧ ਜੇ ਲੜ ਵੀ ਰਿਹਾ ਸੀ (ਜੰਗ ਹਿੰਦ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਦੇਵੇਂ ਭਾਰੀਆਂ ਨੇ -ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ) ਤਾਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਸੀ।

ਸੂਬੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਾਕਮ ਹੋਣਾ, ਦੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਣਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ? ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਅਹੁਦੇ ਨਾਲ ਮਾਲਕੀ ਦਾ ਹੱਕ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ, ਵੱਖਰਾ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਵਜੋਂ ਹੀ ਤੈਅ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਸੋਚਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਨਜ਼ਿਠਿਆ ਜਾਵੇ? ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਤਵ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਦਲਿਤ ਵਿਰੋਧੀ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਦੀ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ, ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਲਿਤ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਆਗਿਆ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

“ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ” ਜਿਊਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕਦੇ ਦਲਿਤ ਸਮੱਸਿਆ ਸੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਸਪੇਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਠੀਕ ਬੈਠਦੀ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਜਾਂ ਸਰੀਕੇਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਿਬੇਕੀ ਪਹੁੰਚ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਸਮਝ ਬਣਾਉਣ ਦੇ

ਵਿਜ਼ਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਇਥੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸੀਏ 'ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ “ਅਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸ੍ਰੋਤ” ਦੱਸਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਗਦਰੀ ਬਿੰਬ ਦਾ ਕਾਮਰੇਡੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਅਪਹਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸਾਹਦੀ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਭਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, “ਪਰਜਾ ਭਗਤੀ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜੰਗੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿਤਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ।” ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰ ਸੀ, “ਜੇ ਪੰਥਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਰੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।” ਅਕਾਲੀ ਸਦਾ ਹੀ ਗਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਕਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਗਦਰੀਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਦੀ ਇਕ ਪਰਤ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਖੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਇਸ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਦੇ ਪੁੰਧਲਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਵਿਗੜਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਪੁੰਧਲਾਹਟ ਅਤੇ ਵਿਗੜ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਧਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਰਾਹ ਸਿੱਖ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਸਮਝ ਲੈਣ ਦਾ ਸੌਖਾ ਰਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਤ ਬਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਸਮਝ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਨਾਵਾਕਫ ਟਿਪਣੀਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਚਲਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਾਂਗੇ ਤਾਂ ਨਤੀਜੇ ਸਿਆਸਤ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਨਿਕਲਣਗੇ। ਗੁਲਾਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜੋ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਬੰਗਾਲੀ ਦਾਨਸਵਰਾਂ (ਬੰਗਾਲੀ ਪੁਨਰ ਜਾਗਰਣ) ਜਾਂ ਕਾਮਰੇਡਾਂ (ਪਰਜਾ ਭਗਤੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ) ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਾਸਤੇ ਵੱਧ ਕੰਮ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ' ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਹਿੰਦੂ-ਉਰਜਾ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਇਸ 'ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ' ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਖਾਸ ਕਰ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਆਮ ਕਰ ਕੇ, ਇਹ ਰੰਗ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਭੁਗਤਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧ ਹੀ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੂਜੇਪਨ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖ ਭਾਵਨਾ ਦਾ 'ਤੇ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਵਾਂਗ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਵਿਚ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਮਸਲਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੂੰ ਹਾਸੀਏ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਹਾਸੀਏ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਮਰਥਨ, ਸਿੱਖੀ

ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੰਕਲਪ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭ ਸਕਣ ਦੇ ਵਚਨਬਧ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਮਾਡਲ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਮਾਨੰਤਰਤਾ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮਵਰਤਾ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਨੂੰ 'ਪੱਛਮੀ ਲਿਬਰਲ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ ਦੀ ਉਪਜ' ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਜੇ “ਸਿੱਖ 'ਵੱਖਵਾਦ-ਅਤਿਵਾਦ' ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਖੰਬੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕਾ ਜਾਪਦਾ” ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਵਾਸਤੇ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸੁਜੱਗ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਉਹ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਸਕਰਮਕ ਰਹਿਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿਜ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਣਸੁਲਝੇ ਮਸਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ: 1. ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲ ਕਿਸ ਨੂੰ, ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿਉਂ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? 2. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਥਾਪਤ ਸੱਚਾਈ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿਆਸਤ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ? 3. ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਨਜ਼ਿਠੀਏ? 4. ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਖਾਤਕੂ ਲਹਿਰ, ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਅਤੇ 1984 ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕੀਮਤ ਕਿਸ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਪਾਈਏ? 5. ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਰੋਕਦਾ ਹੈ? 6. ਗਲੋਬਲ ਹੋ ਚੁਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਤਣਾਉ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇ? 7. ਸਵਾਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਅਮਲ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚਕਾਰ ਤਣਾਉ ਏਨਾ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕੌਣ ਹੈ? 8. ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀ ਸਿੱਖ ਸਮਝ ਦੇ ਰਸਤੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ? 9. ਸਿੱਖ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਫਰ “ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹਾਂ” ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੀ ਸਿੱਖ “ਗੁਰੂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਹੈ” ਤੱਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ? 10. ਕੀ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹਾਸੀਏ 'ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਹੈ? 11. ਸਿਆਸਤ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਥਕਤਾ ਵਿਚ ਵੀ ਪਦਵੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? 12. ਪੰਥਕਤਾ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਸਿਰ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਕੀ ਉਹ ਕਸੂਤੇ ਉਲਝ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਉਲਝਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ? ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਓਨਾ ਚਿਰ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਦਲਿਤ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਦੀਆਂ ਮਾਡਲ ਪੈੜਾਂ ਤਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਦਲਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਪੇਸ ਜਾਂ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਲੋਬਲ ਹੋ ਗਏ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਿਊਣ ਦੀ ਧਰੋਹਰ ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਅਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਉਰਜਾ ਰਾਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਅਹਿਸਾਸ ਦੇ ਬੋਲ ਬਾਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੀ ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ ਦੇ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਿੱਖ ਡੇਰੇਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ ਕਿ ਡੇਰੇਦਾਰੀ ਲਈ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਪਛਾਣ ਦੀਆਂ ਹੱਦਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਸਕਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਕਿ

ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇਕਹਿਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੇ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਨਾ। ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸਿਰਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵੀ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਜੋ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪੈਂਤੜੇਬਾਜ਼ੀ ਅਵਚੇਤਨ ਨੂੰ ਮੱਲ ਲਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਵਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਵਚੇਤਨੀ-ਕੰਪਲੈਕਸ 'ਤੇ ਉਸਰੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵੱਲੋਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ, ਹੋ ਰਹੀ ਜਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਨਜ਼ਿਠਣ ਦਾ ਗਾਡੀ ਰਾਹ (ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਚਲਾਇਆ...) ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ (1469-1708) ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਗਰਜਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੇ ਤਲਿਸਮੀ ਜੋੜ-ਤੋੜ ਤੋਂ 'ਪਾਰ ਜਾਣ' ਦਾ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਗਾਡੀ ਰਾਹ 'ਤੇ ਬਰਾਸਤਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਧੁਰੀ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਘੁਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ' ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਜੋਂ 'ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਸਰਮਾਇਆ' ਹਰਿਆਣੇ ਕੋਲ ਅਤੇ 'ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਮਾਇਆ' ਹਿਮਾਚਲ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਮੀਰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਪੁੱਜ ਕੇ ਗਰੀਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਏਜੰਡੇ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਆਰਥਿਕ ਏਜੰਡੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਬਚਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਬੇਲਗਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗਲਵੱਢ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੀ ਉਰਜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਰਾਸਤੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੀ ਸੂਚਨਾ ਬੌਧਿਕਤਾ, ਅਕਾਦਮਿਕ ਚੌਧਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਪਈ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਸੋਚੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਚੇਤਨ ਵਰਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ? ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਦੀ ਅਕਾਦਮਿਕਤਾ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਾਨਿਸ਼ਵਰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਸੰਕਟਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੰਕਟ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਗਲ ਪੈ ਗਏ ਸੰਕਟਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਪੰਥ ਨੂੰ ਖਤਰੇ' ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਝ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ-ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕੇਂਦਰਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਕੇਂਦਰਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਤਣਾਉ ਨੇ ਆਮ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬੰਧੂਆ ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਬੰਧੂਆ ਸਮਰਥਕ ਹੋ ਜਾਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਗਲਤਾਂ ਤੇ ਨਸ਼ੇੜੀਆਂ ਦੀ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਢੀ-ਖੋਰੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਉਰਜਿਤ ਵੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਵੀ। ਨਵੇਂ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕੋਮਲ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਾਲੀ ਪੇਂਡੂ ਜਨਤਾ ਬੰਧੂਆ ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਬੰਧੂਆ ਸਮਰਥਕ ਵਿਚਾਲੇ ਵੰਡੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਿੱਤ ਦੀਆਂ ਖੁਆਰੀਆਂ ਦਾ ਝੰਬਿਆ ਆਮ ਪੰਜਾਬੀ ਕੰਧਾਂ ਵਿਚ ਵੱਜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਵਾਰਸ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ ਹਨ।

ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਸਮੇਟ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਧੁੰਧ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿਆਸੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਬੰਮੂ ਸਿਆਸਤਦਾਨ, ਬਿਊਰੋਕ੍ਰੇਸੀ ਅਤੇ ਮੀਡੀਏ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਅਪਵਿੱਤਰ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਜੰਗ ਜਾਹਰ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੌਖਾ ਸਾਹ ਲੈਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਿਜਰਤੀ ਰੁਝਾਨ ਵੀ ਇਸੇ ਬੇਕਿਰਕ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਏਜੰਡੇ ਬਾਰੇ ਸਾਂਝੀ ਸਮਝ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਲਈ ਮੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਕੇ ਬੇਬੇਰਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬੌਧਿਕ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਏ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੁਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲੋਕ ਮੌਜਾਂ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀ ਜਨਤਾ ਉਸ ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਦਾ ਖਾਜਾ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਹੋਣੀ ਭੁਗਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਜੋ “ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜਿਊਂਦਾ” ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਪੰਜਾਬ “ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ” ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਹਿਲਾ: ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਕੀ ਹੈ? ਦੂਜਾ: ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਕੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਤੀਜਾ: ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਵਿਚ ਕੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਆਏ? ਚੌਥਾ: ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਸਹਾਈ ਹਨ? ਪੰਜਵਾਂ: ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਹਨ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਵਿਗਾੜਦੀਆਂ ਹਨ?

ਪਹਿਲੇ ਮੁੱਦੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਉਹ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਾਰ ਬੜਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਗ ਹਨ: ਆਰਥਿਕ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰ ਜੋ ਕੌਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਸਾਂਝੀ ਭਾਸ਼ਾ/ਬੋਲੀ ਜੋ ਕੌਮ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਆਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ; ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ: ਸੰਗੀਤ, ਨੱਚਣਾ-ਟੱਪਣਾ

ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ

ਆਕਸਫੋਰਡ ਬਰੁਕਸ ਵਰਸਿਟੀ (ਯੂ.ਕੇ.)

ਅਤੇ ਹਾਸਾ-ਮਜ਼ਾਕ; ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ: ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣਾ ਤੇ ਖਾਣ ਦੇ ਢੰਗ, ਸਫ਼ਾਈ ਰੱਖਣ ਤੇ ਜਿਨਸੀ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਵਿਹਾਰ, ਜਨਮ, ਮਰਨ ਤੇ ਸ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਤੇ ਰੁਚੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਕਢਾਈ, ਚਿਤਰਕਾਰੀ, ਬੁੱਤ ਤਰਾਸ਼ੀ, ਗਹਿਣੇ ਪਹਿਨਣਾ ਆਦਿ; ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਢਾਂਚਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਉਚੇ ਨੀਵੇਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਵਿਹਾਰ; ਮਰਦ ਔਰਤ ਸਬੰਧ; ਬਜ਼ੁਰਗੀ, ਬਚਪਨ, ਜੁਆਨੀ ਤੇ ਵੱਡੇ ਛੋਟੇ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ; ਇਜ਼ਤ, ਮਾਣ, ਅਪਮਾਨ, ਪਿਆਰ, ਦੋਸਤੀ, ਕੁਰਬਾਨੀ, ਬੇਵਫ਼ਾਈ, ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ; ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕਦਰਤ ਤੇ ਰੱਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਆਦਿ। ਇਸ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਸਿਆਸੀ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਯਾਦ: ਤਜਰਬਾ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ।

ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਇਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਣ। ਲੋੜ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਵੱਧ ਤੇ ਕੁਝ ਘੱਟ ਸਾਂਝ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਣ, ਪਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਂਝ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦੂਜਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੋ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਾ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਰਚਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ

ਪੰਜਾਬੀਅਤ

ਮਹੱਤਤਾ, ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਤੇ ਭਵਿੱਖ

ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਵਲੈਤ ਦੀ ਆਕਸਫੋਰਡ ਬਰੁਕਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ। ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ, ਸਿਆਸਤ, ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਬੜੀਆਂ ਨਰੋਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਪੰਜਾਬੀ ਆਇਡੈਂਟਿਟੀ ਇਨ ਏ ਗਲੋਬਲ ਕਾਨਟੈਕਸਟ' ਵਾਹਵਾ ਚਰਚਿਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੇਂਦਰੀ ਰੋਲ। ਸਭ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਕਈ ਜੁਝਾਨਾਂ ਸਿੱਖ ਤੇ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਦੂਜੀ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਬੋਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੇ ਭਾਰਤ, ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਗੱਲ ਤਿੱਖੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਤੋੜਦੇ-ਮਰੋੜਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ (ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਖੌਤੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਣ) ਨਾਲੋਂ ਅਣਗਿਣਤ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਸਿੱਖੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਘੜਦੇ ਹਨ, ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿਰਫ਼ ਸਿੱਖੇ ਲਫਜ਼ ਹੀ ਦੁਹਰਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਸਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਕੌਮੀ ਮਸਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਮੁਲਕ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੌਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਘੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮੀਅਤ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਕੌਮੀਅਤਾਂ (ਬੰਗਲਾ, ਤਾਮਿਲ, ਤੇਲਗੂ, ਆਸਾਮੀ, ਮਲਿਆਲੀ ਆਦਿ) ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨਜ਼ਰੀਆ ਬਹੁ-ਵਾਦੀ, ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਾਲੇ ਰਾਜਸੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਨੂੰ ਦਬਾ ਕੇ ਇਕ ਕੌਮ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਵਿਹਾਰ ਕੇਂਦਰੀਵਾਦ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿਰੋਧੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ।

ਤੀਜਾ ਮੁੱਦਾ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਸਪਤਸਿੰਧੂ ਅਤੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੰਜ ਨਦ ਵਜੋਂ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਬਨ ਬਤੂਤਾ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਚੌਦਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਆਇਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਜੁਝਾਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ

ਹੈ। ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦਾ ਸੂਫ਼ੀਆਨਾ ਕਲਾਮ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਅਮੀਰ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਪੰਦਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਰਚਨਾ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਪੰਜਾਬੀ ਚੁਣ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉਚੇ ਦਰਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਅਰਬੀ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਧਰਮ-ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਲਿਪੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਪਣਾ ਕੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਐਨੀ ਤਕੜੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਸਦਾ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੋ ਗਈ। ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਂਹ ਨਾ ਰੱਖਦੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਾਨਕਪੰਥੀ ਸੰਪਰਦਾਏ ਹੋਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਬੀਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਬੀਰਪੰਥੀ ਸੰਪਰਦਾਏ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਸੰਪਰਦਾਏ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਸਥਾਨ ਗੁਆ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵੱਡੇ ਧਰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ਣ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹੱਤਤਾ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਕੇ ਨਵੇਂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਸਥਾਈ ਨੀਂਹ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲੱਗੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ਼ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੁੰਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਇਸ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਫਲਸਫਾ ਦੇਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਵੱਖਰਾ ਧਰਮ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਆਪਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ? ਮੇਰੀ ਦੁਬਿਧਾ ਉਦੋਂ ਖਤਮ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਆਪਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਫੁਰੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਆਪਣੇ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਤੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚਾ ਕਾਇਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਅਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਮੇਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵੀ ਸਮਝ ਆਈ। ਇਸ ਸੁਮੇਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਪਿਤਾਮਾ ਹਨ। ਇਹ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਅਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਮੇਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਸੀ ਕਿ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣਾ ਆਜ਼ਾਦ ਸਟੇਟ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਸਕੇ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ (1799-1849) ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 8 ਫੀਸਦੀ ਸੀ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਇਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਉੱਠਣਾਈਆਂ ਵੀ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਸਮਰਾਜਵਾਦੀ ਰੁਚੀਆਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਸੀ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਜੋਂ ਇਹ ਰਾਜ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਸੀ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਸੱਟ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਭਾਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗੁਆਇਆ, ਉਹ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਭਰੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਗਏ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਉਲਟ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਫਿਰਕਿਆਂ-ਮੁਸਲਮਾਨ, ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ, ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠੀਆਂ। ਉਮੀਦ ਤਾਂ ਇਹ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਨੀਤੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਤਿੰਨੇ ਫਿਰਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ, ਪਰ ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੀ ਵਖਰੇਵੇਂ ਵਧ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿੱਖਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਤੋਂ ਆਏ ਸੁਆਮੀ ਦਇਆ ਨੰਦ ਨੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ (ਸੁਧੀਕਰਨ ਜੋ ਅੱਜ ਦੀ 'ਘਰ ਵਾਪਸੀ' ਸਕੀਮ ਵਰਗੀ ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਬੜਾ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ, ਕੇਂਦਰੀ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਥੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਮਾਲ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਜੰਗ (ਜੰਗ ਹਿੰਦ-ਪੰਜਾਬ) ਲੜੀ ਸੀ, ਉਥੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦੀ ਸਾਂਝ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। 1901 ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਲੈਂਡ ਏਲੀਏਨੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਨੇ ਇਹ ਵੰਡੀਆਂ ਹੋਰ ਤਿੱਖੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕਿਸਾਨੀ ਆਧਾਰ ਵਾਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਫਿਰਕੇ ਐਕਟ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸਨ ਅਤੇ ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ/ਸੂਦਖੋਰਾਂ ਵਿਚ ਆਧਾਰ ਵਾਲਾ ਹਿੰਦੂ ਫਿਰਕਾ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਹੱਕ ਘਟਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਤਬਕਿਆਂ ਨੇ ਸਾਂਝੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਰਟੀ (ਯੂਨੀਅਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ) ਬਣਾਈ ਜੋ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ। ਇਹ ਸੀਮਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਏਕਤਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਆਖਰੀ ਯਤਨ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ (ਖਿਜਰ ਹਯਾਤ ਟਿਵਾਣਾ) ਨੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਇਹ ਜਤਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਇਕੱਠਾ ਰੱਖ ਕੇ ਅਲੱਗ ਤੀਜਾ ਮੁਲਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਨਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇ; ਪਰ ਇਹ ਯਤਨ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਮਾਰ-ਧਾੜ ਹੋਈ। ਕੋਈ ਇਕ ਕਰੋੜ ਪੰਜਾਬੀ ਰਵਿਊਜ਼ੀ ਬਣੇ ਅਤੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਪੰਜਾਬੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਸੁਪਨਾ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪਏ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਝਲਕ। ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਠੋਕ-ਵਜਾ ਕੇ ਪੂਰੇ ਧੜੱਲੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਵਕਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ।

1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵੰਡਾ ਰਕਬਾ, ਜਨਸੰਖਿਆ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਸੋਂ ਵਾਲਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਲਾਹੌਰ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਛੋਟਾ ਹਿੱਸਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਿਆਸਤ, ਆਰਥਿਕਤਾ ਤੇ ਸਮਾਜੀ ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਸਰਦਾਰੀ ਤਾਂ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਕੇ! ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਛੋਟੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1966 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਨਵੇਂ ਸੂਬੇ ਦੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ।

ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸੇ ਸਟੇਟ ਦੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣੀ, ਭਾਵੇਂ ਫੈਡਰਲ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਉਸ ਸਟੇਟ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਸੀਮਤ ਸਨ। ਉਂਜ, ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵੱਡੀ ਉਣਤਾਈ ਇਹ ਰਹਿ ਗਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਟੇਟ ਦੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੋਵੇ!

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ ਚੌਥੇ ਮੁੱਦੇ ਵੱਲ: ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਸਹਾਈ ਸਨ? ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਿਆ ਸੂਬਾ। ਜੁਬਾਨ ਨੂੰ ਨਹੋਆ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਮਦਦ ਮੁਹੱਈਆ ਹੋਵੇ। ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਜੁਬਾਨ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ (ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹੋਵੇ) ਸੰਵਿਧਾਨਕ, ਸਿਆਸੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਏਗਾ।

ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਹੋਣ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਕਈ ਲੱਖਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੜ੍ਹੀ, ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੇ/ਅਣਚਾਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਣੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਅਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਹਨ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਏ ਹਨ।

ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਪਾਸਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਚੋਖੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਧ ਰਹੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਆਰਥਿਕ ਫਾਇਦਾ ਲੈਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ) ਜੋ ਅੱਜ ਤੋਂ 60-70 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰੋਧੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਕੱਢਣ ਵਿਚ ਸਿਰ ਕੱਢਦੇ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਆਰਥਿਕ, ਸਿਆਸੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਖੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਅਜਿਹੀ ਮਜਬੂਰੀ, ਮਜਬੂਰੀ ਨਾ ਰਹਿ ਕੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਤਰਾਫ਼ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਅੰਗ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਦੇ ਵਕਤ ਹਿੰਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ (ਨਹਿਰੂ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਪੰਤ) ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ (ਗਾਂਧੀ, ਪਟੇਲ) ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਰੁਤਬਾ (ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ) ਦਿਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਘਾਤਕ ਅਸਰ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਕਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਅਮੀਰ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲਿਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਹਨ: ਮੈਥਿਲੀ, ਭੋਜਪੁਰੀ, ਬ੍ਰਜ, ਅਵਧੀ, ਮਗਧੀ, ਰਾਜਸਥਾਨੀ, ਹਰਿਆਣਵੀ, ਪਹਾੜੀ, ਡੋਗਰੀ ਆਦਿ। ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਵਾਲੀ ਹਿੰਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਨਿਗਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਨਾ ਬਖਸ਼ਦੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦੀ।

ਇਹ ਦੱਬੀਆਂ-ਕੁਚਲੀਆਂ ਹੁਣ ਜੁਬਾਨਾਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਥਿਲੀਆਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੇ ਮੈਥਿਲੀ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੁਤਬਾ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 2003 ਵਿਚ ਸੰਥਾਲੀਆਂ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜੁਬਾਨ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੁਤਬਾ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲਿਪੀ ਓਲਚਿਕੀ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਭ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਪੱਖੀ ਚਿਹਰਾ-ਮੋਹਰਾ ਅੱਗੇ ਆਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਗੁਣ ਤੇ ਤਾਕਤ ਪੱਖੋਂ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਵਧ ਰਿਹਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਸਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਛੋਟੇ ਧਾਰਮਿਕ ਫਿਰਕਿਆਂ- ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਜੁਬਾਨ, ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦੁਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜੁਬਾਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਕਰਨਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਦੇ ਰੋਲ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਮੁਲਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮੂਲਧਾਰਾ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪਈ ਕੁੱਤਰਤ ਕੁਝ ਘਟ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਉਂ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਾਕਤ ਮਿਲੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜੁਬਾਨ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਣਮੁੱਲਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਮਿਸਾਲਾਂ ਕੇ ਇਸ

ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਈਸਟ ਆਕਸਫੋਰਡ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸੈਂਟਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ ਹੁਣ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਛਪਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਰਸਾਲੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਤਕੜਾ ਹਿੱਸਾ ਦਲਿਤ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ 2009 ਵਾਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਗੱਲ ਬਤੀ ਨਿੱਖਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਗਰੀਬ ਈਸਾਈਆਂ ਦਾ ਬੜਾ ਸਿੱਕੇਬੰਦ ਰੋਲ ਹੈ।

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਮਾਤਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਉਪਰਲੇ ਤਬਕੇ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਉਪਰਲਾ ਵਰਗ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹਿੰਦੀ ਵੱਲ ਮੁੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਬਕੇ ਦੇ ਆਰਥਿਕ, ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗਲਬੇ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬੀ ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਤੋੜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਛੁਪੇ ਹੋਏ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰੋਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ, ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਿੱਖੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮੁਦਈ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ, ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਕਲਾਕਾਰ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਧੜੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਸਮਝ

ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਸਮਝ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਣਾਉਣ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਦੀ ਏਕੀਕਰਨ ਦੀ ਘਾਤਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੇਕਤਾ ਦੇ ਸੰਸਾਰਕ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੌੜਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰੀਆ ਵੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਮੋਢੀ ਥਾਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਦਰਜੇ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਪੰਜਾਬੀ ਬੱਚੇ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿੱਖੇ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿੱਖਣਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੁੱਢਲੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੱਚਿਆਂ 'ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਧਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲਪਨਿਕ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਘਾਤਕ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਤਰਾ ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਹੈ (ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨਾ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੁਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲਿਪੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਹਰਿਆਣਵੀ ਨੂੰ ਹੈ)। ਹਿੰਦੀ ਬੋਧਿਕ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲੋਂ ਅਮੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਮੀਰ ਹੈ।

ਦੱਖਣੀ ਤੇ ਪੂਰਬੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ

ਪਾ ਕੇ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਗਲਬੇ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ; ਹਿੰਦੀ ਬੜੀ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਅਮੀਰੀ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੰਦੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਧਣਾ-ਫੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਤੇ ਗਲਬਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ। ਹਿੰਦੀ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸਤੀ, ਪਰ ਅਖੌਤੀ ਕੌਮੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟੱਕਰ। ਇਹ ਹੈ ਮੁੱਦਾ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਵਾਲੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਹਨ: ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ। ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਇਨਸਾਨੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸੁਨੇਹੇ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ (ਲੰਗਰ, ਪੰਗਤ, ਸੰਗਤ) ਨੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਉੱਤੇ ਵੱਡੀ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਉੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਛੂਆ-ਛਾਤ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਾਂਗ ਡੁੱਘਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਸਪਿਰਟ ਵਾਸਤੇ ਮਜ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਪਰ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫਿਰ ਆਣ ਵੜਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਅਤੇ ਮਰਦਉਪਣਾ ਬੜੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਰਦਉਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਘਟੀਆ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੜਾਕੇਪਣ ਦੀਆਂ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ/ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੰਡੇ/ਪੁੱਤ ਲਈ ਤਰਜੀਹ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਦੇ ਘਾਣ (ਮਾਦਾ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ) ਦੇ ਡਰਾਉਣੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਇਹ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰੀ ਕਿਰਿਆਵਾਂ (ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ) ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਘਟੀਆ ਖਪਤਵਾਦ। ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਫੈਲਾਅ ਨਾਲ ਭਾਵੇਂ ਖਪਤਵਾਦ ਦੇ ਇਸ ਮਾਰੂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਸਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਖਿੱਤੇ (ਜਿਵੇਂ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕੁਝ ਦੇਸ਼) ਬਚੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਰ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੀ ਹੈ। ਚੀਜ਼ਾਂ (ਘਰ, ਕਾਰਾਂ, ਗਹਿਣੇ, ਕੱਪੜੇ) ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ, ਪੈਸਾ ਹਥਿਆਉਣ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਭੁੱਖ ਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹੀਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਏ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਨੇ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਪੱਖੋਂ ਕੁਝ ਉਪਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਖੋਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਉੱਤੇ ਆਪਾ-ਮਾਰੂ ਹਿੱਸਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਆਰਥਿਕ, ਸਿਆਸੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਜਿਥੇ ਡੂੰਘੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੁਝ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਯਤਨ ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਦੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ, ਪਿੰਗਲਵਾੜੇ ਦਾ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਅਣਖ ਲਈ ਲੜੇ ਸੰਘਰਸ਼, ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਤੇ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼, ਕਈ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾਵਾਂ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਲਈ ਵੰਗਾਰ, ਕੁਝ ਵਧੀਆ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ, ਉਮੀਦ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕੋਈ ਵੀ ਕੌਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸਹੀ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਲੈਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਤਿੱਖੀ ਪੜਚੋਲ, ਲੰਮੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਉਦਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਵੱਲ ਲਿਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਪਏਗਾ, ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ/ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ, ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਕੇ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਖੜ੍ਹਨਾ ਪਏਗਾ, ਮਰਦਉਪਣੇ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਕੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਨਾ ਅਤੇ ਅਪਣਾਉਣਾ ਪਏਗਾ, ਫੋਕੀ ਸ਼ੋਹਰਤ/ਦਿਖਾਵੇ ਵਾਲੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਉਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਮਿਹਨਤਸ਼ੀਲ ਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਵਾਲੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵੱਲ ਵਧਣਾ ਪਏਗਾ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣਾ ਪਏਗਾ। ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਓ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ/ਕੁਦਰਤੀ ਘੋਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲੇਗਾ।

ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਦੇ ਵਕਤ ਹਿੰਦੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪੱਛਮੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਰੁਤਬਾ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਘਾਤਕ ਅਸਰ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਮੀਰ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸੀ, ਪਰ ਲਿਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਵਾਲੀ ਹਿੰਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਨਿਗਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਨਾ ਬਖਸ਼ਦੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦੀ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਸਿਖਾਉਣ ਬਾਰੇ ਬਣਾਇਆ ਚਿਤਰ।

ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸਚਿਆਈ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗਾ। ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਉਥੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਮਹਾਨ ਕਿਤਾਬ 'ਦਾਸ ਕੈਪੀਟਲ' ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰ ਹੋਈ ਹੈ।

ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲਈ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਿਸਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਆਕਸਫੋਰਡ ਤੋਂ ਦੇਵੀ ਚਾਹਾਂਗਾ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਹੁਣ 'ਏ' ਪੱਧਰ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ (ਜੋ ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ ਦਾ ਆਖਰੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਲ ਆਕਸਫੋਰਡ ਵਿਚੋਂ 22 ਬੱਚੇ 'ਏ' ਪੱਧਰ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ 22 ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਇਕ ਸਿੱਖ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ, ਬਾਕੀ ਦੇ 20 ਦਲਿਤ ਸਨ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਈਸਾਈ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਬੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਘੋਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਉੱਤੇ ਪੁੱਜਿਆ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰ/ਦਲਿਤ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਣ ਜਦ ਕਿ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਮੱਧ-ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਰਗ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਲਿਤ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਗਿਰਜਾ ਘਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦਬਾ ਕੇ ਇਹ ਮਨਾਇਆ ਕਿ ਗਿਰਜਾ ਘਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ

ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਥੇ ਆਮ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਅਖੌਤੀ ਕੌਮੀ ਜੁਬਾਨ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਆਮ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਿਲ-ਓ-ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬੀ ਲਫਜ਼ ਤੇ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੀ ਟੰਬ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ ਪੰਜਵੇਂ ਤੇ ਆਖਰੀ ਮੁੱਦੇ ਵੱਲ: ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਹਨ? ਇਹ ਰੁਕਾਵਟੀ ਤਾਕਤਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ: ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ। ਕੁਝ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਜਾਂ ਵਿਗਾੜ-ਪਾਉਂਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਅਸਰ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟੀ ਤਾਕਤਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਹਨ: ਪਹਿਲਾ, ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਵਿਚ ਬੜੀ ਭਾਰੂ ਤਾਕਤ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੈਰ-ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜੁਬਾਨਾਂ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਦੇ ਘੱਟ ਤੇ ਕਦੇ ਵੱਧ ਇਹ ਹਿੰਦੀ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰੀਆ ਦੇ-ਪੱਖੀ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਂਹ-ਮੁਖੀ ਅਸਰਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚਾਈ ਮੰਨ ਕੇ ਇਸ ਨਾਲ ਰਚਨਾਤਮਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੂਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਪੱਖੋਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਸੰਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤਾਕਤ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਵਧਾਉਣ

ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਮਜਬੂਰੀ ਸਮਝ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੀ ਬੋਧਿਕ ਲੋੜ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ। ਤਾਮਿਲ ਵਰਗੀਆਂ ਜੁਬਾਨਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਅਮੀਰੀ ਪੱਖੋਂ ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਅਮੀਰ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਆਜ਼ਾਦ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੇਗਾ। ਹਿੰਦੀ, ਹਿੰਦੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬੰਗਲਾ ਦੀ ਬੰਗਲਾ, ਆਸਾਮ ਦੀ ਆਸਾਮੀ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਤੈਲਗੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ। ਇਸ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਅਖੌਤੀ ਕੌਮੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਇਸ ਲਈ ਬੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਖੇਤਰ ਦੇ, ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਪੱਛਮੀ ਭਾਰਤ (ਗੁਜਰਾਤ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਘੜਦੇ ਵਕਤ ਸਿਆਸੀ ਗਲਬਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਿਆਸੀ ਗਲਬੇ ਵਾਲੀ ਜੁੱਡਲੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਕਰ ਕੇ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਅਖੌਤੀ ਕੌਮੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਦਿੱਤੀ। ਮਸਲਨ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੈਥਿਲੀ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੈਥਿਲੀ ਲੋਕ ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੂੰ 'ਗੱਦਾਰ' ਲਫਜ਼ ਵਰਤ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਠੋਕ ਵਜਾ ਕੇ ਅਤੇ ਧੜੱਲੇ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਹਿੰਦੀ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਅਤੇ ਸਾਂਝ

ਐਸ.ਐਸ. ਮੀਸ਼ਾ-2

ਲੀਕ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ

ਸ਼ਾਇਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਮੀਸ਼ਾ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ-ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ‘ਚੁਰਸਤਾਂ’, ‘ਚੀਕ ਬੁਲਬੁਲੀ’ ਅਤੇ ‘ਲੀਕ’ ਵਰਗੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਭੁਲਾਇਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਖੁਦ ਨਾਲ ਬੜੀ ਭਿਅੰਕਰ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਤਰਦੀ ਬੇਵਸੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਫੜਿਆ ਹੈ। ਇੰਨੀ ਹੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਇਸ ਸ਼ਾਇਰ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੇ ਇਸ ਲੰਮੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸਿਆਸਤ ਬਾਰੇ ਗੁਫਤਗੂ ਰਚਾਈ ਹੈ। ਬੱਲ ਵੱਲੋਂ ਛੇਤੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਦੇ ਭੇਤ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਸੱਚ ਸਿਰ ਭਾਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਪਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਤਰਤੀਬਾਂ ਦੀ ਜੁਗਲਬੰਦੀ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਫਾਥੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਉਘੜਨ ਲਗਦੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਐਸ.ਐਸ. ਮੀਸ਼ਾ ਦਾ ਸਰਗਰਮ ਸਿਰਜਣਾਤਮਿਕ ਕਾਲ 1957-77 ਦਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦਾ ਦੌਰ ਵੀ ਇਹੋ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਹਾਂਦਰੂ ਕਦਰਾਂ, ਇਨਸਾਨੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਸਵੈ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਪੂਰੀ ਸ਼ਿਦਤ ਨਾਲ ਮੁੱਦੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮਸੀਹਾਈ ਸੁਪਨੇਸਾਜ਼ੀ ਦੇ ਖਤਰਿਆਂ ਦੇ ਭੇਤੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਨੇਹਵਾਦੀ-ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਾਂ ਸੋਰੀਲੀ ਸੁਰ ਵਿਸਥਾਪਤੀ ਪੱਖੀ ਕਿਸੇ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ ਦਾਅ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਅੰਗ ਅਤੇ ਮਿਹਨੇ ਸੁਣਨੇ ਪਏ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਗਹਿਰੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਧਾਰਮਿਕ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ
ਫੋਨ: 647-982-6091

ਚੱਲੀ, ਉਸ ਨੇ ਮੀਸ਼ੇ ਦੇ ਆੰਤਰਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਹੋਰ ਵੀ ਅਸਤ-ਵਿਅਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਹੌਲ ਆਖਰਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਕੋਂ ਲੈ ਗਿਆ।

ਮੀਸ਼ਾ ਯਾਰਾਂ ਦਾ ਯਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਕਾਂਜਲੀ ਵਾਲੀ ਝੀਲ ਵਿਚ ‘ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ’ ਜੇ ਉਹ ਨਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸੁਰਜੀਤ ਹਾਂਸ ਵਰਗੇ ਹਿਮਾਲੀਆ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਹਰ ਮਿੱਤਰ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰਤਾ ਉਸ ਨੇ ਸਾਹ ਸਾਹ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ। ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਕਹਿਰਾਂ ਦੀ ਭਟਕਣ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਅਸੀਮ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਹੇਲੀ ਵਰਗੀ ਲੰਮੀ ਨਜ਼ਮ ਸੀ। ਯੂਨਾਨੀ ਮਿਥਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸਾਇਰਨਜ਼ (ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਪਰੀਆਂ) ਦਾ ਗੀਤ ਉਹ ਸਦਾ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਮਨਮੋਹਨ ਤੇ ਚਹੇਤੀ ਸਾਬਣ ਨਾਲ ਗੀਤ ਸੁਣਨ ਦੀ ਲਲਕ ਵਸ ਹੀ ਉਸ ਦਿਨ ਝੀਲ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਮਾਹੌਲ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਧੀਮੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਹੁਣ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਈ!

‘ਚੁਰਸਤਾਂ’ ਨਜ਼ਮ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਲਜ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਇਸ ਨਜ਼ਮ ਦੇ ਪੈਰਾਡਾਈਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਉਹਨੇ ਕਦੀ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਕਦਮ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸੇ ਅਲੋਕਾਰ ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀਮੇ ਸੁਰ ਵਾਲੀ ਕਲਾਤਮਿਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨਾਲ ‘ਅਰਸ਼ ਤੇ ਕੁਮੰਦ ਪਾਉਣ’ ਦੀ ਆਪਣੀ ਚਾਹੁਤ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿਵੇਂ ਤਾਰੀ? ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਕਿਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ? ਰਤਾ ‘ਸੋਝੀ’ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀ ਨਜ਼ਮ ਪੜ੍ਹੀਏ:

ਤੇਰੀ ਮੋਨਾਲੀਜ਼ਾ ਜਿਹੀ ਮੁਸਕਾਨ ਦੇਖ ਕੇ
ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ/ਇਹ ਜੰਗ ਰਚਨਾ
ਸਾਡੀ ਹਰ ਮਨਸ਼ਾ ਦੀ ਪਾਲਕ

ਜੇ ਚਾਹਾਂ ਤਾਂ ਰਾਤੀਂ ਤਾਰੇ
ਤੇਰੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰਨ

ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ।

ਇਸੇ ਨਜ਼ਮ ਦੀਆਂ ਟੁਣੇਹਾਰ ਸਤਰਾਂ ਹਨ:
ਤੇਰੀਆਂ ਬੁਲੀਆਂ ਨੂੰ ਰੰਗਣ ਲਈ
ਸੁੱਤੀ ਉਠਦੀ ਊਸ਼ਾ ਸੁੱਚੇ ਮੂੰਹ ਆਵੇਗੀ

ਜੇਕਰ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਸਵਾਦਾਂ
ਸੰਗ ਅਲਸਾਏ ਅੰਗਾਂ ਉਤੋਂ
ਨੀਂਦ ਅਜੇ ਨਾ ਲੱਭੀ ਹੋਵੇ
ਰਾਤ ਲੰਮੇਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ
ਰੁਕ ਬੋਝਾ ਚਿਰ ਲੋ ਜਾਵੇਗੀ

ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ/ਤੇਰੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਚੁੰਮਣਾ
ਮੁਕਤੀ ਪਾ ਲੈਣਾ ਹੈ
ਇਸ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਭੋਂ ਕੁਝ ਬਣਾ ਲੈਣਾ ਹੈ
ਪਰ ਹੁਣ ਤੂੰ ਚੰਨ ਮੁਖ ਮੋੜਿਆ
ਸੁਪਨ ਤੋੜਿਆ
ਤਾਰੇ ਸਭ ਕਰੋਪੀ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਸੋਝੀ ਟੁੰਬੇ, ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ
ਜੀ ਘਬਰਾਇਆ ਹੈ
‘ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਸੌਂਦੇ’
ਆਦਮ ਹਵਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਹੜੀ
ਸੋਝੀ ਦਾ ਫਲ ਖਾ ਕੇ
ਕਿਸ ਨੇ ਸੁੱਖ ਪਾਇਆ ਹੈ

‘ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਇਕ ਪਿਆਲੀ’ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠਲੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਨਜ਼ਮ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਰਸਹੀਣ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪ੍ਰਤੀ ਅਚਾਨਕ ਬੋਝਾ ਉਚੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰਲਾ ਆਕ੍ਰੋਸ਼ ਜ਼ਰਾ ਦੇਖੋ:

ਕਾਫੀ ਚੱਪਣੀ ਜਿੰਨੀ ਡੂੰਘੀ
ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਿੰਨੀ ਮੰਦੀ
ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ ਅਤਿਆਚਾਰੀ
ਭੁੱਖ ਨੰਗ ਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ
ਇਹ ਨਕਟਾਈ ਇਸ ਸੂਟ ਨਾਲ
ਸੋਹਣਾ ਮੈਚ ਹੈ ਕਰਦੀ

ਪਰ, ਇਕੋ ਨਜ਼ਰ ਕਾਲਜਾ ਧੂੰਹਦੀ
ਇਕੋ ਗੱਲ ਕਾਲਜਾ ਲੂੰਹਦੀ
ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਿੰਨੀ ਮੰਦੀ
ਹੋਵੇ ਸ਼ਰਮ ਹਜ਼ਾ ਜੇ ਚੁਲੀ
ਕਾਫੀ ਨੱਕ ਡੋਬਣ ਨੂੰ ਕਾਫੀ।

‘ਦਾਅਵਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ’ ਆਪਣੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਮਧ-ਵਰਗੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦਿਖਾਵੇ ਅਤੇ ਨੀਰਸ ਖੋਖਲੇਪਣ ‘ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੜ, ਸਹੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਧੀਮੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕਰਦੀ ਸਾਹਕਾਰ ਨਜ਼ਮ ਹੈ:

ਰਾਤ ਕਾਫੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਾਨੇ-ਮਨ
ਸੌਂ ਜਾਓ ਹੁਣ
ਸਾਂਭ ਹੋ ਜਾਓ ਸਵੇਰੇ ਸਭ ਸਾਮਾਨ
ਛੱਡੋ ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਧਿਆਨ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦੇਵੋ
ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਬਚੇ ਫਲਕੇ, ਜੂਨੇ ਬਰਤਨ
ਖਾਲੀ ਡੂੰਘੇ, ਲਿਬੜੇ ਹੋਏ ਨੈਪਕਨ
ਰਾਤ ਕਾਫੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਾਨੇ-ਮਨ।

ਤੁਰ ਗਏ ਮਹਿਮਾਨ ਵੀ
ਹੁਣ ਬੇਸ਼ਕ ਮੱਥੇ ਤਿਊੜੀ ਆਉਣ ਦੇਵੇ
ਸੁਣ ਕੇ ਚਗਲੇ ਹੋਏ ਲਤੀਫੇ ਚੁਗਲੀਆਂ
ਅੱਕ ਗਏ ਹੋਣੇ ਨੇ ਹੋਠ
ਲਿਪਸਟਿਕ ਦੇ ਹਾਲ ਹੀ
ਪੁੰਝ ਦੇਵੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੁਸਕਾਣ ਵੀ।

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਜ਼ੂਰ ਨੂੰ ਨਮੋ ਮੀਸ਼ਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਬੂਠੇ ਦੰਭ, ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਅਤੇ ਦਿਖਾਵੇ ਖਿਲਾਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ ‘ਬਾਬਾ

ਨਾਨਕ’ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਮ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਇਉਂ ਹਨ:

ਮੈਂ ਭੁਲਿਆ ਭਟਕਿਆ ਰਾਹੀ
ਤੇਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।
ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ, ਵਰ੍ਹੇ ਛਮਾਹੀਂ
ਉਂਜ ਮੇਰਾ ਰਾਹ
ਤੇਰੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਰਾਹ ਤੋਂ ਬੜਾ ਅਲੱਗ ਹੈ
ਆਪਣੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ
ਮੈਂ ਹਥਿਆਰ ਵਿਹੂਣਾ ਬਾਬਰ
ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੌਡਾ ਰਾਖਸ਼
ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਹੈ

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਇਕ ਤੀਰਥ ਜਾ ਕੇ
ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ
ਉਸ ਤੀਰਥ ਦਾ ਭਾਈ ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ
ਆਪਣਾ ਪੇਟ ਪਾਲਦਾ
ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਟਾਲਦਾ

ਉਸ ਨੇ ਤੇਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪਰ
ਪਾਰਾਵਾਰ ਕਦੀ ਨਾ ਪਾਇਆ
ਮੈਂ ਉਸ ਤੀਰਥ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ

ਪਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰੀ ਨਾ ਆਇਆ

‘ਢਾਰਸ’ ਨਜ਼ਮ ਨਾਲ ਉਹ ‘ਚੁਰਸਤੇ’ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਿਸੇ ਆਸ ਵਿਚ ‘ਦਸਤਕ’ ਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

ਜਾਣ ਦੇ ਮੂਰਖ ਮਨਾ,
ਹੁਣ ਭੁੱਲ ਵੀ ਜਾ, ਜਾਣ ਦੇ
ਧਰਤ ਉਤੇ ਸੁਰਗ ਦੇ ਜਲਵੇ
ਉਤਾਰੇ ਸੀ ਕਦੀ।
ਵਿਲਕਦੇ ਸਾਗਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਤੇ ਜਿੰਦੇ ਮੇਰੀਏ,
ਰੇਤ ਦੇ ਸਨ ਮਹਿਲ,
ਉਹ ਜੋ ਤੂੰ ਉਸਾਰੇ ਸੀ ਕਦੀ।

ਉਜੜ ਚੁੱਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ
ਹੁਣ ਖੰਡਰਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ,
ਏਸ ਹੁਣ ਦੀ ਘੜੀ ਦੀ
ਕੁਝ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਕਦਰ ਕਰ।
ਸੀਸਿਆਂ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਤੋਂ,
ਮੋੜ ਲੈ ਹੁਣ ਸੋਚ ਨੂੰ,
ਐ ਦਿਲਾ ਹੁਣ ਸਬਰ ਕਰ,
ਹੁਣ ਸਬਰ ਕਰ, ਹੁਣ ਸਬਰ ਕਰ।
ਅਜੋਕੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਸਭਿਅਤਾ

ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਖਰਾਂ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ; ਅਜਿਹੇ ਜਲਵੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲੇਖਾ, ਕੋਈ ਸੁਮਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਮੀਸ਼ੇ ਵਰਗੇ ਮਲੰਗ

ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਯਾਤਰੂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਕੀਹਨੂੰ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੌਰ ਨੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਕੀਮਤ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਵਸੂਲੀ ਹੈ- ਮੁਹੱਬਤ ਵਰਗੇ ਸਭ ਤੋਂ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਪਾਕੀਜ਼ ਅਹਿਸਾਸ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰਾ ਸਾਹ-ਸਤ ਹੀ ਨਿਚੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ‘ਜਾਣ ਦੇ’ ਨਜ਼ਮ ਵਿਚ ਉਹ ਇਸ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਰਾ ਪੜ੍ਹੋ:

ਜਾਣ ਦੇ
ਹੁਣ ਹੋਰ ਕੱਕੀ ਰੇਤ ਦੇ ਘਰ ਨਾ ਬਣਾ
ਹੋਰ ਕੱਚੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੇ
ਰਾਂਗਲੇ ਫਨੂਸ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਉਡਾ
ਜਾਣ ਦੇ ਜੋ ਹੋਣ ਵਾਲਾ/ਜਾਣ ਦੇ ਜੋ ਹੋਵੇਗਾ

ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਥੋਂ ਬਿਨਾ ਵੀ
ਮੁਸਕਾਣ ਲੱਗ ਪੈਣਾ ਹੈ ਤੂੰ
ਤੇ ਕਿਸੇ ਪੀਡੀ ਜਿਹੀ ਗਲਵਕੜੀ ਦੇ ਨਿੱਘ ਨੂੰ
ਹੋਰ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ
ਫਿਰ ਅਜਮਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਣਾ ਹੈ ਤੂੰ

(ਪਰ) ਫਿਰ ਕਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੀ
ਘਰ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਥੱਕੀ ਹੋਈ

ਕੁਝ ਨਵੀਂ ਵੇਖੀ ਫਿਲਮ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਮਾਣ ਮੱਤੇ ਰੌਅ ‘ਚ ਵਹਿ ਕੇ
ਭੇਤ ਦੀ ਸਾਂਝਣ ਗੁਵਾਂਢਣ ਕੋਲ ਬਹਿ ਕੇ
ਫੋਲ ਕੇ ਵੇਖੋ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ
ਤੇ ਕਹੋ ਕੁਝ ਫਖਰ ਹਨ
ਇਹਨਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ‘ਚ ਮੇਰਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ
ਉਸ ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ
ਖੋਰੇ ਕਿੰਨਾ ਫਿਕਰ ਹੈ।

ਝਟ ਹੀ ਫਿਰ ਜਾਗ ਪਏਗਾ
ਫਿਕਰ ਤੇਨੂੰ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਚਾਹ ਲਾਉਣ ਦਾ
ਵਕਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ
ਬਾਲਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲੋਂ ਆਉਣ ਦਾ
ਪਿਆਰ ਮੇਰੇ ਦੀ ਕਥਾ
ਇਕ ਵਸੀਲਾ ਹੋਵੇਗਾ
ਆਪਣਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਛੋਟੀਆਂ
ਸਖੀਆਂ ਦਾ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦਾ
ਜਾਣ ਦੇ... ਹੁਣ ਜਾਣ ਦੇ...।

ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੇ ਰਹਿਨੁਮਾਵਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ, ਉਹ ਮੀਸ਼ੇ ਨੂੰ ਬਾਹਲੇ ਜਚੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜੋਗਿੰਦਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਦਕਾ ਉਹ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਰਲਿਆ। ਕਾਮਰੇਡ ਸਟਾਲਿਨ ਅਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਬੇਰੀਏ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰਕਰਦਗੀ ਬਾਰੇ

ਖਰੁਸ਼ਚੇਵ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਕਤਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਸਥਾਨਕ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਦੇ ਬੇਲਚਕ ਤਰਕ ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਜਮਹੂਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਜਾਮਨ ਵਖਰੇਵੇਂ ਜਾਂ ਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਸੁਹੱਪਣ ਨੂੰ ਤਸਲੀਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨੂੰ ਵਿਹਦਿਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ‘ਚ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਮੋਹ ਭੰਗ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਅਨੇਕਾਂ ਜਾਹਿਰਾ ਅਤੇ ਲੁਕਵੀਆਂ ਬੇਇਨਸਾਫੀਆਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ‘ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਅਤੇ ਲੋਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਥਾਪਤੀ ਖਿਲਾਫ ਰੰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚੋਂ ਕਦੀ ਪਾਸੇ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਰੰਜ ਅਤੇ ਕਹਿਰਾਂ ਦੇ ਆਕ੍ਰੋਸ਼ ਨੂੰ ‘ਚੀਕ ਬੁਲਬੁਲੀ’ ਨਜ਼ਮ ਅੰਦਰ ਆਖਰ ਜ਼ੁਬਾਨ ਜਦੋਂ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਛੱਡੋ, ਨਿੰਦਕ ਵੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਕਰ ਉਨੇ:

ਨੰਦੂ ਛੱਡੇ ਦੀ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਹੈ
ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਨੇ ਰੋਜ਼ ਤਿਕਾਲੀਂ
ਇਕ ਦੋ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਨ ਦੀ
ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ
ਭਰੀ ਪਰੇ ਵਿਚ ਗਲ ਪੱਲਾ ਪਾ
ਜਦ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ
ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਲਾਗ ਡਾਟ ਨਾ
ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਭੈਣ, ਪਿੰਡ ਦੀ ਹਰ ਨਾਰੀ
ਦਾਰੂ ਪੀ ਕੇ ਚਿੱਤ ਘਾਬਰਦਾ
ਘਾਉਂ ਮਾਉਂ ਹੁੰਦਾ
ਡੱਕ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਆਈ ਚੀਕ ਹੈ ਜਾਂਦੀ ਮਾਰੀ।

ਮੈਨੂੰ ਬੇਸ਼ੱਕ/ਦਾਰੂ ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ ਲੱਭਦਾ
ਪਰ ਮੈਂ ਏਸ ਬੇਕਿਰਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ
ਕਿੰਨੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ
ਇਕ ਚੀਕ ਤੇ ਨਾਲ ਬੁਲਬੁਲੀ ਡੱਕੀ ਫਿਰਦਾਂ
ਚੁੱਪ ਚੁਪੀਤਾ ਇਕ ਖਲਬਲੀ ਚੱਕੀ ਫਿਰਦਾ

ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ
ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਜਲਸੇ ਵਿਚ
ਤਕਰੀਰ ਸੁਣਦਿਆਂ
ਜਨ ਗਣ ਮਨ ਦੀ ਜੈ ਹੋ, ਜੈ ਹੋ
ਸੋਗ ਸਭਾ ਦੀ ਚੁੱਪ ਦੇ ਮੌਕੇ
ਚਿਤ ਘਾਬਰਿਆ
ਚੀਕ ਬੁਲਬੁਲੀ ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ਰੋਕੀ ਹੈ

ਪਰ ਹੁਣ ਹੋਰ ਨਾ ਡੱਕੀ ਰਹਿੰਦੀ
ਹਰ ਦਮ ਜ਼ਬਤ ਨਾਲ ਹੈ ਖਹਿੰਦੀ
ਦਿਨ ਭਰ ਹੋਸ਼ ਭਟਕਦੀ
ਅੰਦਰੋਂ ਪੱਸਲੀਆਂ ਭੰਨਦੀ ਹੈ
ਰਾਤੀਂ ਅੱਖੀਂ ਨੀਂਦ ਨਾ ਪੈਂਦੀ।

ਹੁਣ ਜੀਅ ਕਰਦਾ/ਕੱਲ੍ਹ ਕਚਹਿਰੀ ਲਾਗੇ
ਗਾਂਧੀ ਚੌਕ ‘ਚ ਖੜ੍ਹ ਕੇ
ਸਾਰਾ ਗੁਭ ਘਲਾਟ ਕਢ ਲਵਾਂ
ਏਨੇ ਚਿਰ ਦੀ ਡਕੀ ਹੋਈ
ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਚੀਕ ਬੁਲਬੁਲੀ ਮਾਰਾਂ
ਮੁਸਕੋਂਦੇ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਬੁੱਤ ਤੋਂ
ਡਾਂਡੀ ਸਫਰ ਦੀ ਸੋਟੀ ਖੋਹ ਕੇ
ਆਪਣਾ ਹੀ ਸਿਰ ਪਾੜਾਂ
ਲਹੂ ਪਲੱਥਾਂ/ਬੁੱਤ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਡਿੱਗਾਂ
ਸਾਹ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਇਕ ਦੋ ਵਾਰੀ, ਰਾਮ ਪੁਕਾਰਾਂ।

ਮੀਸ਼ਾ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤਕ ‘ਚੁਰਸਤੇ’ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਸਬਰ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ‘ਗੋਦੇ’ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ‘ਕੱਚ ਦੇ ਵਸਤਰ’ ਪਾ ਕੇ ਉਹਨੇ ਹੱਥ ਮਾਸ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੁਸੀਨ ‘ਆਤਮਹੀਣ ਬੁੱਤਾਂ’ ਅਗੇ ਸਜਦੇ ਕੀਤੇ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਤਰਲੇ ਮਾਰੇ, ਬੋਬਰੀਆਂ ‘ਦਸਤਕਾਂ’ ਦਿੱਤੀਆਂ; ਪਰ ਗੱਲ ਜਦੋਂ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਬਣੀ ਨਾ, ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨਮੋਹਕ, ‘ਮੀਸ਼ੀਅਨ’ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਹੱਸਦਿਆਂ ਹੱਸਦਿਆਂ ‘ਸਾਇਰਨਜ਼’ ਦਾ ਰਹੱਸਮਈ ਗੀਤ ਸੁਣਨ ਦੀ ਉਮਰ ਭਰ ਦੀ ਰੀਝ ਨੂੰ ਪੁਗਾਉਣ ਲਈ ਕਾਂਜਲੀ ਝੀਲ ਅੰਦਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਤਾਂ ਛੱਡੋ, ਰੱਬ ਸੱਚੇ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਐਬਸਰਫ ਲੀਲਾ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਤਿਮ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ‘ਚੀਕ ਬੁਲਬੁਲੀ’ ਮਾਰ ਲਈ। ਅਜਿਹੀ ‘ਚੀਕ ਬੁਲਬੁਲੀ’ ਮਾਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ‘ਚੁਰਸਤੇ’ ਵਿਚ ਖਲੋਤਿਆਂ, ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਇਸ ‘ਕੋਤਿਕ’ ਨੂੰ ਸੁਹਜਮਈ ਆਭਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜਿਸ ਚਾਅ, ਉਮਾਹ ਅਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ। ‘ਚੀਕ ਬੁਲਬੁਲੀ’ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਤਾਂ ਹੱਦ ਹੀ ਹੋਈ: ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਭੇ ‘ਤੇ)

ਅਨੁਸਾਰ, 'ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਿਆਂ' ਉਹ ਬਣਾਲੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਹਰ ਸੱਜਣ-ਸਹੇਲੀ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾ-ਪਾ ਕੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਭੱਜਾ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ! ਸੁਰਜੀਤ ਹਾਂਸ ਮਹੀਨੇਵਾਰ ਪਰਚੇ 'ਸਿਰਨਾਵਾਂ' (ਸੰਪਾਦਕ ਜਨਕਰਾਜ ਸਿੰਘ) ਵਿਚ 'ਮੇਰੇ ਵਾਲਾ ਮੀਸ਼ਾ' ਲੇਖ ਵਿਚ ਦੱਸਦਾ ਹੈ- ਮੀਸ਼ਾ ਮਰਨ ਤੋਂ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੁਪਹਿਰੇ ਬੀਅਰ ਪੀਂਦਾ ਪੀਂਦਾ ਕਹਿੰਦਾ- ਉਠ। ਪੁਤਲੀ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਸਿਰ ਮੁਨਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਹੋਟਲ ਲੈ ਵੜਿਆ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਉਥੇ ਕੀ ਕਰਨਾ। ਕਹਿੰਦਾ- ਬਸ, ਦੇਖ ਸਹੀ। ਅਸੀਂ ਜਿਹੀ ਬੀਅਰ ਘਰ ਪੀਤੀ, ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਉਥੋਂ ਪੀ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਏ।

ਇਸੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਹਾਂਸ, ਮੀਸ਼ੇ ਦੀ ਕਾਵਿ ਸਮਰੱਥਾ ਬਾਰੇ ਫਤਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ- ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਨਜ਼ਮਾਂ ਅਕਸਰ ਪਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹਦੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਾਜ਼-ਬਾਜ਼ ਸੀ। ਇਹਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਅਜਿਹੀ ਕਵਿਤਾ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ। ਕੁਝ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦ ਦਾ ਅਸਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਹੋਲਟਾਇਮਰੀ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਛੱਡ ਕੇ ਆਇਆ ਸਾਂ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਦਬ ਦਬਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਮੱਤ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਅਨੁਭਵ-ਵਰਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਖੋਟ ਖਬਰੇ ਕਿਥੇ ਲੈ ਜਾਵੇ? ਮੀਸ਼ਾ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂ ਮੰਨੇ? ਉਹਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਛਪਦੀਆਂ ਸਨ!

ਹੁਣ ਮੀਸ਼ੇ ਦੀ ਨਜ਼ਮ 'ਸ਼ਿਕਾਇਤ' ਰਤਾ ਦੇਖੋ! ਸ਼ਾਇਦ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਦਰਸ਼ ਤੋਂ ਮੋਹ ਭੰਗ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਨੋਅਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਹੈ ਇਹ ਨਜ਼ਮ: ਅਸੀਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕੀ ਕਹੀਏ, ਹੁਣ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹੀਏ ਤੇਰੇ ਬਾਰੇ, ਕੌਣ ਸੁਣੇਗਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸੁਣ ਕੇ ਕੀ ਆਖੇਗਾ? ਆਪਣਾ ਆਪ ਮਿਟਾ ਕੇ ਆਪਾਂ ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਥਾਣੀਂ ਦੁਨੀਆ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਦੀ, ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਕਸਵੱਟੀ ਜਾਣ ਲਿਆ ਸੀ ਸਾਰੇ ਜੰਗ ਦੀ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿਹੜੇ ਮੂੰਹੋਂ, ਤੇਰੀ ਕਿਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰੀਏ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਆਪੇ ਆਪਣਾ ਪਾਜ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਭੰਡੀ ਕਰਨੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਚੁਗਲੀ ਖਾਣੀ --- ਜੋ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਬਰ ਪਟਾਰੀ ਪਾ ਰੱਖਾਂਗੇ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਕਦੀ ਵੀ ਧਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਸੀਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਨਜ਼ਮ ਸਟਾਲਿਨ ਵਰਤਾਰੇ ਨਾਲ

ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਉਸ ਕਹਿਰੀ ਵਰਤਾਰੇ ਤੋਂ ਮੋਹ ਭੰਗ ਦੀ ਜ਼ਦ ਵਿਚ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਕਤਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਪਮਈ ਮਨੋਅਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨਜ਼ਮ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ-ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਵਿਕਟਰ ਸਰਜ ਦੀ 'ਕੋਸ ਆਫ ਕਾਮਰੇਡ ਟੁਲਾਯੋਵ', ਆਰਥਰ ਕੋਇਸਲਰ ਦੀ 'ਡਾਰਕਨੈਸ ਐਟ ਨੂਨ', ਹੰਗੇਰੀਅਨ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਲਾਸਲੋ ਰੋਇਕ ਤੇ 'ਵਲੰਟੀਅਰਜ਼ ਆਫ ਦਿ ਗੈਲੇਜ਼' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਸਟਾਲਿਨ ਦੌਰ ਦੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਬੇਲਾਜੈਸ਼ ਦੀਆਂ ਤਰਾਸਦੀਆਂ ਚੇਤੇ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਮੀਸ਼ੇ ਦੇ ਖੱਬੇ ਦਾਅ ਖੜ੍ਹੇ ਮਿੱਤਰ 'ਚੁਰੱਸਤਾਂ' ਨਜ਼ਮ ਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਮਖੌਲ ਉਡਾਉਂਦੇ ਰਹੇ; ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਾਉਂਦੇ ਵੀ ਰਹੇ। ਉਸ ਉਪਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਵਾਰ ਦੀ ਸਿਖਰ ਨਕਸਲੀ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਈ ਜਦੋਂ ਸਮਕਾਲੀ ਸ਼ਾਇਰ ਜਗਤਾਰ ਨੇ ਲਾਲ ਪਰਚਮ ਉਠਾਇਆ; ਮੀਸ਼ੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਮ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਰਮ ਦਿਵਾਈ; ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਜਗਤਾਰ ਦੀ ਉਸ ਨਜ਼ਮ ਦੇ ਬੋਲ ਸਨ:

ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ/ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕੀ/ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਛਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ/ਆਪਣੀ ਚੀਕ ਦਬਾਈ ਬੈਠੇ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਥਾਏ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦੀ 'ਲੋਕ ਲਹਿਰ' ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸੁਹੇਲ ਦੀ 'ਸਿਰਜਣਾ' (ਅਪਰੈਲ 1969) ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਮੀਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਵਿਅੰਗਮਈ ਨਜ਼ਮ 'ਆਕਾਸ਼ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਟਕ' ਦੀਆਂ ਚੰਦ ਸਤਰਾਂ:

ਹਰ ਵਾਦ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਕੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ 'ਚੁਰੱਸਤੇ' ਵਿਚ ਆ ਖੜ੍ਹਿਆ ਅਕਲ ਹੋਸ਼ 'ਤੇ ਜੰਦਰਾ ਲਾ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਉਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਕੇ ਹੌਸਲਾ ਕਰ ਕੇ ਅਗੇ ਵਧਿਆ ਗਾਂਧੀਵਾਦ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜਿਆ!

ਜਗਤਾਰ ਜਾਂ ਸੁਹੇਲ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਤਾਂ ਨਮੂਨਾ ਮਾਤਰ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨੇਬਾਜ਼ੀ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਮੀਸ਼ੇ ਨੂੰ ਇਕ ਤਾਂ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਛੁੱਟ ਜਾਣ ਦਾ ਖੌਫ ਸੀ, ਦੂਸਰਾ ਨਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ, ਹੈਜ਼ਮੇਨਿਕ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਅੰਗ, ਤੇ ਫਿਰ ਕਈ ਉਚ ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ ਨਿੱਘੇ ਯਾਰਾਨੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹੱਤਕ ਭਰੀ 'ਪੁਛ-ਗਿਛ' ਤੋਂ ਜਾਂਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰੰਤਰ 'ਦਰਿਸ਼ਤ' ਦੀ ਜ਼ਦ ਵਿਚ ਉਹ ਆਇਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਕਲਾਸਿਕ ਨਜ਼ਮ 'ਲੀਕ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ:

ਜੋ ਸਮਝੇ ਮਹਿਰਮ ਦਿਲ ਦੇ ਸਨ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ, ਸੰਗੀਨ ਨਾਲ ਜਾਂ ਕਲਮ ਦੀ ਨੋਕ ਮਹੀਨ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਗੋਰੇ 'ਤੇ ਜਾਂ ਚਿੱਟੇ ਕਾਗਜ਼ ਕੋਰੇ 'ਤੇ ਖਿੱਚਦੇ ਨੇ ਲੀਕ ਬਰੀਕ ਜਿਹੀ

ਮੇਰੇ ਦਿਲ 'ਚੋਂ ਉਠਦੀ ਚੀਕ ਜਿਹੀ 'ਦੱਸ ਭੇਤ ਆਪਣੇ ਖਾਸੇ ਦਾ ਤੂੰ ਲੀਕੋਂ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਦਾ?' ਇਹ ਪੁਛਣ 'ਤੇ ਨਾ ਕੁਝ ਕਹਾਂ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਜਾਵਾਂ, ਚੁੱਪ ਰਹਾਂ। ਖੁਦਗਰਜ਼ ਕਹਿਣ, ਗੱਦਾਰ ਕਹਿਣ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਸਮਝੋਤਾਕਾਰ ਕਹਿਣ! ਮੈਂ ਸਭ ਮੁਸਕਾ ਕੇ ਸਹਿ ਜਾਨਾਂ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਰਹਿ ਜਾਨਾਂ ਇਹ ਲੀਕ ਤਾਂ ਸਾਹ ਦੇ ਰੰਗ ਦੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਫੇਫੜਿਆਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਹੈ। ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਮਹਾਨ ਮਾਨਵਵਾਦੀ

ਕਪੂਰਥਲੇ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਂਤ ਕਾਂਜਲੀ ਨਦੀ ਜਿਥੇ ਮੀਸ਼ਾ ਸਮਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਖਵਾਬ ਜਿਸ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਉਹਨੇ 25 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ '1844 ਵਾਲੇ ਖਰੜੇ' ਵਾਲੀ ਅਦਭੁਤ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਉਲੀਕੇ, ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰੋਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੀ ਉਦਾਤ 'ਨਜ਼ਮ' ਕੋਈ ਕੀ ਲਿਖੇਗਾ! ਮੁਢਲੀ ਸਰਮਾਇਆਦਾਰੀ ਦੀ ਬੇਕਿਰਕ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਦੀ ਜ਼ਦ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਨੇਤਿਓਂ ਤੱਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹਾ ਸਰੋਕਾਰ ਕਪਿਲ ਵਸਤੂ ਦੇ ਸਹਿਜਾਦੇ ਸਿਧਾਰਥ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇੰਨੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੋਵੇ; ਪਰ ਬੰਦੇ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਲਈ ਮਾਰਕਸ ਨੇ 'ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ' ਦੀ ਜਦੋਂ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਚ 'ਜੇਤੂ ਤਰਕ' ਵਿਚ ਵਖਰੇਵੇਂ ਲਈ, ਭਿੰਨਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਮਹਾਨ ਖਵਾਬ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਕਾਮਰੇਡ ਸਟਾਲਿਨ ਵਰਗੇ ਆਗੂ ਨੇ ਸੰਭਾਲੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ-ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੌਰਾਨ ਵਖਰੇਵੇਂ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ, ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਪਰੇਲੋਤਾਰੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਰਗੇ ਆਦਰਸ਼ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਤਕ ਨਾ ਆਏ।

ਬੇਰ! ਮੀਸ਼ੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ, ਜਾਂ ਕਹੋ- ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਾਨਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਮਿਲਿਆ। ਆਖਰੀ ਵਾਰ

ਉਸ ਦੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਏਅਰਪੋਰਟ ਲਾਗੇ ਮੇਜਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਕਾਲੇਪਾਣੀ) ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪੀ.ਕੇ. ਨਿਝਾਵਨ ਨਾਲ ਮਹਿਫਲ ਜੁੜੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਾਜ਼ਕ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਉਹ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰ ਚਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਚਾਨਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੱਕ ਨਿਝਾਵਨ ਨੇ 'ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਗੀਤਾ: ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ' ਜ਼ ਡਾਇਲਾਗ ਆਫ ਡੈਸਟਿਨੀ ਵਿਦ ਬੰਦਾ' ਵਾਲੀ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੀਸ਼ੇ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨਾਲ ਹਿੰਦੂਆਂ-ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ, ਪੀਡੀਆਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸਾਝਾਂ

ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਲਾ ਇਸ ਵਿਚ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਦੇਹ ਵੀ ਸੀ, ਤੇ ਉਹ ਹੱਸਦਿਆਂ ਹੱਸਦਿਆਂ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ- "ਨਿਝਾਵਨ, ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਡੌਰ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਖਤਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੇਰੀਆਂ 'ਚੀਕਾਂ' ਵੱਲ ਕੰਨ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਧਰਨਾ"। ਨਿਝਾਵਨ, ਢਿਲੋਂ, ਮੀਸ਼ੇ ਅਤੇ ਮੇਜਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ, ਸਭ ਦਾ ਸਾਝਾ ਫਿਕਰ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਲਦੀ ਦੇ ਬੁਝੇ ਧੱਕੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਕਿੰਝ ਜਾਵੇ!

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1971 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਲੰਧਰ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਕੁਲਬੀਰ ਹੁੰਦਲ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਮੀਸ਼ੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਦਫਤਰ ਮਿਲਣ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁਲਾਕਾਤ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹੋ ਨਿਬੜੀ। ਕੁਲਬੀਰ ਸਠਿਆਲ ਕਾਲਜ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੀਸ਼ੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ; ਗਿਆਨ ਗੁਰਾਇਆ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਚਿਤਰ ਕਾਮਰੇਡ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦਨਿਆਲ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਕਰ ਹੱਸਦੇ ਰਹੇ। ਉਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੂਝਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਹਣਤ ਪਾਈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਕਸਲੀਆਂ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਤਲਾਂ ਵਾਲੀ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੋਫ਼ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਚਿੰਤਤ ਵੀ ਸੀ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਿਆ

ਬੋਰਿਸ ਪਾਸਤਰਨਾਕ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਡਾ. ਜਿਵਾਗੋ' ਨਜ਼ਰੀ ਪੈ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਪੁਛਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ- ਇਹ ਨਾਵਲ ਲੰਮੀ 'ਨਜ਼ਮ' ਹੀ ਹੈ। ਅਖੇ, ਪਾਸਤਰਨਾਕ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਡਰ ਡਰ ਕੇ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਟਾਲਿਨ ਦੇ ਫੌਤ ਹੋ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਖਿਲਾਫ ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ 'ਚੀਕ ਬੁਲਬਲੀ' ਹੀ ਮਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨੇ ਯੋਗੋਸਲਾਵ ਲੇਖਕਾ ਗਰੋਜ਼ਦਾਨਾ ਆਲੋਵਿਚ ਦਾ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜਮਾਇਆ 'ਇਕ ਸਵਰਗੀ ਬੂਟਾ' ਕਾਵਿ-ਨਾਵਲ ਬਦੇ-ਬਦੀ ਸੋਧ ਦਿੱਤਾ। ਇਤਫਾਕਵਸ ਮੀਸ਼ੇ ਨਾਲ ਉਸ ਯਾਦਗਾਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਨੇਹਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਰੋਧਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਤਾਰ ਕਰਦਾ ਦਾਸਤੋਵਾਸਕੀ ਦਾ ਕਲਾਸਿਕ ਨਾਵਲ 'ਡੈਵਿਲਜ਼' ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਰ-ਤੱਤ ਰੂਹ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤਕ ਕਿਰਚ ਵਾਂਗੂ ਲਹਿ ਗਿਆ ਸੀ।

'ਡੈਵਿਲਜ਼' ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਥੀਮ ਮੀਸ਼ੇ ਦੀ 'ਲੀਕ' ਨਜ਼ਮ ਦੇ 'ਮਹਾਂ ਸੰਤਾਪ' ਦੇ ਕਾਫੀ ਨੇਤੇ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਦਾ ਮੁਖ ਨਾਇਕ ਨਿਕੋਲਾਈ ਸਟਾਵਰੋਗਿਨ ਕੱਟਤਾ ਇੰ ਤਹਾਪਸੰਦ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ, ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਪੁਸਤਾਂ, ਨੇਹਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਤੋਵ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀਰ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਸੁਪਨਾਸਾਜ਼ਾਂ ਤੱਕ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮਸ਼ਾਤ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸਭ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਦੀ ਤਵੱਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਗਣ ਲਈ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਬਸ ਝਾਕੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਵਾਹ ਲਗਦੀ ਕਦੀ 'ਕੁੰਦਾ' ਤੱਕ ਨਹੀਂ। ਮਾਨੋ, ਅਜਿਹੀ 'ਲੀਕ' ਹੀ ਕੋਈ ਛੂਰੇ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦੀ ਧੁਰ ਆਤਮਾ ਅੰਦਰ ਲੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਵੀ ਦ੍ਰਿੜ ਹਾਂ ਕਿ ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਦੇ ਭਾਂਤ-ਸੁਭਾਂਤੇ, ਸਭ ਪਾਤਰ ਚੁਰੱਸਤੇ ਵਿਚ ਫਸੇ 'ਲੀਕ' ਤੋਂ ਪਾਰ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਜੀ ਭਿਆਣੇ 'ਚੀਕ ਬੁਲਬਲੀ' ਮਾਰਨ ਲਈ ਹੀ ਤਰਲੇਮੱਛੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਸਿਰਜਣਾਤਮਿਕ ਜਗਤ ਅਜਿਹੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਅਤੇ ਗੁੱਜਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਹਨ; ਮੀਸ਼ੇ ਵਰਗੀਆਂ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀਆਂ, ਧੁਰੋਂ ਸਰਾਪੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਜਾਨ ਕੱਢ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਕੋਹਰਾਮ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ। ਕਾਮੂੰ ਨੇ 'ਡੈਵਿਲਜ਼' ਦਾ ਦਿ ਪੋਸੈਸਡ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਨਾਟਕੀ ਰੂਪਾਂਤਰੀਕਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸਟਾਲਿਨ ਨੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਰਚਮ ਹੇਠ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਸਵਰਗ ਉਤਾਰਨ ਅਤੇ ਅਡੋਲਫ ਹਿਟਲਰ ਨੇ ਜਰਮਨ ਕੌਮ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਰਹਿਮ ਸੁਪਨਾਸਾਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਇਨਸਾਨ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੇ ਜੋ ਕਾਰੇ ਕੀਤੇ, ਉਸ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਜ਼ੁਰਮ ਤੇ ਸਜ਼ਾ' ਅਤੇ 'ਡੈਵਿਲਜ਼' ਨਾਵਲਾਂ ਰਾਹੀਂ 50 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੁੰਜੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

(ਚਲਦਾ)

ਤਲਾਕ ਤਲਾਕ ਤਲਾਕ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕ

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਜਿਸ ਲਫਜ਼ ਦੀ ਚਰਚਾ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ- ਤਲਾਕ ਤਲਾਕ ਤਲਾਕ। ਇਸ ਲਫਜ਼ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਔਰਤ ਨਾਲ ਹੈ। ਔਰਤ ਔਰਤ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ, ਜਾਤੀ, ਨਸਲ ਜਾਂ ਮੁਲਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਹੋਵੇ।

ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਇਸ ਜ਼ੁਲਮ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਉਤੇ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਅਤਿਆਚਾਰ ਹਰ ਦਿਨ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਰਦ ਜਦ ਵੀ ਚਾਹੇ, ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਤਲਾਕ ਤਲਾਕ ਤਲਾਕ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਉਹ ਔਰਤ ਸਜ਼ਾ ਵਿਆਹੀ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ! ਤਲਾਕ ਨਾਮ ਦਾ ਪਹਾਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਔਰਤ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਡਿਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਅਨਾਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਇਸ ਗੁਨਾਹ ਅਤੇ ਗੁਨਾਹਗਾਰਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਹਰ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਹਰ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤ ਆਪਣੀ ਬਰਬਾਦ ਹੋਈ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਕੁ ਲੀਡਰ ਦਬਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਦੀ ਕਦੀ ਔਰਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਸੁਣੀਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਕੱਟਤ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਅਤੇ ਬੁਲਾਰੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਗੁਨਾਹ ਅਤੇ ਗੁਨਾਹਕਾਰਾਂ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਸਾਬ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸੁਘੜ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕੱਢਣ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਰ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਲਾਜ਼ ਨਹੀਂ, ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਔਰਤ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੋ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਮਿਲੇ। ਉਹ ਵੀ ਇਸੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਦਿਓ...

ਜੇ ਔਰਤ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਜੁੱਗਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਰਦ ਦੀ ਗੁਲਾਮ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਇਸੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਦਲ-ਦਲ ਵਿਚ ਫਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਮਰਦ ਨੂੰ ਚਾਰ ਨਿਕਾਹ ਕਰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਔਰਤਾਂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੈ। ਮਰਦ ਘਰ

ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੰਮ 'ਤੇ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਜਦ ਉਹਦਾ ਦਿਲ ਚਾਹੇ, ਉਹ ਫੋਨ ਉਤੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਔਰਤ ਤੋਂ 'ਫੁਟਕਾਰਾ' ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬੱਸ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਤਲਾਕ ਤਲਾਕ ਤਲਾਕ ਆਖਿਆਂ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਖਤਮ! ਨਾ ਕੋਈ ਦਲੀਲ, ਨਾ ਅਪੀਲ। ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਧਰਮ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਇਸ ਬੇਸਹਾਰਾ ਔਰਤ ਦੀ ਫਰਿਆਦ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਔਰਤ ਦਰ-ਦਰ ਧੱਕੇ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਰਦ ਅੱਯਾਸ਼ੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਉਂਜ, ਤਲਾਕ ਨਾਮ ਦੀ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹਰ ਧਰਮ ਤੇ ਕੌਮ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਲਏ ਹਨ। ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਰ ਵਰਗ, ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਆਣ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਜਨਾਜ਼ ਨਿਕਲ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਵਿਆਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤੇ ਜਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਟੁੱਟ ਚੁਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ

ਰੋਣਾ ਰੋ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਘੱਟ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰੀ!

ਜ਼ਰਾ ਤੁੰਤਾ ਦੁਆਪੁਰ ਦੀਆਂ ਪੋਬੀਆਂ ਫਰੋਲੀਏ ਤਾਂ ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਹੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਯੁਗ ਪੁਰਸ਼ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਔਰਤ ਸੀਤਾ ਦੀ ਅਗਨੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਉਹ ਮਾਂ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਦੁਆਪੁਰ ਦੇ ਪੰਜ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਇੰਜ ਵੰਡ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕੋਈ ਪੁਕਵਾਨ ਹੋਵੇ। ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਤਾਂ ਔਰਤ ਦੇ ਦਰਜੇ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਬੱਲੇ ਲੈ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਵੀ ਔਰਤ ਹੀ ਸੀ।

ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਦੱਬੀ ਕੁਚਲੀ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਸਹਿੰਦੀ ਔਰਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਅਤੇ ਆਖਿਆ, 'ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ॥' ਤੀਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਨੇ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਬਰੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸਾੜ ਕੇ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਤੀ ਰਸਮ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੋਝੀਆਂ ਸੋਝਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ

ਸਮੇਂ ਦੀ ਪੁਕਾਰ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛਾਂਹ ਧਕੇਲ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਔਰਤ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ, ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਈ ਆਪ੍ਰੂ ਬਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੀਡਰ ਤਾਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਪਤਿਤ ਵੀ ਆਖ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਾਹ! ਕੈਸੀ ਦੁਰਗਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਔਰਤ ਦੀ। ਕਿਤੇ ਪਤੀ, ਕਿਤੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਕਿਤੇ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਧਰਮ ਵਾਲੇ-ਸਾਰੇ ਹੀ ਔਰਤ ਦੇ ਹੱਕ 'ਤੇ ਡਾਕੇ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬੇਰ! ਤਲਾਕ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਔਰਤ ਜਾਤੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਔਰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਵੇ, ਹਰ ਔਰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬੋਲੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਜੁੱਗਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਇਸ ਬੇਮਾਇਨੀ ਅਤੇ ਘਟੀਆ ਰਵਾਇਤ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਅੱਜ ਸਮਾਂ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸੂਝਵਾਨ ਔਰਤ ਨੂੰ ਧਰਮ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਮਿਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਗਲ ਵਿਚੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਜੂਲਾ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਾਹ ਸਕੇਗੀ।

ਵਿਦਵਾਨ ਆਲੋਚਕ ਜਲੌਰ ਸਿੰਘ ਖੀਵਾ ਨੇ ਅਖਬਾਰ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਵਿਚ ਛਪੇ "ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ 'ਪਤੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵਿਕਲਪੀ ਰੂਪ" ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਤੇ ਪਤਨੀ ਸ਼ਬਦ 'ਪਤ' (ਇੱਜਤ) ਧਾਤੂ ਨਾਲ 'ਈ' ਅਤੇ 'ਨੀ' ਪਿਛੇਤਰ ਲਾ ਕੇ ਸਿਰਜੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਪਤੀ' ਤੋਂ ਭਾਵ ਇੱਜਤ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਇੱਜਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ 'ਪਤਨੀ' ਨੂੰ ਇੱਜਤ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਇੱਜਤ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਦਾ ਮਾਲਕ 'ਪਤੀ' ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਦੁਜੈਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸਤਰੀ ਮਰਦ ਦੀ ਪਤ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਕਾਮ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਤਨੀ ਵਲੋਂ ਪਤੀ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਰਦ ਨਾਲ ਲਿੰਗਕ ਸਬੰਧ ਬਣਾ ਲੈਣ ਪਿਛੋਂ ਮਰਦ ਦੀ ਪਤ ਜਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਧੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਵੀ ਘਰ ਦੀ ਪਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਰਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਬਣਾ ਲੈਣ ਪਿਛੋਂ ਗੈਰਤ ਕਤਲ ਦੀ ਨੋਬਤ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਤਰੀ ਲਈ ਮਰਦ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪਦ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਪਤੀ-ਪਰਮੇਸ਼ਰ, ਪਤੀਦੇਵ ਆਦਿ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤੀਵਰਤਾ ਅਤੇ ਪਤੀਧਨ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ।

ਸਾਡੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ/ਪਤਨੀ ਸ਼ਬਦ ਇੱਜਤ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੇ 'ਪਤ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤੇ ਇੱਜਤ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ 'ਪਤ' ਕੋਈ ਧਾਤੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪਤੀ 'ਪਤ' (ਇੱਜਤ) ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰਕ ਅਨੁਸਾਰ ਪਤਨੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਤ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਮਾਲਿਕ? ਜੇ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੁਜੈਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਤਨੀ ਦਾ ਅਰਥ ਪਤ ਵਾਲੇ ਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਇੱਜਤ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ?

ਅਸਲੀ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਆਈਏ। ਪਤੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ ਅਰਥ 'ਪੱਤ' (ਇੱਜਤ) ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਨਿਪਟ ਮਾਲਕ, ਸਵਾਮੀ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ 'ਪਤਿ' ਹੈ ਪਰ ਚਲਾਣੇ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋਰ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਤਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖੰਨਾ ਦੇ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਹਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਉਸ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭਰਜਾਈ ਰਣਬੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ।

ਪਿੰਡ ਬਾਹੋਮਾਜਰਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਗੋਤ ਕੰਗ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਸੁਖਦੇਵ ਤੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਕੰਗ ਲਿਖਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਸੁਖਦੇਵ ਨੇ ਵਕਾਲਤ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਤੋਂ ਬੇਤਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਰਿਹਾ, ਰਾਜਪਾਲ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੰਗ। ਉਹ ਵੀ ਖੰਨਾ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਚਾਰ ਜਮਾਤਾਂ ਅੱਗੇ ਸੀ। ਉਹ ਸਕੂਲ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮੋਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਮੈਂ ਤੀਹ ਸਾਲ ਦਿੱਲੀ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਢੰਡਾਰੀ ਵਾਲੇ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰਚਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ। ਮੈਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਉਹਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਟੁੱਟੀ ਤੰਦ ਫਿਰ ਜੁੜ ਗਈ। ਰਾਜਿੰਦਰ ਨਾਲ ਵੀ, ਜੋ ਖੰਨੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਦਵਿੰਦਰ ਨਾਲ ਵੀ, ਜੋ ਪਿੰਡ ਰਹਿ ਕੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਵੀ ਰਿਹਾ। ਬਲਾਕ ਸੰਮਤੀ ਤੇ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ, ਤੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਖੇਤੀ ਕੋਆਪ੍ਰੇਟਿਵ ਬੈਂਕ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੀ।

ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਤਿੰਨੇ ਸਮਕਾਲੀ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਤੁਰ ਗਏ। ਰਾਜਿੰਦਰ 2010 ਵਿਚ, ਸੁਖਦੇਵ (ਜਸਟਿਸ ਕੰਗ) 2012 ਅਤੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੱਖਰ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਸਿਹਾਰੀ (ਇ ਧੁਨੀ) ਜਾਂ ਤਾਂ 'ਈ' ਵਿਚ ਪਲਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਲੱਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਹਰਿ ਸ਼ਬਦ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹਰ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਹਰੀ ਵੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰੁਕਤਿ ਸ਼ਬਦ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਨਿਰੁਕਤ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਨਿਰੁਕਤੀ ਵੀ। ਜੇ ਪਤਿ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ ਪਤ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਪਤੀ ਵੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਮਾਲਿਕ, ਸਵਾਮੀ ਅਰਥ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਭਲੀਭਾਂਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਗਣਪਤੀ ਵੀ ਤੇ ਗਣਪਤ ਵੀ, ਧਨਪਤੀ ਵੀ ਤੇ ਧਨਪਤ ਵੀ, ਲੱਖਪਤੀ ਵੀ ਤੇ ਲੱਖਪਤ ਵੀ।

ਦਰਅਸਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਪਤਿ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਘਰ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਈ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਜਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪਤਿ/ਪਤੀ ਸ਼ਬਦ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਜਿਵੇਂ ਦੇਸ਼, ਜਾਇਦਾਦ ਅਦਿ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਮਾਜੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਭੌਪਤੀ (ਭੋਂ ਦਾ ਮਾਲਕ), ਲੱਖਪਤੀ, ਧਨਪਤੀ, ਸੈਨਾਪਤੀ, ਰਘੁਪਤੀ, ਬਨਸਪਤੀ, ਗਣਪਤੀ, ਛੱਤਰਪਤੀ, ਕੁਲਪਤੀ ਆਦਿ। ਭੈਣ ਦੇ ਪਤੀ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਭਣੇਈਆ' ਵਿਚ ਵੀ ਪਤੀ ਦਾ ਦਖਲ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹੈ, 'ਭੈਣ ਦਾ ਪਤੀ'। ਇਹ ਸ਼ਬਦ 'ਭਾਗਿਨੀਪਤਿ' ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਆ ਹੈ। ਭਾਗਿਨੀ ਦਾ ਅਰਥ ਭੈਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭੈਣ ਖੁਦ ਭਾਗਿਨੀ ਦੀ ਧੀ ਹੈ! ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਣਦੋਈਆ ਵਿਚ ਵੀ ਪਤੀ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਪਤਿ ਦਾ ਅਰਥ ਮਾਲਕਣ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਪਤਨੀ ਵੀ। ਇਥੇ ਪਤਨੀ ਵੀ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਜਾਂ ਘਰਵਾਲੀ ਵਜੋਂ ਹੀ ਸਮਝੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। 2007 ਵਿਚ ਜਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਪਾਟਿਲ ਨਾਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਭਾਰਤ

ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹਲਕਿਆਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਬਹਿਸ ਛੇਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਪਾਟਿਲ ਨੂੰ 'ਰਾਸ਼ਟਰਪਤਨੀ' ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ? ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਪਤਿ ਦਾ ਅਰਥ ਮਾਲਕਣ ਵੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਪਤਨੀ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਮਾਜੀ ਤੌਰ

'ਤੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਕੁਪਤੀ (ਕੁਪਤਿ) ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਭੈੜਾ ਪਤੀ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਭੈੜਾ ਰਾਜਾ ਵੀ। ਧਿਆਨਯੋਗ

ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਤਿ (ਪਤੀ) ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਖਾਵੰਦ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮਾਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਿਆਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਚਾਲ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਘਟ ਹੀ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਤੀ ਲਈ ਘਰਵਾਲਾ, ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ, ਆਦਮੀ, ਮਰਦ, ਖਸਮ, ਖਾਵੰਦ, ਧਗੜਾ ਆਦਿ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਨੀ ਲਈ ਘਰਵਾਲੀ, ਘਰੋਂ, ਤੀਵੀਂ, ਜਨਾਨੀ, ਵਹੂਟੀ, ਜੇਰੂ, ਰੰਨ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸੰਗਵਸ ਦੱਸ ਦੇਈਏ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ Husband ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਅਰਥ ਘਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਰ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚਲਾ Hus ਤਾਂ House ਦਾ ਹੀ ਪੂਰਵਵਰਤੀ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ Band (Bondi ਦਾ ਬਦਲਿਆ ਰੂਪ) ਦਾ ਅਰਥ 'ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ' ਹੈ। ਇਥੇ ਸੰਕੇਤ ਬੇਘਰੇ ਤੋਂ ਉਲਟ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਘਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਕਿਸਾਨ ਵੀ ਹੈ। ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੀ ਜੋੜੀ ਲਈ ਅਸੀਂ ਦੰਪਤੀ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਵੀ ਘਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋ ਮਾਲਕਾਂ (ਪਤੀ ਤੇ ਪਤਨੀ) ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸ਼੍ਰੋਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਿਚਲੇ 'ਦਮ' ਦਾ ਅਰਥ ਇਸਤਰੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੰਪਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਪਤੀ (ਦਮ+ਪਤੀ) ਅਰਥਾਤ ਵਿਆਹਿਆ ਜੋੜਾ ਹੋਇਆ।

ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦਮ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ, ਦਮਯੰਤੀ (ਰਾਜਾ ਨਲ ਦੀ ਪਤਨੀ) ਵਿਚ ਇਹੋ 'ਦਮ' ਹੈ। ਮੋਨੀਅਰ ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ ਅਰਥ ਹੈ, 'ਦਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ'। ਇਸ ਵਿਚਲੇ 'ਦਮ' ਧਾਤੂ ਵਿਚ ਦਬਾਉਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਦਮਨ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਦੀ ਫਿਰ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ 'ਦਮ' ਧਾਤੂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਰਥ ਨਿਵਾਸ, ਮਕਾਨ, ਘਰ ਆਦਿ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਦੰਪਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਬਣਿਆ

ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

'ਇਕ ਮਕਾਨ ਦੇ ਦੋ ਮਾਲਕ' ਅਰਥਾਤ ਤੀਵੀਂ-ਆਦਮੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਵਿਆਹੇ ਜੋੜੇ ਦੇ ਭਾਵ ਲਏ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਦਮ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਦਵੰਦ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋ ਅੰਕ ਦੇ ਅਰਥ ਵੀ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੰਪਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, 'ਦੋ ਪਤੀ'। ਪਰ ਸਾਡਾ ਮੁਖ ਸਰੋਕਾਰ ਹੈ, ਪਤੀ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਲੇ 'ਪਤ' ਧਾਤੂ ਨਾਲ। ਇਸ ਧਾਤੂ ਵਿਚ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਸਵਾਮੀ ਹੋਣ, ਕਾਬੂ ਕਰਨ, ਹਕੂਮਤ ਕਰਨ, ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤੀ (ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਤਿ) ਦਾ ਅਰਥ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਲਕ, ਸਵਾਮੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਘਰ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਹੈ।

ਪਤੀ ਦੇ ਸੁਜਾਤੀ ਸ਼ਬਦ ਅਨੇਕਾਂ ਹਿੰਦ-ਯੂਰਪੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਨੂੰ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਰੋਪੀ ਮੂਲ 'Poti' ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ, ਮਾਲਕ, ਸਵਾਮੀ ਆਦਿ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਲਿਥੁਏਨੀਅਨ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ Pigs ਅਤੇ ਗਰੀਕ ਦੇ Pisis ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਪਤੀ ਅਰਥਾਤ ਖਸਮ, ਪਿਰ ਹੀ ਹੈ। ਬਲਵਾਨ, ਸਮਰੱਥ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ Potent ਵੀ ਇਥੇ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਲਾਤੀਨੀ Potentem ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਬਣੇ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, Potent (ਸਮਰੱਥਾ, ਸ਼ਕਤੀ, ਮਰਦਾਵੀਂ ਸ਼ਕਤੀ), Potential (ਸਮਰੱਥਾਵਾਨ, ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ)। ਸੰਭਵ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ Possible, Power, Possess, Impotent, Omnipotent, Despot (ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ) ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਲਾਤੀਨੀ ਰਾਹੀਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਗਏ ਹਨ।

##

ਬਿਨ ਮਾਂਗੇ ਮੋਤੀ ਮਿਲੇ, ਮਾਂਗੇ ਮਿਲੇ ਨਾ ਭੀਖ

ਮੈਂ, ਅਪਣੀ ਸਵੈਜੀਵਨੀ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, 'ਬਿਨ ਮਾਂਗੇ ਮੋਤੀ ਮਿਲੇ'। ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਮੋਤੀ ਮਿਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮੋਤੀ ਵੱਡਾ ਵੀ ਸੀ-ਬਾਹੋਮਾਜਰਾ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਅੰਬਾਲਾ-ਲੁਧਿਆਣਾ ਸੜਕ ਉਤੇ ਖੰਨਾ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਹੈ, ਪਿੰਡ ਲਿਬਤਾ ਦੇ ਨੇੜੇ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਾਸੀ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ ਜਿਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਖੰਨਾ ਦੇ ਆਰੀਆ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਮੁਢਲੀ ਵਿਦਿਆ ਲਈ। ਇਹ ਮਾਸੀ ਦਾ ਪਿੰਡ ਨਾਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਨਪੜ੍ਹ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਹਲਵਾਹਰ ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਦੇਣਦਾਰ ਹਾਂ। ਦੋ ਮੀਲ ਤੁਰ ਕੇ ਸਕੂਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਦਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਇੱਕਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲਾ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਭੂਆ ਦਾ ਪੁੱਤ ਵੀ ਇਥੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਮਾਸੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਵੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਦੋ ਹੋਰ ਮੁੰਡੇ ਵੀ। ਮੇਰੀ ਨਾਨੀ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਆਪ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੜ੍ਹੀ ਪਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਸੀ। ਨਾਨੀ ਦੀ ਜਿਸ ਧੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ, ਉਹਨੇ ਹਰ ਸੁਵਿਧਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਉਦੋਂ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤਾਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ। ਖੰਨਾ ਵਾਲਾ ਸਕੂਲ ਤਾਂ ਬੁਹਤ ਉਚਾ ਸੀ, ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਤੱਕ ਵਿਦਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਉਹ ਮੇਰਾ ਜਮਾਤੀ ਸੀ। ਲੇਖਕ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਖੰਨਵੀ ਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਜਲੰਧਰ ਵਸ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਦੀਆਂ ਉਰਦੂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਖੰਨਵੀ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਉਨਤੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਵੀ ਖੰਨਾ ਹੀ ਸੀ।

ਮੇਰੀ ਮਾਸੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਗਵਾਂਢੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਸੀ। ਮਾਸਤ ਦੇ ਅਕਾਲ

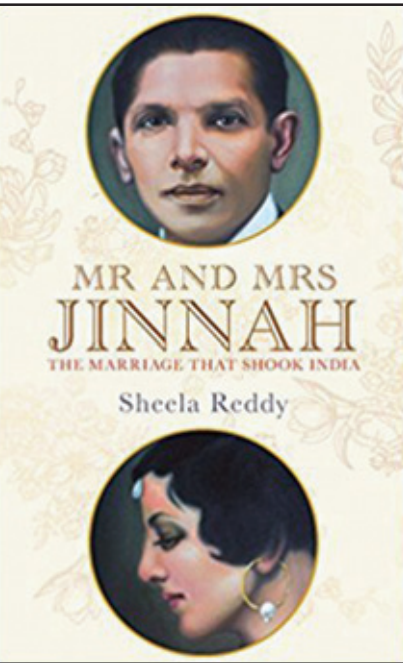
ਦਵਿੰਦਰ ਲੰਘੀ ਅਪਰੈਲ ਵਿਚ। ਸੁਖਦੇਵ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਰਾਜਿੰਦਰ ਛੋਟਾ ਤੇ ਦਵਿੰਦਰ ਮੇਰਾ ਹਾਣੀ। ਉਸ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਬਾਹੋਮਾਜਰਾ ਨਾਲ ਨਾਤਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਜਾਣਾ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਗਲੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਮਿਲਾਂਗੇ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਅਪਣੇ ਅੱਗ-ਸੰਗ ਰੱਖਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦਾ ਅੰਤਲਾ ਮਣਕਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਦਾ ਵਿਵਾਹਤ ਦੁਖਾਂਤ: ਮੇਰੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਜਾਨੂੰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸ਼ੀਲਾ

ਰੈਡੀ ਨੇ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਦੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ, "Mr. & Mrs. Jinnah-The Marriage That Shook India" (ਪੈਗੁਇਨ, ਪੰਨੇ 420, ਮੁੱਲ 699 ਰੁਪਏ) ਪੁਸਤਕ ਜਿਨਾਹ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਕਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਆਪਾ ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਪਰ ਆਚਰਣ ਦਾ ਉਚਾ। ਨੇਕ ਨੀਅਤ, ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਮੁਕਤ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਵਿਰੋਧੀ, ਸੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਪੱਕਾ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਨਿਸੰਗ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਅਜਿਹਾ ਪਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਸੀ ਪਤਨੀ ਰੁੱਤੀ ਆਪਾ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਛੋਕਤ ਤੇ ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪਾੜੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੰਤਲੇ ਸਾਹਾਂ ਤੱਕ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਜਿਨਾਹ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ 42 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਰੁੱਤੀ ਅਠਾਰਾਂ ਦੀ। ਰੁੱਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਹਾਕਾ ਪਿਛੋਂ 20 ਫਰਵਰੀ 1929 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਜਿਨਾਹ ਨੇ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਸ਼ੀਲਾ ਰੈਡੀ ਇਸ ਵਿਵਾਹਤ ਦੁਖਾਂਤ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਸਿਰ ਭੰਨਦੀ ਹੈ। ਰੁੱਤੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਣਾ ਜਿਨਾਹ ਲਈ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਭਵਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਲੇਖਕਾ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਨਿਨ ਪਾਠਕ ਰੋਬਿਨ ਗੁਪਤਾ ਦੇ ਰੁਬਰੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖੀ ਹਰ ਗੱਲ ਉਤੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਤੇ ਡੱਟ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਘੁੰਡ ਚੁਕਾਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਖਿਜ਼ਰ ਹਯਾਤ ਖਾਂ ਟਿਵਾਣਾ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਸਰ੍ਹਾਇਆ।

ਰੈਡੀ ਨੇ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਦੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ, "Mr. & Mrs. Jinnah-The Marriage That Shook India" (ਪੈਗੁਇਨ, ਪੰਨੇ 420, ਮੁੱਲ 699 ਰੁਪਏ) ਪੁਸਤਕ ਜਿਨਾਹ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਕਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਆਪਾ ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਪਰ ਆਚਰਣ ਦਾ ਉਚਾ। ਨੇਕ ਨੀਅਤ, ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਮੁਕਤ, ਰਿਸ਼ਵਤ ਵਿਰੋਧੀ, ਸੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਪੱਕਾ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਨਿਸੰਗ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਅਜਿਹਾ ਪਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਸੀ ਪਤਨੀ ਰੁੱਤੀ ਆਪਾ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਛੋਕਤ ਤੇ ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪਾੜੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੰਤਲੇ ਸਾਹਾਂ ਤੱਕ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਜਿਨਾਹ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ 42 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਰੁੱਤੀ ਅਠਾਰਾਂ ਦੀ। ਰੁੱਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਹਾਕਾ ਪਿਛੋਂ 20 ਫਰਵਰੀ 1929 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਜਿਨਾਹ ਨੇ ਦੂਜੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਨਿੱਕ
ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

Sandhugulzar@yahoo.com

ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ਼ੀਲਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਮੈਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਸਮਰਥਕ ਕਿਉਂ ਸਾਂ' ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ੀਲਾ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਏਦਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉਤੇ ਲਿਖਣਾ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਜਿਨਾਹ ਬਾਰੇ ਹਥਲੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮਸਾਲਾ ਨਹਿਰੂ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਹੈ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਨੀਆਂ ਤੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਤੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਦਖਲ ਸੀ? ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਉਤਰ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ ਨਾਲੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਪਰ ਓਨਾ ਹੀ ਜਿੰਨਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਤੋਂ ਏਧਰ-ਓਧਰ ਨਾ ਜਾਣ ਜਾਵੇ।

ਰੋਬਿਨ ਗੁਪਤਾ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਵਹਾ ਵਹਿੰਦੀ ਨਈ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਹਰੇ-ਭਰੇ ਕੱਢਿਆ ਵਾਲਾ। ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਪਾਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀਏ।
ਅੰਤਿਕਾ: ਭੁੱਲੇ ਵਿਸਰੇ ਸ਼ਿਅਰ ਜਾਨੇ ਵਾਲੇ ਕਥੀ ਨਹੀਂ ਆਤੇ ਜਾਨੇ ਵਾਲੇ ਕੀ ਯਾਦ ਆਤੀ ਹੈ। ਸਾਦਰੀ ਲਾਜਵਾਬ ਹੈ ਜਿਨਕੀ ਉਨ ਸਵਾਲੋਂ ਕੀ ਯਾਦ ਆਤੀ ਹੈ। ਵਜਦ-ਏ-ਲੁਤਫ ਏ ਸੁਖਨ ਮੁਬਾਰਕ ਹੋ ਬਾਕਮਾਲੋਂ ਕੀ ਯਾਦ ਆਤੀ ਹੈ।

ਰਾਓ ਦਾ 'ਰਾਬਤਾ'

ਅਦਾਕਾਰ ਸੁਸ਼ਾਂਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜਪੂਤ ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰਾ ਕ੍ਰਿਤੀ ਸੈਨਨ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਰਾਬਤਾ' ਵਿਚ ਸਿਰੇ ਦਾ ਅਦਾਕਾਰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਰਾਓ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰੋਮੋ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਰਾਓ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਵੀ ਨਾ। ਦਰਅਸਲ, ਉਹ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਰਾਬਤਾ' ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪੁਨਰ-ਜਨਮ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਰਾਓ ਵਾਲੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਸਾਇਰਾ (ਸੁਸ਼ਾਂਤ-ਕ੍ਰਿਤੀ) ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਨਾਲ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਰਾਓ ਵਾਲਾ ਕਿਰਦਾਰ ਖਾਸ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦਿਨੇਸ਼ ਵਿਜ਼ਨ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਸ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਅਨੋਖੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ! ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਸਵਾ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੇਕਅੱਪ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ

ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਹਾਲੀਵੁਡ ਦੇ ਨਾਮੀ ਮੇਕਅੱਪ ਆਰਟਿਸਟ ਗੁਬੀ ਜੋਹਾਲ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ 'ਤੇ ਸੋਲਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦਿੱਖ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਫਿਰ ਆਦਿਵਾਸੀ ਨੁਮਾ ਦਿੱਖ ਫਾਈਨਲ ਕਰ ਲਈ ਗਈ। ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਿੱਖ ਵਿਚ ਢਾਲਣ ਲਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਈ ਘੰਟੇ ਮੇਕਅੱਪ ਆਰਟਿਸਟ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਮੇਕਅੱਪ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਗਰਮੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲੱਗਦੀ ਸੀ ਤੇ ਸਰੀਰ ਆਕਤ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਸਭ ਕੁਝ ਸਹਿ ਕੇ ਕੈਮਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਡਬਿੰਗ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਖਰੀ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸੰਵਾਦ ਡੱਬ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਵਾਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਚ ਕਰ ਸਕੇ।

ਛਮਕ ਸ਼ਰਮਾ

ਪਤਲੀ ਪਤੰਗ ਛਮਕ ਜਿਹੀ ਮੁਟਿਆਰ ਐਵਲਿਨ ਸ਼ਰਮਾ ਔਧੀ ਪੰਜਾਬਣ ਹੈ ਅਤੇ ਔਧੀ ਜਰਮਨ। ਉਹਦਾ ਬਾਪੂ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਂ ਜਰਮਨ। ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਲਾਡਲੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਦਾ ਜਨਮ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਫਰੈਂਕਫਰਟ ਵਿਚ 12 ਜੁਲਾਈ 1986 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਕਰੀਅਰ ਦਾ ਆਰੰਭ ਉਸ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ 'ਟਰਨ ਲੈਫਟ' ਨਾਲ 2006 ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਕਰੀਅਰ ਕਿਸੇ ਰੁਕ ਅਗਾਂਹ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਿਆ। ਫਿਰ 2012 ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ 'ਫਰੋਮ ਸਿਡਨੀ ਵਿਦ ਲਵ' ਆਈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਨਾ ਬਣ ਸਕੀ।

ਆਮਨਾ ਕੌਰ

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਫਿਲਮਾਂ ਆਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 'ਨੋਟੇਕੀ ਸਾਲਾ', 'ਯਹ ਜਵਾਨੀ ਹੈ ਦੀਵਾਨੀ', 'ਇਸ਼ਕ', 'ਯਾਰੀਆਂ', 'ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਹੀਰੋ', 'ਕੁਛ ਕੁਛ ਲੋਚਾ ਹੈ', 'ਇਸ਼ਕੇਦਾਰੀਆਂ' ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਗੱਦਾਰ' ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇੰਨੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਕਰੀਅਰ ਕੁਝ ਕੁ ਰਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ

ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਚੰਗੀਆਂ ਅਦਾਕਾਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਫਿਲਮ 'ਦਿ ਰਿੰਗ' ਉਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਸ਼ਰਮਾ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਚਰਚਿਤ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਅਲੀ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਗਸਤ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਅਨੁਸ਼ਕਾ ਸ਼ਰਮਾ ਮੁਤਾਬਕ, ਐਵਲਿਨ ਸ਼ਰਮਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅਗਾਂਹ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਹਨ।

ਐਵਲਿਨ ਸ਼ਰਮਾ ਆਪਣੀਆਂ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਲ 'ਤੇ ਲਾ ਬੈਠੀ ਸੀ ਅਤੇ ਘੋਰ ਉਦਾਸ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਕਾਰ ਅਮਿਤ ਸਾਧ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਸ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬਾਂਦਰਾ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਘਰ ਵੀ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਬੈਂਡਰੂਮ ਵਾਲੇ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਉਸ ਨੇ ਜਰਮਨੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ਦਾ ਕੋਟ

ਜੇ.ਪੀ. ਸਿੰਘਲ ਨੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਕੁੜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਚਿਤਰ ਵੇਚ ਵੇਚ ਕੇ ਰੁਪਇਆਂ ਦਾ ਢੇਰ ਲਾ ਲਿਆ। ਕਲਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਚਿਤਰ ਵਿਕੇ ਵੀ ਬਹੁਤ। ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਖੂਬ ਗੋਰੇ ਚਿੱਟੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਕਿਤੇ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਮੁੱਚੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਘੇਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਉਤਸੁਕਤਾ ਕਿਧਰੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਉਲਟਾ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਕਤਲੇਆਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਫ਼ਨਾਕ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਆ ਰਹੇ ਹਰ ਵਕੀਲ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਾਂ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਖਦੇੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਉਥੇ ਡਟੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੋਏ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਅਦਾਕਾਰਾ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ਦੇ ਕੋਟ ਦੀ ਬੜੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੀਤਾ। ਅਜਿਹੇ ਕੋਟ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਸਮ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਸਮਾਗਮਾਂ ਮੌਕੇ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਰਸ਼ਨੀ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ

ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਿਪਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਦਰਅਸਲ, ਉਸ ਵਕਤ ਗੁਲਾਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪੁੱਜਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਾਰਾਜਵਾਦ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰਾ ਦੌਰ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਰਿਵਾਜ ਵਜੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਮੇਂ ਦਾ ਚੱਕਰ ਦੇਖੋ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗੁਲਾਮ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਟ ਕਿਸੇ

ਭਾਰਤੀ ਸੁੰਦਰੀ ਨੇ ਪਹਿਨਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਥਾਂ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਵਿਅੰਗ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਜੋ ਸਾਧਨਹੀਣ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਤਨ ਢਕਣ ਲਈ ਤਰਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਇਸ ਨਾਲ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਜੋੜੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮਸਲੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਆਦਿਵਾਸੀ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਕੁਝ

ਸਮਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਬਿਤਾ ਕੇ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬਲਾਊਜ਼ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਉਸ ਦਾ ਬਲਾਊਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਏ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਹਰ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਉਮਤ ਪਿਆ ਸੀ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਧਨਹੀਣਤਾ ਦਾ ਉਤਸਵ ਮਨਾ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਧਨਹੀਣਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਿਸ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ! ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਉਘੇ ਕਲਾਕਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਾਗ ਵਿਚ ਸੈਰ ਕਰ ਰਹੇ ਲੋਕ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਆਗੋਸ਼ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁਖੜੇ 'ਤੇ ਸਕੂਨ, ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਤੇ ਸਹਿਜ ਦੀ ਝਲਕ। ਕਾਦਰ ਦੇ ਅਸੀਮ ਤੇ ਅਜ਼ੀਮ ਪਸਾਰੇ 'ਚ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਬੋਲ ਫਿਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੁਮਕਣੀ ਬਖਸ਼ਦੇ। ਨਿੱਮੀ-ਨਿੱਮੀ ਲੋਅ 'ਚ ਕਲੀਆਂ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਫੁੱਲਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ 'ਤੇ ਖਿੜੇ ਫੁੱਲ, ਅਧਖਿੜੇ ਤੇ ਡੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ 'ਚ ਰੁੱਖੇ ਕੁਝ ਲੋਕ। ਧਾਰਮਕ ਅਸਥਾਨ ਜਾਂ ਘਰ ਦੇ ਫੁੱਲਦਾਨ 'ਚ ਸਜਾਉਣ ਲਈ ਟਾਹਣੀ ਤੋਂ ਤੋੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਫਿਜ਼ਾ 'ਚ ਫੈਲਿਆ ਰੁਦਨ। ਕਿਸ ਨੂੰ ਤੋਫੀਕ ਦੇ ਇਹ ਰੁਦਨ ਸੁਣਨ ਦੀ? ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਏ ਪੀੜ ਪਰਾਈ? ਕੌਣ ਸਮਝਾਵੇ ਕਿ ਫੁੱਲ ਮਹਿਕਾਂ ਖਿੰਡਾਉਣ ਲਈ, ਚੌਗਿਰਦੇ 'ਚ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਸੰਧਾਰਾ ਵੰਡਣ ਲਈ, ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਅੱਖ 'ਚ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਧਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਮਨਾਂ 'ਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਦੀਵੇ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਚਮਨ ਦਾ ਫੁੱਲ ਕਮਰੇ 'ਚ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੁਰਝਾ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਪਲ ਭਰ ਦੀ ਮਸਨੂਈ ਅਰਪਣਾ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਕਤਲ ਹੋ ਰਹੇ ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਤਸ਼ਬੀਹ ਦਿਉਗੇ? ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਚਿਰਾਗ ਮਸਤਕ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਜਗਾਉਗੇ? ਫੁੱਲ ਤੋੜਨ ਲਈ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਚੰਬੜੇ ਹੋਏ ਇਹ ਲੋਕ, ਟਾਹਣੀਆਂ ਤੇ ਕਰੂੰਬਲਾਂ 'ਚੋਂ ਟੁੱਟਦੇ ਨੀਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹਨ।

ਫੁੱਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ 'ਚ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਬੇਵਕਤ ਟੁੱਟਣ 'ਤੇ ਪੌਣ ਹਟਕੋਰਾ ਬਣਦੀ ਏ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਡੰਡੀ ਹੋਵੇ, ਅੱਧ-ਖਿੜਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੰਧੂਰੀ ਰੁੱਤ ਹੰਢਾ ਰਿਹਾ ਖਿੜਿਆ ਫੁੱਲ ਹੋਵੇ।

ਜਦੋਂ ਫੁੱਲ ਟੁੱਟਦਾ ਏ ਤਾਂ ਚਮਨ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਬਿਰਖ ਦੇ ਹਾਸੇ ਸਰਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ 'ਤੇ ਲੋਰਾਂ ਤੇ ਹਉਕਿਆਂ ਦੀ ਪਿਉਂਦ ਲੱਗਦੀ ਏ। ਮਾਲੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਖਾਰੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਝੀਲ ਬਣਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਅਜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਏ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਖਿੜਿਆ, ਟਹਿਕਦਾ ਤੇ ਮਹਿਕਦਾ ਚਮਨ ਦਮ ਤੋੜ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਭਲਾ! ਟੁੱਟੇ ਜਾਂ ਤਿੜਕੇ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਅਰਜ਼ੋਈ ਕੌਣ ਸੁਣਦਾ ਏ? ਵਕਤ ਦੀ ਸਰਦਲ 'ਤੇ ਇਕ ਰੋਣ ਧਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਫਿਜ਼ਾ ਨੂੰ ਇਕ

ਫੁੱਲ ਟੁੱਟਣ ਦਾ ਸੱਲ ਮਾਲਣ ਦੇ ਦੀਵਿਆਂ 'ਚੋਂ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਵਕਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖੀ ਇਬਾਦਤ। ਫੁੱਲ ਟੁੱਟਦਾ ਏ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ਬੂ ਰੋਂਦੀ ਏ, ਉਸ ਦੀ ਅਉਧ ਸਿਸਕੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਾਂ 'ਚ ਸੋਗ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰਦਾ ਏ। ਇਕ ਸੰਦਲੀ ਸੁਪਨਾ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਏ।

ਹੁਕ ਵਰੀ ਜਾਂਦੀ ਏ ਅਤੇ ਭੌਰਿਆਂ ਦੇ ਬੋਲ ਗੂੰਗੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਖਿੜਨ ਰੁੱਤ ਦੇ ਨਾਵੇਂ ਜਦੋਂ ਪਤਝੜ ਰੁੱਤ ਲਿਖੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਉਣ ਰੁੱਤ ਉਤੇ ਮਰਨ ਰੁੱਤ ਉਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਮੋਲਣ ਰੁੱਤ ਦੇ ਨਾਵੇਂ ਮਸਲਣ

ਫੁੱਲ ਟੁੱਟੇ ਤਾਂ...

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਾਠਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਸੁਦਾਈ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਇਸ ਕਾਲਮ ਹੇਠ ਘਰ ਦੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ ਘਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬੁਢਾਪਾ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਏ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਸਰੀਰਕ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਆਤਮਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਸਕੂਨ ਦੇ ਸਫਰ ਦੀ ਹਮਰਾਜ਼ ਬਣਦੀ ਏ। ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋਝ ਸਮਝਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਧੀਆਂ ਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦੀ? ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਸ ਵਿਹੂਣੇ ਮਨੁੱਖ, ਤਿੜਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਨਹੂਸ ਖੰਡਰਾਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮਿੱਤਰਤਾ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿੱਤਰਤਾ 'ਚ ਮੋੜ-ਮੁੜਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਾਣੀਏ ਦੇ ਵਹੀ-ਖਾਤੇ ਵਾਂਗੂੰ ਜੋੜ-ਘਟਾਉ ਵਰਗੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁੰਝਲਾਂ 'ਚੋਂ ਗੁਜਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੋਹ-ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਹੱਬਤ ਅਮੁੱਲ ਏ, ਇਹ ਤਾਂ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਸੌਦਾ ਏ, ਜੋ ਨਫੇ/ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਤੱਕੜੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਤੁੱਲਦਾ। ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਏ, ਮਨਾਂ 'ਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਦੀਵੇ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਚਮਨ ਦਾ ਫੁੱਲ ਕਮਰੇ 'ਚ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੁਰਝਾ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਪਲ ਭਰ ਦੀ ਮਸਨੂਈ ਅਰਪਣਾ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਕਤਲ ਹੋ ਰਹੇ ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਤਸ਼ਬੀਹ ਦਿਉਗੇ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਸੀਹਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਫੁੱਲ ਨਾ ਤੋੜੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਗਣ ਦਿਉ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਚਮਨ ਦੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰਨ ਦਿਉ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਰੁੱਤ ਲਿਖੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵਕਤ, ਬੇਵਕਤੀ ਮੌਤ ਮਰਦਾ ਏ। ਬੇਸ਼ਗਨੀ ਦੀਆਂ ਰੁੱਤਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਸਰਾਪ ਬਣਦੀਆਂ ਨੇ।

ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਬੇਵਕਤੀ ਮੌਤ ਉਪਰ ਭੋਗ 'ਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਯਾਦ 'ਚ ਗੁਆਚਿਆ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਸਤਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਚੜਿਆ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, "ਮੈਂ ਕਿਸ ਰੂਪ 'ਚ ਮਿੱਤਰ ਦੇ

ਅਉਧ ਸਿਸਕੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਾਂ 'ਚ ਸੋਗ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰਦਾ ਏ। ਇਕ ਸੰਦਲੀ ਸੁਪਨਾ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਏ।

ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ, ਤਿੱਲ ਤਿੱਲ ਕਰਕੇ ਮਰਦਾ ਏ ਸਮੁੱਚਾ ਪਰਿਵਾਰ, ਹਉਕਿਆਂ ਦੀ ਬਸਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ, ਹੰਝੂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ, ਰੋਂਦੀ ਏ ਭੈਣ ਦੀ ਰੱਖੜੀ, ਡੌਲਿਓ ਟੁੱਟਦੀ ਏ ਬਾਂਹ, ਇੱਛਰਾਂ

ਪਿੰਡ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸੜਕ ਉਦਾਸ ਏ। ਬਿਰਖ ਉਦਾਸ ਏ। ਕਿਹੜੀ ਉਮਰ ਸੀ, ਅਣਜਾਣੇ ਰਸਤੇ ਤੁਰਨ ਦੀ, ਜਿਥੋਂ ਕੋਈ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਪਰਤਦਾ।" ਮਰ ਗਿਆਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਹੀ ਸਾਡਾ ਇਕ ਕੀਮਤੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਏ ਜੋ ਬੀਤੇ ਪਲਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦਾ ਏ। ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੜਕ ਦੀ ਧੂੜ ਜੋ ਕਦੇ ਸੁਰਮੇ ਵਰਗੀ ਸੀ ਅੱਜ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਕੁੱਕਰੇ ਬਣ ਰੜਕਦੀ ਏ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜੋ ਅੱਜ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ 'ਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਉਦਾਸ ਏ। ਇਸ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ 'ਚ ਸਿਸਕੀਆਂ ਨੇ। ਹਰ ਕੰਧ 'ਤੇ ਗਮ ਦੀਆਂ ਲੀਕਾਂ ਨੇ। ਇਥੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਧਰੇ ਦੋਸਤ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਗੁੰਮਸ਼ੁਦਗੀ ਨੂੰ ਹੰਢਾਉਂਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਕੌਣ ਵੰਡ ਗਿਆ ਏ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਸੁੰਨਸਾਨਤਾ? ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਦਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਨੇ, ਪਿੰਡ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਏ। ਮਿੱਤਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਹਰ ਵਸਤ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਗੈਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਏ।

ਫੁੱਲ ਟੁੱਟਣ ਦਾ ਸੱਲ ਮਾਲਣ ਦੇ ਦੀਵਿਆਂ 'ਚੋਂ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਵਕਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖੀ ਇਬਾਦਤ। ਫੁੱਲ ਟੁੱਟਦਾ ਏ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ਬੂ ਰੋਂਦੀ ਏ, ਉਸ ਦੀ

ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਏ ਮਾਂ, ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਏ ਬੁਢਾਪਾ, ਰਾਖ ਬਣਦਾ ਏ ਮਾਂਗ ਦਾ ਸੰਧੂਰ, ਖੁਸ਼ ਜਾਂਦੀ ਏ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ, ਗੁੰਮਨਾਮੀ ਦੀ ਜੂਨ ਹੰਢਾਉਂਦਾ ਏ ਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿਸਕੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਏ ਘਰ, ਗਰਾਂ।

ਕੁਝ ਫੁੱਲ ਕੁਦਰਤੀ ਮਾਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕੁਝ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਆਪ ਹੁਦਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਹਾਦਸੇ ਤੇ ਹੋਣੀਆਂ ਦੀ ਕਬਰ 'ਚ ਦੱਬੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਕਰੁਣਾਮਈ ਗਾਥਾ ਹਰ ਅੱਖ ਦਾ ਨੀਰ ਬਣਦੀ ਏ। ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਪੁੰਗਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਵੱਲ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਏ ਜੋ ਉਹ ਫੁੱਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੋਚ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸੋਚ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕੁੱਖ 'ਚ ਪੁੰਗਰਦੇ ਬੀਜ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਰਤਾ ਵੀ ਪਸੀਜਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਰਾ ਵੀ ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੈਵਾਨੀਅਤ, ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦਾ ਕਲੰਕ ਬਣ ਗਈ ਏ।

ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਹੁੰਦਾ ਏ ਇਕ ਬੀਜ ਤੋਂ ਫੁੱਲ ਤੀਕ ਦਾ ਸਫਰ। ਇਕ ਲੰਬੀ ਘਾਲਣਾ ਏ, ਇਕ ਸਿਰਤ ਏ, ਇਕ ਸਮਰਪਣ ਏ ਅਤੇ ਜੇ ਫੁੱਲ ਖਿੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਡਾਲੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ

ਉਮਰਾਂ ਦਾ ਰੋਣਾ ਡਾਲੀ ਦਾ ਨਸੀਬ ਬਣਦਾ ਏ। 17 ਕੁ ਸਾਲ ਦੇ ਅਲੂਏ ਫੁੱਲ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਮੌਕੇ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਦੇ ਉਹ ਲਫਜ਼ ਮੇਰੀ ਸੋਚ 'ਚ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦਸਤਕ ਦਿੰਦੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਬੇਚੈਨ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, "ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਨਹੀਂ। ਅਜੇ ਤਾਂ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੇ ਸੁਪਨਾ ਲੈਣਾ ਸੀ, ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਮਾਂ-ਪਿਉ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਤਾਮੀਰਦਾਰੀ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣੀ ਸੀ। ਇਹ ਉਸ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦਾ ਸੋਗ ਏ। ਮਰ ਗਏ ਸੁਪਨੇ ਲਈ ਅਕੀਦਤ ਦੇ ਫੁੱਲ ਨੇ ਜੋ ਅਸੀਂ ਭੇਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਤਾਂ ਪੂਰਨ, ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਏ।"

ਵਕਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਰ ਗਏ, ਹਿੱਕ 'ਚ ਚਿਖਾ ਬਾਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਸ ਦੇ ਸੋਕ 'ਚ ਹਰ ਸ਼ਖਸ ਓਨਾ ਕੁ ਝੁਲਸਦਾ ਏ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਨੇੜ ਹੋਵੇ, ਮੋਹ ਹੋਵੇ, ਅਪਣਤ ਹੋਵੇ। ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਤੁਰ ਗਿਆਂ ਦੇ ਖਿੜੋਣੇ ਰੋਂਦੇ ਨੇ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਰੋਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਅੱਖਰ ਰੋਂਦੇ ਨੇ, ਖੇਡਾਂ ਰੋਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਵਾਹੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਰੋਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਰੋਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਘਰ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਆਹਟ ਤੇ ਤੋੜਲੇ ਬੋਲ ਗੂੰਜਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਸਕਦਾ ਏ।

ਫੁੱਲ, ਫੁੱਲਦਾਨ 'ਚ ਸਜਾ ਕਮਰੇ ਦੀ ਚਾਰ-ਦੀਵਾਰੀ 'ਚ ਘੁੱਟਣ ਭਰੀ ਪਲ ਭਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਚੌਗਿਰਦੇ 'ਚ ਸੁੰਦਰਤਾ ਬਿਖੇਰਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੀਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸੰਧਾਰਾ ਵੰਡਣ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਟੁੱਟਿਆ ਫੁੱਲ ਦੁਬਾਰਾ ਟਾਹਣੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਫੁੱਲ ਵਿਹੂਣੀ ਟਾਹਣੀ ਫੁੱਲ ਦੇ ਵਿਯੋਗ 'ਚ ਹਰ ਸਾਹੇ ਸੋਗ ਦਾ ਵਣਜ ਕਰਦੀ ਆਖਰ ਨੂੰ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਫੁੱਲ ਦੀ ਡੰਡੀ ਵਾਂਗਰਾਂ ਸੁੱਕੀ ਹੋਈ ਲਗਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਏ।

ਵਲੂਧਰ ਕੇ ਤੌੜੇ ਹੋਏ ਫੁੱਲ ਰੱਬ ਨੂੰ ਰਿਝਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਰਿਝਾਉਣਾ ਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਕਮਲ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਸਵੱਛਤਾ, ਸਾਦਗੀ ਤੇ ਸਮਰਪਣ ਅਰਪਿਤ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਬੂਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਮਨ ਦੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਮੁਰਾਦਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਉਗੇ।

ਫੁੱਲ, ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਸ਼ੋਭਦੇ ਨੇ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਨਾਦ

ਉਹ ਤਾਂ ਕੰਢਿਆਂ ਦੇ ਸਾਥ 'ਚ ਵੀ ਮਹਿਕਾਂ ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਛਹਿਬਰ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਕੋਮਲ ਤਾਸੀਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਫੁੱਲ, ਹਾਬੜੀਆਂ ਪੌਣਾਂ 'ਚ ਮਹਿਕਾਂ ਰਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁਮਕਣ ਦਾ ਵੱਲ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਤਾਹੀਓਂ ਤਾਂ ਪੱਤੀਆਂ ਨਾਲ ਖਹਿ ਕੇ ਲੰਘਦੀ ਪੌਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿਲੋਰਿਆਂ ਦੀ ਗੁੜਤੀ ਦਿੰਦੀ ਏ।

ਫੁੱਲ ਨਾ ਤੋੜੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਗਣ ਦਿਉ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਚਮਨ ਦੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰਨ ਦਿਉ।

ਅੰਬਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਚੰਨ-ਤਾਰਿਆਂ ਵਰਗੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਿਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੰਬਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ

'ਚ ਪਸਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਦੀਦਾਰ ਹੋਣਗੇ।

ਫੁੱਲ ਦਾ ਧਰਮ ਏ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਵੰਡਣਾ, ਧਰਮ ਜਾਂ ਜਾਤ ਦੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਹਰ ਮਸਤਕ 'ਚ ਸੁਹਜ ਉਪਜਾਉਣਾ, ਹਰ ਮਨ ਦੀ ਬੀਹ 'ਚ ਕੋਮਲਤਾ ਦਾ ਗੋਤਾ ਲਾਉਣਾ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਜਾਂ ਉਪਰਾਮਤਾ ਦਾ ਉਪਾਅ ਕਰਨਾ, ਸੋਗ ਦੀ ਮੁੱਠ 'ਚ ਚਾਅ ਧਰਨਾ, ਫਿਕਰਮੰਦੀ 'ਚ ਵੀ ਵਕਤ ਦੇ ਨਾਮ ਫਕੀਰੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪੀਲੀ ਰੁੱਤ ਦੇ ਨਾਵੇਂ ਸੰਧੂਰੀ ਰੁੱਤ ਕਰਨਾ।

ਕਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਆਪੇ 'ਚ ਗਵਾਚੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮੋਹ ਨਾਲ ਨਿਹਾਰਿਓ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਚਗਾਨਾ ਹਰਕਤਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਿਓ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਵਾਦੀ 'ਚ ਗਵਾਚੇ ਨੂੰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵੇਖਿਓ। ਉਸ ਦੇ ਮੁਖੜੇ 'ਤੇ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਨੂਰ, ਸਕੂਨ, ਚਾਅ ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ 'ਚੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅਸੀਮ ਤੋਂ ਉਚਤਮ ਸੁਖਨ ਤਲਾਸ਼ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ 'ਚ ਰਚਾਇਆ ਸੰਵਾਦ, ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੇ ਕਦੇ ਪੱਲੇ ਪੈਂਦਾ ਏ?

ਖੁਦਾ ਕਰੇ! ਕਦੇ ਕੋਈ ਫੁੱਲ ਲੂਅ ਦੀ ਰੁੱਤ ਨਾ ਹੰਢਾਵੇ। ਪਤਝੜਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਮਸਤਕ 'ਤੇ ਨਾ ਉਕਰਾਵੇ। ਸੋਚਾਂ 'ਚ ਸੋਗ ਨਾ ਉਪਜਾਵੇ। ਸਾਹਾਂ 'ਚ ਮਹਿਕ ਦੀ ਅਰਬੀ ਨਾ ਟਿਕਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਫੁੱਲ ਦੇ ਉਦਾਸ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਏ ਬਹਾਰ, ਰੁੱਸ ਜਾਂਦੀ ਏ ਗੁਲਜ਼ਾਰ, ਵਿੱਟਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸੁਭ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਤਿੜਕ ਜਾਂਦਾ ਏ ਰਾਂਗਲਾ ਸੁਪਨ ਸੰਸਾਰ।

ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਦੀ ਜੂਨ ਹੰਢਾਉਣ ਦਿਓ। ਸੁਖਨ, ਸਕੂਨ, ਸੁੰਦਰਤਾ, ਸੁਹਜ ਤੇ ਸੁਚਮਤਾ ਵਰਗੇ ਅਹਿਸਾਸ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨਾਂ 'ਚ ਉਪਜਾਉਣ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਦੀਵਤਾ 'ਚੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਦੀਵਤਾ ਦਾ ਨਗਮਾ ਬੁੱਲੀ ਗੁਣਗੁਣਾਉਣ ਦਿਓ।

ਤ੍ਰੇਲ ਤੇ ਸੂਰਜ

ਘਾਹ ਉਤੇ ਮੈਂ ਪਈ ਤ੍ਰੇਲ ਹਾਂ
ਨੈਣ ਨੈਣ ਹੋ ਰਹੀਆਂ,
'ਦਰਸ-ਪਯਾਸ' ਵਿਚ ਨੈਣ ਭਰ ਰਹੇ,
ਪਾਣੀ ਪਾਣੀ ਹੋਈਆਂ,
'ਦਰਸ-ਪਯਾਸ' ਹੁਣ ਰੂਪ ਮਿਰਾ ਹੈ
ਮੈਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਨ ਬਾਕੀ,
ਚੜ੍ਹ ਅਰਸ਼ੋਂ, ਆ ਅੰਗ ਲਗਾ,
ਮੈਂ ਵਿਛੀ ਤਿਰੇ ਰਾਹ ਪਈਆਂ।

ਪਸਾਰੀ ਕਿ ਮਖੀਰ?

ਤੋੜ ਗੁਲਾਬ ਪਸਾਰੀ ਲਯਾਇਆ
ਮਲ ਮਲ ਖੰਡ ਰਲਾਈ,
ਭੀ ਕਉਤੱਤਣ ਰਹੀ ਸਵਾਦ ਵਿਚ

ਬਣੀ ਨ ਉਹ ਮਠਿਆਈ,
ਮੱਖੀ ਬਣ, ਕਣ ਰਸ ਜੇ ਚੁਣਦਾ,
ਤੋੜ ਨ ਆਬ ਗੁਆਂਦਾ,
ਮਾਲੀ ਨਾਲੋਂ ਨੇਹੁੰ ਨ ਟੁਟਦਾ,
ਰਸ ਪੀਂਦਾ ਸੁਖਦਾਈ।

ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ

ਡਾਲੀ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਨ ਸਾਨੂੰ,
ਅਸਾਂ ਹੱਟ 'ਮਹਿਕ' ਦੀ ਲਾਈ!
ਲੱਖ ਗਾਹਕ ਜੇ ਸੁੰਘੇ ਆ ਕੇ
ਖਾਲੀ ਇਕ ਨ ਜਾਈ,
ਤੂੰ ਜੇ ਇਕ ਤੋੜ ਕੇ ਲੈ ਗਿਓ,
ਇਕ ਜੋਗਾ ਰਹਿ ਜਾਸਾਂ,
ਉਹ ਭੀ ਪਲਕ ਝਲਕ ਦਾ ਮੇਲਾ

ਰੂਪ ਮਹਿਕ ਨਸ ਜਾਈ।

ਹੋਸ਼-ਮਸਤੀ

'ਕਿਉਂ ਹੋਯਾ?' ਤੇ 'ਕੀਕੂੰ ਹੋਯਾ?'
ਖਪ ਖਪ ਮਰੇ ਸਿਆਣੇ,
ਓਸੇ ਰਾਹ ਪਵੇਂ ਕਿਉਂ ਜਿੰਦੇ!
ਜਿਸ ਰਾਹ ਪੂਰ ਮੁਹਾਣੇ,
ਭਟਕਣ ਛੱਡ, ਲਟਕ ਲਾ ਇਕੋ,
ਖੀਵੀ ਹੋ ਸੁਖ ਮਾਣੀਂ,
ਹੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਮਸਤੀ ਚੰਗੀ
ਰਖਦੀ ਸਦਾ ਟਿਕਾਣੇ।

ਰਉਂ ਰੁੱਖ

ਸਾਗਰ ਪੁਛਦਾ: 'ਨਦੀਏ! ਸਾਰੇ

ਬੂਟੇ ਬੂਟੀਆਂ ਲਯਾਵੇਂ,
ਪਰ ਨਾ ਕਦੀ ਬੈਤ ਦਾ ਬੂਟਾ
ਏਥੇ ਆਣ ਪੁਚਾਵੇਂ?'
ਨਦੀ ਆਖਦੀ: 'ਆਕੜ ਵਾਲੇ,
ਸਭ ਬੂਟੇ ਪਟ ਸੱਕਾਂ,
'ਪਰ ਜੇ ਝੁਕੇ ਵਗੇ ਰਉਂ ਰੁੱਖ ਨੂੰ
ਪੇਸ਼ ਨਾ ਉਸ ਤੇ ਜਾਵੇਂ।'

ਬ੍ਰਿਛ

ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੇ ਤੰਗ-ਦਿਲ ਲੋਕੋ!
ਨਾਲ ਅਸਾਂ ਕਿਉਂ ਲੜਦੇ?
ਚੌੜੇ ਦਾਉ ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਵਧਣਾ,
ਸਿੱਧੇ ਜਾਣਾ ਚੜ੍ਹਦੇ;
ਘੇਰੇ ਤੇ ਫੈਲਾਉ ਅਸਾਡੇ

ਵਿਚ ਅਸਮਾਨਾਂ ਹੋਸਣ;
ਗਿੱਠ ਥਾਉਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮੱਲੀ,
ਅਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਲੜਦੇ?

ਮਹਿੰਦੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਕੋਲ

ਮਹਿੰਦੀਏ ਨੀ ਰੰਗ ਰੱਤੀਏ ਨੀ!
ਕਾਹਨੂੰ ਰਖਿਆ ਈ ਰੰਗ ਲੁਕਾ ਸਹੀਏ!
ਹੱਥ ਰੰਗ ਸਾਡੇ ਸ਼ਰਮਾਕਲੇ ਨੀ
ਵੰਨੀ ਅੱਜ ਸੁਹਾਗ ਦੀ ਲਾ ਲਈਏ,
ਗਿੱਧੇ ਮਾਰਦੇ ਸਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥਾਂ
ਰੰਗ ਰੱਤਤੋਂ ਦੇ ਗਲੇ ਪਾ ਦੇਈਏ।
ਗਲ ਪਾ ਗਲਵੱਕਤੀ ਖੁਹਲੀਏ ਨਾ,
ਰੰਗ ਲਾ ਰੰਗ-ਰੱਤਤੋਂ ਸਦਾ ਰਹੀਏ।

-ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

1050 S. Graham Road, Greenwood, IN 46143

ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ

19 ਮਈ ਤੋਂ 21 ਮਈ 2017 ਤੱਕ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ॥

ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਖੇ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ 19 ਮਈ ਤੋਂ 21 ਮਈ ਤੱਕ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

19 ਮਈ 2017 (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ)

ਸ਼ਾਮ 5 ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ, ਕਥਾ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰ ਦਰਬਾਰ

20 ਮਈ 2017 (ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ)

ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ: ਜਥਾ ਭਾਈ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ
ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ, ਕਥਾ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰ ਦਰਬਾਰ

21 ਮਈ 2017 (ਐਤਵਾਰ)

ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ: ਜਥਾ ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ
ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 2 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਕੀਰਤਨ, ਕਥਾ ਵਿਆਖਿਆ, ਕਵੀਸ਼ਰ ਦਰਬਾਰ

ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਜਥੇ:

ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ
ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਯੂ.ਕੇ.

ਭਾਈ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ
ਭਾਈ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੈਨੇਡਾ
ਭਾਈ ਮਹਿਲ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

ਭਾਈ ਜਸਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 317-560-0019

ਭਾਈ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 317-403-8344

ਭਾਈ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 317-476-4038

LET THE OBSESSION BEGIN

10 **VIVO** **IPL** ON **WILLOW** **HD**

VIVO IPL - April 5th to May 21st
ICC Champions Trophy 2017 - June 1st to June 18th

WORLD CRICKET

\$40

FOR 6 MONTHS

1-888-554-6754 SLING.COM/CRICKET

sling
TELEVISION

Promotional Offers: Available to new customers upon account activation. One per customer and cannot be combined. Must provide email address and credit card. **Billing:** **Monthly Pack** - Your credit card will be charged monthly for applicable subscription until you cancel your service. **6 Months Pack** - You will be charged once for the 6 months period of your service. After the expiration of your 6 months period, you will be moved to the respective month-to-month service for your 6 months package. **Annual Pack:** You will be charged once for the 12 month period of your service. After the expiration of your 12 month period, you will be moved to the respective month-to-month service for your annual package. Cancellation: Cancel by calling 1(877)811-4788. Programming fees are charged monthly in advance and no credits or refunds will be issued for partial or prepaid months after cancellation. **Equipment Requirements:** Requires internet-connected compatible device. Compatible devices include: PC or Mac, Roku, iOS 7.0 and higher, Android 4.0.3, Amazon Fire TV, Amazon Fire Stick and Google Nexus and Xbox One. **Miscellaneous:** Access on one device (1 stream) is included in the monthly programming package price (except HBO, which includes 3 streams). 2 additional international streams available for \$5/mo. Limit 3 international and 1 domestic streams per account. Certain programs may be unavailable due to programmer restrictions or blackouts. Only available within the United States. State and local taxes will apply. All prices, packages, programming and offers subject to change without notice. Other restrictions may apply. See sling.com website for details. Offer ends 12/31/2017. © 2017 Sling TV LLC. All rights reserved.